

bokselskap.no/HIOA, 2015

Ragnhild Jølsen: *Hollases krønike*

Teksten følger 1. utgave, 1906 (Aschehoug, Kristiania) og er basert på skannet og ocr-lest fil fra Nasjonalbiblioteket/nb.no. Korrekturlest og tilrettelagt av HIOA-studentene Kjersti Simavik Dahl, Per Waage Prebensen og Eydis Alda Eikeland.

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Ragnhild Jølsen

Hollases krønike

bokselskap.no/Høgskolen i Oslo og Akershus

2015

INDHOLD:

I

Hollas, Stolmageren, Smeden og Balgdrageren. Hoppen, Meheimen, hvordan Hollas skaffed Vidner. Ransfolkene ved Braanaas. Hesteungen, Præsten og den betalbare Mynt. Krumholtens Hodeklø, Adelsfeiden i sin Vorden. Netta, Myndlingen. Krumholtsønnen og Buksesælerne. De falske Vidner, Aastedsdommen. Nettas Bekjendelse og Straf.

II

Statsskibet og Guldbarrerne. Kallen, som spaadde Pestilens. Guds hellige Hus til Auktion. Far Kristen og hans Stedbarn. Angelica, Præstens Søster. Hollas i Kirken. Stoltrækket, Netta, Katten i Bagerovnen. Silkeklædet og Hunden. Den staselige Stols Tunger. Hollas paa Kirketaget. Fugleungens Pip. Ad pios usus. Stedbarnets Paradis. Præsten paa Tærskelen, Forglemmigei og Roser.

III

Otto Kefas. Angelicas første Bøn, Haabets Have, Livets og Dødens Engler. Himmelskyerne. Hollases Frieri og rigelige Traktement. Falskmyntneren. Netta gir Stoltrækket til Præsten. Hollas og Altertavlen. Angelicas anden Bøn, Sol over moden Aker. Hollas den Onde som Kunstbeskytter. Angelica drømmer om Perler. Den store Dag. Angelicas tredje Bøn, Blæstens Klage, Æolsharpen.

IV

De adelige Herrer. Ilevandet og Sjøpelkvartillet. Gule, Signekjærringen. Korsveistokken og Koleraen. Nettas Trøst i Nøden. En Daler for Livet dit, Jommen, svart eller rødt! Nettas Sang. Draapernes Dryp. Men hvo, som graver en Grav for andre, skal selv –. Hollases Død. Hvad Herremanden hørte de ti Aar senere, og hvad Præsten saa. Adelsfeidens evige Fortsættelse.

I

«SKJØNNER DU IKKE DET DA –
JEG VIL JO BARE LÆRE MENNESKENE
AT FINDE SIG SELV,» SAGDE HOLLAS.

³¹Hollas, den Onde, Indflytteren paa Munkejord Gaard, skar i Træ Stoler med buede Ben og Figenblade. Stoleryggerne laved han høie og ranke, og Sæterne betrak han med semsket Skind og rød Fløiel, og hvad forresten faldt ham ind i Øieblikket. Og fordi Hollas, den Onde, havde en god Haand, og Haand og Hode fulgtes ad, blev Stolerne ofte baade kunstfærdige og egne. Og Hollas, den Onde, frydedes ved sit Arbeide, kaldte ogsaa op til sig alle, som paa Gaarden var, til at se og beundre. Og naar Stolen var færdig, hvilte han bogstavelig paa sit Værk; hulkindet, stikøiet sad han der, og smalskuldret, og den, som sad paa Stolen, fik se paa Hollas med, og Sættet forblev en dunkel Gaade, indtil Hollas reiste sig.

Hollas kunde ogsaa smi Ringer af Jern. Og Hollas kunde smi Hestesko.

Vorherre brød sig vel ikke om at kjende til det, saa Fanden, og Fanden alene, maatte vide, hvem ^[4]trak Balgen, naar Hollas var i Smien – Menneskehaand var det ikke. Og Røgen valt saa kortaandet fra Aabningen i Taget, Gnisterne gjøv saa hidsigt røde, og Slagget faldt over Buske og Trær, saa det var styggere og svartere om Hollasmien end om Smier flest.

Men Hollas behøvde netop ikke snitte Kruseringer paa Stoler og smi sort Jern for Løns Skyld, heller ikke var han af dem, som sparte paa Skillingen og lod Daleren gaa – Hollas sparte helst baade Skilling og Daler – Hollas tilsnød sig Gaarde og tilsvor sig Naboers Eiendom, – og det være given Sag, at den som var Hollases Balgdrager inde i Smien, den var det ogsaa udenfor, den pusted paa Ilden, den fik Jernet til at gløde.

Og Hollas smidde, mens Jernet var varmt.

*

I Stalden paa Munkejord stod en mørk Hoppe. Den havde høie, smale Ben og slank Krop, den havde spidse Øren og et krumnæset Hode – det var Hollas sin egen Hest den Hoppen, ofte gik han ned for selv at gi den Kveldsforet, og den knegged høit og lattermildt, straks Hollas viste sig i Stalddøren.

Men paa Gaarden var der ogsaa en Tusselad, som hed Meheimen. Han tasled og vavred overalt, baade der han burde, og der han ikke burde være, gik og traadte i sine egne Fodspor.

^[5]«Leter du efter no?» spurgte En ham engang. «Ja,» svarte Meheimen, «jeg leter efter mig sjøl.» – «Du er igrund ikke alene om det, Meheimen,» sagde saa den, som havde spurgt, «vi leter nok alle efter os selv – om ikke netop paa dit Sætt.» Men Meheimen vavred videre sin uafsladelige Irrgang, søgte og søgte, paa Huk undertiden, Ansigtet helt ned mod Jorden andre Gange, snuste som en Jagthund – i sine egne Spor paa Jagt efter sig selv. «Hvad vil du gjøre, naar du finder dig selv?» spurgtes han ogsaa. «Da vil jeg hilse ærbødigt,» sagde Meheimen og letted paa Luen. «Goddag, Goddag, min kjære Andreas Meheim, godt Nytaar og glædelig Jul, det var hyggeligt at se dig igjen, herefter skal vi gaa i Følge, vi to, og holde hinanden i Haanden, saa vi aldrig mer kan skilles ad.»

Han var fredelig og snil, Meheimen, naar han bare fik gaa i Fred og ingen forstyrred ham; men der han blev stoppet, der trængte han paa med Magt. Da

kom han undertiden ilde udaf det med Hollas.

Hollas havde en Torpsidder oppe hos sig paa Stolmagerværkstedet en Dag. Torpsidderen var en Stakkarskryp med Kjærring og mange sultne Unger. Han havde vært deroppe engang før, tilkaldt af Hollas, som paastod at vide, at Grænseskellet mellem Munkejord og Folmogaarden gik ikke nedi Vasdalen, men helt over Aasen paa den anden Side i Nord. Torpmanden ^[6] havde ikke kunnet huske noget sligt dengang, det tiltrods han havde siddet der paa Torpet al sin Tid – Gud hjælpe og trøste ham, han var ikke god for at huske det. Og saa var det endt med den Erklæring fra Hollas: «Da skal jeg si dig, du er en Tosk, og slige har jeg ingen Brug for paa Eiendommen.» – Men siden havde det vært saa besynderligt for Torpsidderen, og eftersom Dagene gik, havde det begyndt at dæmre for ham, at han vist havde hørt noget alligevel om, at Vasaasen i gamle Dage havde hørt Munkejord til. Og nu var han oppe hos Hollas og fortalte dette. Hollas sad paa Snedkerbænken og sigted mod Lyset paa noget Snitværk, som var blit for tyndt. Hollas syntes saa ligeglad og rolig først, som snakked de bare om Sneen, som faldt ifjor:

«Det var det, jeg vidste, jeg, Tøger,» sagde han, «du vilde nok komme til Sandheds Erkjendelse du ogsaa.»

Tøger snurred paa Luen:

– Ja det bares ham slig for nu – ret betænkt. Men Æren tilkom ikke saa meget ham, Tøger, som Kjærringen; for igrund saa var det hun, som havde sat ham paa det. –

Hollas saa raskt bort paa ham:

– Se det du, se det du, saa Kjærringen var af samme Mening! Og hun var jo født og baaren der i Nærheden etsteds, hun ogsaa? Jaha, det blev to Vidneprov i et Slag det da.»

Tøger maabed.

^[7] «Vidneprov?» sagde han, «Vidneprov?»

«Ja, du skønner da det, Mand,» tog Hollas i, «Ret skal være Ret. Er Aasen min, saa gir jeg den ikke til Folmoen.»

– Nei, nei – Tøger bad saa mange tusen – hundre Gange Omforladelse. Hollas maatte jo selv faa raa sine Handlinger. Og nu fik vel Tøger sige Tak for

sig. –

Hollas lod Tøger komme helt hen til Døren, saa raabte han:

«Prruu, nei bi lidt du, kom hid igjen!»

Da vred Tøger Luen mellem Næverne, der han maatte staa fremved Snedkerbænken med det stikkende Hollasblikket fæstet ved sig.

«Du tar feil i det, ser du,» sagde Hollas nu, «det er ikke bare Hollas, det vedkommer. For Tøger, som ved Sandheden at melde, han maa ogsaa vidne for Sandheden og for sin Husbond, saaledes som det sig hør og bør en tro Tjener. Og Kjærringen ligesaa.»

Af Tøgers Lue var nu kun blit en rund, lodden Klump indi Næven.

«Jamen, jamen, jamen,» indvendte han hjælpeløs, og en for en fandt Taarerne frem af Øienkrikene. Hollas bøied sig nærmere:

«Du er en Nar, Tøger,» hvisked han. «Men gjør du mig trøstig den Tjenesten, saa skal aldrig Kjærring og Unger svelte mer.»

«Jamen lell, jamen lell,» og han gned sig med Lueklumpen over Ansigtet.

«Jamen lell, jamen lell – faar du gjøre det,» kom det truende bagefter.

«Dævelen annammer mig.»

Hollas lo:

«Det var det værste! Fanden kommer og napper dig i Bagenden: – Hei Tøger naa er du min, – sier han og spænder med Hoven i Bakken, saa baade du og han sprætter tilveirs – og saa bær det bent tilhelveds med Jer begge.»

«Er det slig, det gaar for sig?» spurgte Tøger.

«Ja, slig gaar det den, som ikke gjør Hollas til Vilje. – Skal jeg vise dig det?» Hollas hopped ned fra Bænken. Torpmanden skreg over sig og rygged mod Døren.

«Hvad vælger du saa?» spurgte Hollas tæt op imod ham – «det jeg før nævnte, eller – lad mig se: Et godt Spegelaar til Nytaar?»

«Det sidste da – Gud hjelpe'n Tøger, at han inte forliser Sjæla si!»

Netop som Hollas vilde svare, rusled det ved Døren, og Meheimen kom ind. Hollas svor en dyr Ed til Velkomst; men Meheimen tusled uanfegtet henover Gulvet, snart tog han et kort Skridt, snart et umaadelig langt, og Hollas vendte sig paany mod Tøger:

«Igrund har du slet ingen Sjæl at tabe, skal jeg si dig – har aldrig havt noen heller. Greier du den du?»

«Saa er det vel inte'n Tøger, som staar her og holder i Klinken heller da?»
spurgte Manden lurt.

^[9] «Jo, det er nok Tøger Torpsidder selv, saa du behøver ikke at gi dig til at lete som Meheimen.»

«Men om Tøger Torpsidder tog Skade paa sig sjøl da?»

Hollas brysked sig svare:

«Tar du Skade paa dig sjøl, saa faar du just Sjæl, Tøgertosken. Men ikke før heller.»

«Men den, som mister sig selv, den mister alt,» lød uventet Meheimens Stemme, idet Ordene om Selvet nok havde naadd hans Bevidsthed.

Torpsidderen vak sammen: «Sandt, sandt, jeg vaager inte. Det var Vorherre, som talte gjennem ham.»

Men hos Hollas var Taalmodigheden opbrugt:

«Gaa bare, gaa Fanden ivold med dig,» skreg han og spændte efter Tøger, – og til Meheimen: «Hvad i røde Helvedes Navn gaar du her og lurder efter? Pak dig ud!» – Men Meheimen fortsatte stiltiende med sit, kroket og forsigtig som ledte han efter Synaaler. Hollas trev Haanden fast i Meheimens Trøiekrave: «Jeg skal vel faa dig ud Lytteren!» – Meheimen saa uforstaaende paa ham og vilde tasse videre. Hollas satte Fod for ham og drog til, saa Meheimen rulled; men han reiste sig straks, og begyndte, der han var blit afbrudt. Hollas stilled sig foran, Meheimen skjøv ham væk. Hollas stilled sig atter foran. Pludselig skød da Blod op i Meheimens Øine, og han tog Hollas ved Skuldrene og rysted ham, rysted og rysted, ^[10]saa Tænderne nærsagt skrangled i Munden, og nu var det Hollas, som var hjælpeløs. Indtil Rystningen sagtned, fordi Meheimen vilde hvile Armene en Smule, og Hollas fik stødt frem:

«Skjønner du – ikke det da – jeg vil jo–bare lære – Menneskene – at finde – sig selv!» Da løsned Meheimen taget med ett og ledte sagtmodig videre.

Men der havde nok ogsaa en anden Gang tildraget sig noget imellem Meheimen og Hollas. Ingen tvilte derpaa. Skjønt ingen havde set, og ingen havde hørt; for ingen havde vært tilstede – undtagen naturligvis han, Balgdrageren –

den Natten, efter hvilken Meheimen fandtes liggende død i Stalden med Knivstik i Ryggen.

— — —

Selvsamme Aar fødte Hollashoppen et Føl med Menneskefjæs. Staldkaren fór ind efter Hollas og hvisked midt imellem Forfærdelse og Latter:

«Kom, kom, saa skal I se det snodigste.»

«Hvad gjælder det?» spurgte Hollas.

«Mærra! Mærra!» hven Gutten, og Hollas kasted Hugjernet, saa det trinsed mange Gange rundt og skranglende faldt paa Gulvet, idet de gik ned Trapperne.

Da Hollas kom i Stalden, stod Føllet just indunder Moren, saa de saa først kun Halestumpen og dets lange bruntustrede Bagben; men idet Hollas lagde Haanden paa det, ruste det rundt og gleimede op imod ham med hvidt Ansigt. Hollas blev ligesaa bleg da som Hesteungen, ^[11]saa Gutten, og et Øieblik maatte han holde sig i Spiltaugbolken for ikke at stupe. Men derefter sagde Hollas bare et kort «hm!», vendte om og gik uden et Ord forresten op i Stalmagerværkstedet igjen. Da var Nyheden løbet som Lynild over hele Gaarden. De Modigste stilled sig op ved Døre og Vægge og lytted. Hollas snakked med nogen derinde, og han brummed, skjældte og var vond:

«Den kan du ta til dig igjen,» sagde han. «Den var ikke med i Kontrakten. Har jeg bedt om at faa atpaa?» – Men indiblandt hørte de tydelig, som om Hoppen knegged.

*

Ret i Syd for Munkejord laa ogsaa en Skogsnaab, som Hollas gjerne vilde kalde sin. Men der var den Vanskelighed ved dette, at der allerede fra gammel Tid af var hugget Grænsemærker mellem Eiendommene, og de Grænsemærkerne kunde vel ikke Hollas godt komme forbi, skulde en tro. Men Hollas sagde nu at have hørt, der var et Grænseskil adskillig længer væk, som skulde være det rette, mens det der første Grænseskillet var fremkommet ved den rene Feiltagelse og simpelthen paa Røvervis skar sig lukt ind i selve Munkejord Gaard. Og han leied æresløse Folk til at hugge op en Grænselinje langt søndenfor den gamle og lod dem kline Jord og Kvae i de friske Hug.

^[12]Nu hændte det disse Mænd, som paa det Vis i Nattens Mulm og Mørke gik

Hollas tilhaande, magt og meget forunderligt, – saaledes, at eied de saasandt Tankers Omløb i Hoderne, skulde lettelig Ordet om «Fanden, som nok hjælper sine», falde dem i Sinde.

Engang kom Hollas imod dem:

«Naa faar I gjemme Jer,» advarte han, «naa kommer Braanaasgutta.» – I en Fart huked de sig da ned bagom Trær og Sten, og et Øieblik senere saa de ganske rigtig Braanaasfolkene komme snigende, væbnet med Høgafler og Greip:

«De skulde endelig være her,» mente En «jeg hørte det smaldt i Øksene.» – «Mere end det,» sagde en anden, «jeg hørte tydelig Hug ligesom mod et indhult Træ.» – Og de tændte Stikker og lyste med. Da opdaged de sagtens Fodslag, knækket Kvist og afskrapet Mose. Men Hollasfolkene selv sad bare stille i Gjemslerne saalænge, indtil Braanaasgutterne endelig drog sig væk. Lusked saa paa sin Kant ned til Munkejord, fordi de ikke fandt det raadeligt at arbeide mer den Natten.

Dernede paa Gaarden røg og gnistred det gildt bortifra Smien.

«Men Saltepine, hokke er i Smia naa da?» spurgte Mændene forundret.

«Hollas,» svartes der. – Hvem anden end Hollas? Han havde det nok travelt, havde drevet derborte uafsladelig hele Kvelden. –

^[13] En anden Gang hændte der Ransfolkene den Ting, at det tog til at suse saa uhyrligt i Trætopperne. Som nu Mændene saa op, syntes de se af Trægrenenes Svaing, at Blæsten sænkede sig ligesom Lagvis nedover. Og da den om en Stund slog ned imod Jorden, spændte den Ben under dem, saa at de alle tumled overende og ikke paa længe orkede komme op igjen. Den Gang, fik de siden spurgt, havde ogsaa Braanaasgutterne været i Farten, men straks snudd, fordi de ingen saa, og intet hørte uden Blæsten, som skreg mellem Trærne.

Saa var det en tredje Gang: De havde tændt en beskedelig, liden Nying bortunder en Bjerghelle for at kunne faa sig en Draape het Ølost. Men da de kom for at faa denne Ølosten, fik de se, at der over Nyningen var fuldt af Hænder med lange Fingre og Klumpnegle.

Der var en Kar iblandt Folkene, En, som ikke frygtede hverken Ild eller Vand, hverken Djævel eller Gud, han gik helt frem til Nyningen og sagde:

«Det er fingerkalt idag» – og vilde ogsaa varme Hænderne; men han var ikke istand til at komme rigtig indi Varmeringen. «Naada,» skreg han saa op, «I er

Fanden saa sjølgo ogsaa, at I inte kan la en anden Stakkar faa med!» Men i samme Sekund, han nævnte Fanden, skvat Hænderne tilside, saa han fik Plads til begge sine.

[14] Da saa de lange Fingre havde varmet sig godt over Nyngen, saa Mændene med engang, at de havde faaet Hjælp med Arbeidet – snart skimted de en Haand her og snart der paa de mørke Træstammer. Men de Hænderne brugte intet Værktøi, andet end de klorte i Barken med Klumpneglene, og i de Skaarene behøvedes der nok ingen Klining med Jord og Kvae; ti der var sort og raaddent med det samme.

*

Onde Hollas sad i Slæden og kjørte i Hui og Hast. Pisken hagled over Hestebagen, og for hvert Slag blev der lange, svulne Striber. Han kjørte gennem Naboens lukkede Grind, saa Fliserne gjøv, og over Elvebroen kjørte han som gennem Varme. Veifarende blev staaende ved Grøftekanten og maabe, og en gammel, halvtullet Kjærring strakte sig ud af Hyttevinduet og vinked:

«Hils hjemme, hils hjemme,» skreg hun.

Men Hollas vigte Hesten op Veien til Præstegaarden, lod den galoppere Bakken op, lagde den i langt Trav indover mod Gaardspladsen, stansed i et Rykk udenfor Porten og raabte Præsten ud.

«Er I der, Hollas,» sagde Præsten, «nærsagt har jeg ventet Jer.»

«Ventet eller uventet – saa skynd Jer nu, kast Samarien paa og følg mig,» sagde Hollas. [15] «Tiden er knap, Far!» – Præsten, som var ung og naiv, trodde, det var en Døende, han skulde til. Fór ind og rev Samarien paa sig, saa Knapperne løsned, og Kraven kom opmed det ene Øre. Steg saa med lange Skridt ud til Hollas, som netop havde snudd Hesten.

«Stil Jer paa Meierne, Far,» sagde Hollas, «ellers faar jeg ikke styrt Gampen.» Og Præsten stilled sig bagpaa Slæden, Hollas smældte i Svøben, og afsted bar det.

«Jeg mente, vi skulde op til Munkejord,» sagde Præsten, idet de fór forbi Veiskillet der.

«Ikke endda!» svarte Hollas, han holdt Hesten henad Alfarveien.

«Men hvor skal vi da hen – i Herrens Navn?» spurgte Præsten.

«Jeg tænker bare at finde en af de Paarørende herbortover,» lød Svaret tørt, og Hesten maatte løbe i Kroker og Svingninger, saa Præsten fik travelt med at holde sig fast. Men værst var det, naar de kjørte forbi de store Gaarde, da rykked han i Tømmerne, saa Hesten afvekslende stod paa Forben og Bagben, og Præsten maatte, enten han vilde eller ei, holde Hollas om Skuldrene, om Halsen, eller hvor det nu kunde træffe sig. Hollas skjeved op til Gaardene og gotted sig, naar nogen stod bag Ruderne, imorgen var det Bygden over, vidste han: Hollas kjørte Præsten igaar; men Hollas sad oppi, og Præsten stod paa Meierne og omfavned ham som et Kvindfolk. He hei, den Hollas!

^[16]Da saa Hollas havde kjørt tvers gennem Bygden slig, lod han det gaa ret rolig hjemover.

«Naa, hvad tror I saa er paafærde da?» spurgte han Præsten pludselig.

«Det havde vel vært rimeligere, Hollas,» svarte denne, «om jeg først havde henvendt et lignende Spørgsmaal til Jer. Men siden I nu spurgte, saa svarer jeg, at saavist som Hollas selv har hentet Præsten, saavist er Ærindet af det Onde.» Hollas blæste foragtelig:

«Der gjætted I bra feil, Far – det er en hellig Handling, jeg vil ha Jer til.»

«At uddrive Djævla og onde Aander hører ogsaa hen under hellige Handlinger,» forklarte Præsten, «Frelseren –»

«Javist, javist,» afbrød Hollas, «jeg har hørt om det der! – Men nu lad os ligesaagodt aftale det paa Forhaand – hvormeget vil I ha for den Gjerning deroppe paa Gaarden min?»

Da blev Præsten hellig fornærmet.

«Formastelighed uden Lige,» raabte han og klasked med tidlig modnet Værdighed Haanden i Slædekanten. «Hvi kan I indbilde Jer, I, daarlige Menneske, at en Herrens Tjener gaar paa Akkort om Gjerninger ligervis de kjætterske Præste i Syden?»

«Naada, naada,» sagde Hollas, «det var ikke saa vondt ment. Af mig skal I ^[11] nok ogsaa uden Akkordering faa Offergave – gjerne 100 Dalere – om Fortjenesten er dertil.»

– Kommen frem til Munkejord, tog Hollas ^[17]Præsten med sig op paa et Kammers, hvor Hodet af et Spædbarn stak op af hvid Kjærving.

«Det er bare om at gjøre,» sagde, han «at I døber dette Barnet.»

«Det var da et overmaade uroligt Barn,» ytrede Præsten.

«Ja, det er rigtig livligt og lealøst,» var den anden enig, «mest syntes jeg, det blev for meget af det gode – det kunde faa Krampe, tænkte jeg –og dø som Hedning, hvis ikke Præsten kom og lagde Haand paa det.» Præsten saa halvt mistænksomt hen til Hollas. Men Hollas stod helt alvorlig nu, med Hagen ned mod Brystet og sammensnurpet Mund.

«Hvem er Barnets Forældre?» spurgte Præsten saa og tog en Notisbog frem af Underlommen.

«Naa skal jeg straks være her tilbage med dem,» sagde Hollas, vel forberedt paa alt, og kom kort efter dragende med Staldgutten Karolus og en ganske ung Jente paa høist en femten eller seksten Aar. Præsten saa Jenten an og forargedes i sit Hjerte. Og fordi han nu, som nævnt, til Præst at være, selv var ung, strammede han sig nidkjært op, paa det at der ikke skulde siges ham Lunkenhed paa, og han søgte – som saa mangen Gang før – levende at sætte sig ind i sin gamle Forgjængers Aand og Maade:

«Der kan du se,» sagde Præsten til Jenten, «at det bær fuld Sandhed i sig, det som skrevet staar i din Børnelærdom: Ukyskheds Synd den snart forgaar, men Pinen længe varer. Ja, hulke og græd, du Synderinde, dine Øine blinde og søg efter denne Dag at sone din Synd med et helligt og bodfærdigt Levnet – ti det siger jeg dig: Des haardere du føler din Skam, des haardere du føler din Fornedrelse, din Nedsænkelse i Lasts og Skjændsels Mørke – des sikrere kan du haabe engang at forundes Tilgivelse – – Det er dog et ganske besynderligt Barn!» afbrød han sig selv. «Saa ganske besynderligt et Ansigt. Og saa forstyrret et Udtryk.» Og han henvendte sig hviskende til Hollas: «Kjender I til, om det maaske skulde være et Misfoster?»

«Skam, om jeg bryr mig om at kjende til det,» svarte Hollas. «Men det er sandt nok, Far, det er jamen no underligt i Façaden.»

Præsten forlangte derefter Vand til Daabshandlingen og noterte Staldkarens og Jentens Navne i sin Bog. Hollas bragte selv Vandet i et Tinfad. Den ulykkelige unge Jente holdt Ungen, og Præsten tog fat med Daabsritualet, mens Ungen sparkede i Benene, saa Jenten nær havde sluppet den i Gulvet. Derfor tog Hollas den fra hende og klemte den ind til sig, saa den store bugtede Aare sprang frem i

Panden paa ham. Men som Præsten talte, dirred det i Ungens hvide Ansigt, Øinene vided sig ud, de blev store og flade som Brillglas. Præsten saa paa det og holdt inde et Øieblik. «Skynd Jer, skynd Jer,» hvisked Hollas med et Blik mod ^[19]Døren, som frygted han, at nogen skulde komme ind og hindre – –

«Hvad skal Barnet hede?»

«Hep–hest–i–os,» sagde Hollas med et Grin.

«Det er et hedensk og ugudeligt Navn,» mumled Præsten. – «Jeg kalder hans Navn Johannes. Johannes, vil du» – – Da knerred det i Ungen som i en Kaffekværn.

«Johannes, vil du forsage» – Ungen kasted Hodet tilbage, og den brede Mund gabte i en fæl Gisp – «Djævelen – og alt hans Væsen – og al hans Gjærning?» – Ungen dreiede Øinene til høire og venstre, og Skum valt ud af Mundvigerne. Hollas var ogsaa gulbleg da som det nyskaarne Træværk paa hans Stoler, bare over Panden var der Farve – der laa Aaren sort og stor som et Kainsmærke. Staldgutten, som hele Tiden havde havt Glisen oppe, blev stø nu, og Jenten glemte at snyde Næsen. Men Præsten gik videre i Teksten, tog Vand i Haanden fra Tinfadet, øste over Barnets Hode – «I Faderens – i Sønnens – i» – Da trak Ungens Læber sig op og viste Gabet fuldt af store, gule Tænder, Øinene vendte sig helt rundt og sprak, idet der kom et rødt Rift tvers over det hvide. Præsten saa sig forfærdet om:

«Saaledes trodde jeg aldrig, noget Menneskebarn kunde dø,» sagde han. – «Her ser du da legemliggjort din Synd og din Synds Sold,» vendte han sig igjen til Jenten, som atter nu tog til at snyde Næsen og tute. «Det er ikke saa,» snøfted ^[20] hun indiblandt – «det er ikke!» Ret ned fra stive Arme slap Hollas Ungen. Kjærvingen revned i Faldet, og et brunt Klovben stak ud; men Hollas sparked det ubemærket indunder Sengen, mens Præsten talte de sidste advarende Ord til Synderne om Herrens nidkjære Vrede over Utugt – var end Synden sød, var Straffen dobbelt sur – og nu gav han dem det Raad og den Befaling at tage hinandens Hænder og høitideligen love at aflade med alskens usømmelig Adfærd og give sig med sit angerfulde Sind ind under Herrens Tugt og Formaning. – Gutten og Jenten rakte modstræbende Hænderne ud – de havde vært som Fremmede for hinanden før, men nu ved al den Snak om Kjødets Gjærninger, tog deres Tanker Retning, og idet Præsten lagde deres Hænder sammen, fornam de

begge en Kribling i Blodet, og idet Gutten saa paa Jenten, havde han Øinene fulde af Kjøds Begjær – Begjær, som lurder, sniger og finder frem af de tusen vippende Veie. Mens Jenten, der nu endda stærkere følte sin Ungdoms Blu saaret og plettet mod sin Vilje, begyndte i Fortvilelse at fremstamme en Indsigelse:

«Nei – nei – nei – det er Jug, Præst – det er Jug – det er» – Men Hollas greb hende hvast i Armen:

«Er du galen, Filletøs – staar du og sier, at Præsten juger!» og slængte hende ud af Døren.

[21] – Da nu Præsten og Hollas kom ud paa Tunet, tørred Præsten sig med Lommetørklædet over Panden:

«Det var en saare anstrengende Forretning, I kaldte mig til idag, Hollas. Om jeg havde døbt tyve skrigende Spædbarn efter Prækenen en Helligdag, kunde det ikke have taget fler Kræfter ifra mig.»

«I gjorde Jer unødigt Besvær,» mente Hollas – «jeg mener med Synderne – I havde ikke behøvet at holde de lange Prækener for dem.»

«Hollas, Hollas, I taler, som I har Forstand til! Én Synder omvendt til Herren skaffer større Glæde i» –

«Præst, Præst,» afbrød Hollas i en bedrøvet og slæbende Tone – «trodde jeg saasandt I havde faat omvendt dem! Tvertimod – saa jeg ret, da vil de snart gække hen og synde værre end tilforn – og det er Eders Skyld.»

«Min?» sagde Præsten. «Min?»

«Ja, fordi I belagde Jeres Ord paa feilagtig Vis, –og tro I mig: Inden Aar er omme, har de to en Løsunge paany. – – Men nok herom,» kom det tilslut overbærende. – «Jeg loved Jer,» fortsatte han saa efter med et Grynt at have rensset Halsen, «at jeg vilde skjænke Jer en Offergave efter Fortjeneste – saavidt jeg det forstod og magted. Netop 100 Dalere blir det ikke, de faar Præsten ha tilgode til en anden Gang; men en rar anden Ting skal I faa, en rigtig rar en, som I i Jeres Levedage ikke [22] har faat Mage til før. Men det gjælder ligegodt for betalbar Mynt. Hold bare Haanden ud, Præst,» sagde han høimodig og jevned paa Munden. Og Præsten rakte troskyldig frem Indersiden af sin flade Haand.

«Der!» sagde Hollas og lagde nedi den en svær Spyttekløse.

Netta hed Myndlingen. Hun var nærmest en Jaale, men af godt Folk, som i sine Hjerter Enfold før Døden havde udpegt Hollas som Formynder: «Han ved at øge sit Gods,» sagde de, «han øger nok hendes med, – naar vi viser ham Tillid.» Og saaledes blev da Netta betrod Hollas til Varetægt.

Han sad just og prøved en færdig Stol, da hun traadte ind af Døren, og ret op i Sættet hopped Hollas, idet han saa hende. Hun var nok blit skræmt med ham underveis; for hun tvisted med Læberne og kvied sig for at gaa frem.

«Er det slig, du hilser paa den, som skal være din Ungdoms Forsyn?» lød nu Hollases Stemme ligefrem, men med Anstrøg af stille Bebreidelse.

Netta tog et Skridt frem og atter et tilbage, og den ubestemte Mund skalv i Vigerne. Da reiste Hollas sig med megen Værdighed fra det brunsemskede Sæte og gik imod hende:

«Hvad synes du Hollas er for en fæl Mand?» ^[23]sagde han mildt. – «Hollas med sin stive Hofte. Hollas, som miskjendtes af alle undtagen af dine kjære Forældre. Nei, vær du tryg, Barn – Hollas er ikke den, som gjengjælder Tillid med Svig – mit Hus skal være dig som den sikreste Borg – og Hollas selv skal vogte Skatten – saa godt som nogen Drage.» Tog saa Pigen ved Haanden og førte hende hen til Vinduet, saa hende med Velbehag ind i det runde, rødmussede Ansigt. – «Hvad rører sig ikke for søde Tanker under saadan en ung Piges Barm, elskovsglade, ømme, selvopgivende – jaja, det er længe siden, Hollas forundtes at have en som dig under sit Tag – Menneskene er ikke saa gode, som de lader, ser du – Hollas har forlængst forstaat det, og de bitre Erfaringer har git Hollas en haard Skal; men bryd du dig aldrig om Hollases ydre Optræden – i sit Indre er han dig god, husk det – betragt ham kun trøstig, som det han er, som din faderlige Ven og Beskytter, den, til hvem du kan gaa med dine kvindelige saavelsom barnlige Sorger og Glæder.» – Saaledes talte Hollas længe for Netta, Myndlingen, og belagde sine Ord slebent og veloverveiet paa sine Liges Vis. Og Netta, Jaalen, trodde ham saa gjerne. – –

– – Men der er de, som siger, at de fleste unge Piger er som Netta, de er lettroende Jaaler. Og der er de, som siger, at saa svært mange Mænd er som Hollas – i dette Stykke, at de benytter sig af Jaalernes Lettroenhed. Men ^[24]kjære Hollaser da, kunde der siges, det er dog ingen Kunst at narre Nettaerne med sledske Ord og Vendinger, Nettaerne stakkars, hvorfor skulde de være

mistænksomme, de, som intet ondt har set af Livet endnu? Hvad i al Verden, det er dog intet at være stolt af hverken iblandt fler eller ved Jer selv det at narre en Netta, det er en saare billig Fornøielse, og de billige Fornøielser er tarvelige Fornøielser. Men det skal bedyres: I er sandelig ikke Kostforagtere, I Hollaser! –

–

*

Ret i Øst for Munkejord ligger Krumholt, hvor Eieren dengang hed Søren. Søren Krumholt havde Ord for at være et bra forslagent og fremsynt Hode. Og denne Fremsynthed tilskreves det ogsaa, at Søren i rette Tid havde tilhandlet sig Gaarde, betalbare med danske Tidalersedler – de, der kort efter gik ud af Kurs, saaledes at de lovligt kunde indløses med tilsvarende Antal Skillinger. – Forud for dette havde Søren uafsladelig klødd sig i Hodet, og siden var Konen kommet til at bemærke sig, at Søren altid fik Haarkløe, naar han faldt i Tanker over noget.

Men en Dag kunde Mor Krumholt ikke rigtig forstaa Søren. Som hun sad og traadte Væven og kasted Skyttelen frem og tilbage, maatte hun alt i ett reise sig og kikke ud af Vinduet efter ^[25]Manden, som gik derude paa Jordet og saa sig om. Ret som han gik, letted han nemlig paa Luen og klødde sig i Hodet. Mor Krumholt vidste ikke, der var nogetsomhelst paafærde, og begyndte derfor saa smaat at tænke: «Jaja, Kallen min begynder nok at bli gammel naa, han gjør sig Bekymmer for ingenting, skjønner jeg. Hm! Liker han ikke, vi kjøber de finuldne Sauene, fordi han tror, de har vondt for at slaa til – kjære, vene, saa kan vi la være da jo.» Atter kikked kun ud af Vinduet: «Der vart'n borte han Far med Hukløa si,» smaalo hun. Men om lidt maatte hun aabne Vinduet for at se nøiere, hvor det var blit af ham. Da saa hun Søren staa borte ved Grinden. Og atter om lidt opdaged hun ham over paa den anden Side Gjærdet, helt ude paa Munkejord – der stod han, skotted om sig og klødde. Da gik langsomt et Praas op for Mor Krumholt, at der var noget andet igjære end Sauehandelen – og hun klasked Hænderne sammen af Forundring og Nysgjerrighed:

– Jo, nu skulde vist artigt Nyt spørges!

*

Hollas traved frem og tilbage oppe paa Stolmagerværkstedet. Hollas var i adskilligt Oprør, og Stoleemner og Smaating, som kom ham iveien, fik undgjælde. Og naar han svinged rundt, subbed ofte Frakkeskjøderne noget af

Redskaben ^[26] ned paa Gulvet, saa den blev liggende og trille og ramle dernede.

«Naa er no gaat Hollas imod,» sagde de paa Gaarden, og Tjenere og Tjenerinder holdt sig klogelig væk, de vidste godt, ellers vilde det gaa dem som Stoleemnerne og Redskaben.

Men Hollas stansed ogsaa undertiden deroppe. Da stod han ved Østvinduet, lo og hytted med Næven mod Krumholt:

«Jasaa du, saa du vil prøve Kræfter med Hollas! Det turde bli dig et drøit Nap, det, du – og for den Sags Skyld en Pind til din Ligkiste ogsaa. Du gode Verden, hvor jeg naa skal ligge efter dig, Krumholten!» For det, som nu var hændt, var det værste Hollas paa længe havde hørt: Krumholten havde sendt Hollas Bud og Besked om, at Østflotten hørte ikke til Munkejord, men til Krumholt. – Vistnok havde Hollas kastet Beskeden lige i Synet paa Budbringeren og ønsket baade ham og Krumholten til Helvede med deres Bedrageri. Men det var ikke dermed gjort, Krumholten havde faat Forsprang ved at faa første Træk, saa nu gjaldt det for Hollas at gjøre saapas godt et Modtræk, at Krumholtens Forsprang indhentedes, og derefter – derefter – Hollas lo: «Den, som ler sidst, ler bedst, min kjære Søren Krumholt!»

Samme Dags Kveld modtog Manden paa Krumholt Bud og Besked fra Hollas. – Du er aldeles paa Vildspor, Søren Krumholt, – stod der paa Bagsiden af et brugt Papir, – saameget ^[27] des mer som det just er omvendt Tilfælde, nemlig, at dit saakaldte Eiendomsjorde, Vestflotten, paa ingen Maade er dit, men mit, Hollases. Jeg lod dig før upaataalt bruge og drage Nytte af denne min Eiendom, fordi jeg tænkte, at du som en gammel Mand kun daarligt likte Forandringer, men nu, jeg ser, hvordan du lønner min Godhed, kan jeg mindre føle nogen Medynk med dine graa Haar. Dette da til Underretning, at jeg fra og med imorgen selv eragter at drive og bruge mit Jorde Vestflotten. –

Krumholten slængte ikke Papiret i Ansigtet paa Hollasbudet, men gik afsides og kom snart tilbage med en Pakke. «Giv Hollas dette,» sagde han med en ful Øienplirr, «og sig, det er en Prøve paa det, han ved.»

Straks efter kom Budet fra Munkejord rendende for anden Gang:

«Skal hilse fra Hollas og si, han godt vidste, at Prøven paa'n Søren Krumholt maatte se slig ud.» –

Den paafølgende Morgen var Krumholten tidlig oppe og samlede Folkene

omkring sig:

«Vi har ligesom foretaget et lidet Magelaug med Jordarbeidet, Hollas og jeg,» forklarte han. «Men jeg synes ikke, jeg rigtig vil begynde før Hollas heller.»

Snart kom, som Krumholten havde tænkt, Hollasfolkene nedover Veien fra Munkejord med Hakker og Spader over Skuldrene, og allertil sidst ^[28] Hollas selv med lang Kjæp og lidt stiv i Hoftene som vanligt.

«Gaa paa,» befalte Krumholten, «der kommer Hollas for at arbeide paa Vestflotten, som Hollas siger er sin – og her gaar Krumholten for at arbeide paa Østflotten, som Krumholten siger er sin.»

De to Afdelinger passerte hinanden uden Kommentarer den gang, og Arbeidet begyndte paa Vestflotten og Østflotten. Hollas lod sine Folk bryde Sten oppi Aaskanten og trille ned paa Krumholtjorden, og Krumholten lod sine Folk fare om med Spaderne for at skade Græsroden. Men dette sidste gjorde dog liden Unytte i Sammenligning med Hollases Stentrilling, Krumholten orkede tilslut ikke rolig se paa, hvordan Hollas skamferte Jorden hans, han holdt Hænderne som Trompet for Munden og tuted:

«Er det slig, han Hollas bruger Jord – da kan jeg skjønne, den inte er hans!»

Hollas gren oppi Bakken:

«Der forsnakked du dig, Krumholten – kan du ikke skjønne og bevise det paa anden Maade, saa er Vestflotten dømt.»

Krumholten klødde sig i Hodet en Stund, befalte saa Folkene, at de skulde sætte Varme paa Græsset. Der havde vært Tørke, saa Græsset brændte fint, og Osen seg tyk og ulden bort til Hollas; med Krumholten fik ingen Glæde af det; for om lidt skar Hollases Stemme sig helt leende gennem Røgen:

^[29] «Tak skal du ha, Krumholten, at du lager Jordbærhage af Jordet mit.» Og da de ved Kveldstid atter passerte hinanden, lod ogsaa Hollas den Taknemlige:

«Tak for idag, Krumholten,» sagde han og letted paa Luen. Da var Krumholten saa i Tanker om sit beskadigede Jorde, at han i Arrigskab langed efter Hollases Fod med Krumkjæppen:

«Æsch, du har glemt Støvla idag.» Og den Fornøielse fik han da, at alle Folkene, saavel Hollases som hans egne, rapt og fælne saa ned paa Hollases Ben.

– Arrigskaben sad endnu i Krumholten, da han den anden Morgen stod med

Folkene omkring sig, færdig til at rykke ud ved første Glimt af Hollaskaren:

«Lystrer i mig idag,» loved han ærlig «skal jeg aldrig glemme Jer det. Og Hollasfolkene maa I ikke slippe ind paa Jordet mit.» – I det samme kom Hollaskaren marscherende – under fuld Musik, saa at sige; for Hollas havde lært dem en Opsang:

«Aahei aahop, naa gaar det godt,
vi bænder og bryder med stort og smaat,
Steina vi hiver paa Vesterflotten,
gir et brændt Hønn til Krumholtsdotten.»

Det gav et Sinnerykk i Krumholten: «Der traf du det,» sa Manden. «Gaa paa, Folka mine, det jeg loved Jer, skal jeg holde!» –

Ved Grinden mødtes de to fiendtlige Hære. ^[30] Krumholtsfolkene løfted Spader og Økser, og Krumholten kom op ved Siden:

«Ligg tor Enga mi, sier jeg – ellers gaar det gæli.»

«Fremover, fremover,» hørtes Hollases Stemme langt bagenifra. «Stik Spetta gjennom Grindsprinkla. »Og Folkene kylte Spettene som Spyd gjennom Sprinklerne paa Grinden. Krumholtsfolkene dæljed løs paa Spydene med Spaderne, og det klang og braaked som ædeligt Vaabengny. En Stund hørtes fremdeles Hollas bagenfor Rækkerne: «Det er ret, det er ret! Driv paa! Paa igjen!» En Hund ulte, og Kjørne rautet i Fjøset paa Krumholt. Krumholten stod paa en Sten og fegted med Armene: «Slig skal det være,» skreg han. «Og slig gaar det! Og her staar Krumholtsdotten! Aa hei, Hollas, kom an – Krumholten kan nok ta et Tag endda, han! Aahollere – hollere – hollere – ho!» hoied han i Kampiver og hopped og sparked i Benene, mens Mændene lirked og staaked alt ivrigere ved Grinden, og enkelte af Hollasmændene tog fat med Opsangen:

«Aahei aahop, naa gaar det godt,» brølte de. Frem ved Gjærdet, hvor Krumholten stod, kom Hollas, og stak bort paa Krumholten med en lang Kjæp paa samme Vis, som vilde han ærte en folkevond Hund. Men Krumholten fik travelt med at komme ned af Stenen:

«Naa skal jeg ta dig, Hollas! Om du saa er Fanden i Menneskelignelse aldrig saa meget.» ^[31] Idetsamme braged Grinden indover, og Mændene stupte om hverandre.

«Hollas! Hollas!» skreg Krumholten. Hjælp mig at fange Hollas!»

Krumholtsmændene klasked for sidste Gang fra sig med de flade Spadeblad, napped Spettene, som var Hollasfolkene unyttige nu i Nævekamp, og ruste over Gjærdet.

Men midt ude paa Veien stod da Krumholten og klødde sig i Hodet og pegte.

Øverst oppe ved Munkejord saa de ligesom bare to lange, flagrende Frakkeskjøder over to tynde Ben. Det var Hollas, som havde taget Hyven fat.

*

Netta, Myndlingen, sad i Kammerset og broderte Buksesæler. Særdeles smukke skulde de Buksesælerne bli, Roser og Forglemmigeier paa violet Bund – altsammen i fin Uldkanavas – og paa Vranken skulde sættes en Rimse «semsket» for Holdbarhedens Skyld. – Aaneida, saa blid den gode Hollas var blit den Dag, hun var oppe hos ham med Buksesælerne i Haanden og bad om det! – «Ja, du skal faa Skind da, Søtjenta mi,» havde han sagt og gaat hen til Kommoden og rodet frem en hel Haug – «her er svart Kalveskind, og her er lysegult semsket, og her er en Bete af no, som kaldes Russlær – hvad du vil ha – bare vælg!» – Ja, for han ^[32] havde nok tydelig skjönt, hvem Gaven var tiltænkt. – Netta, Jaalen, havde siddet nede ved Elvekanten en Dag og sydd paa de Buksesælerne. Da var der kommet en stor, graahaaret Mand vævende. – «Hvad er det for Stas, den Jomfruen nester paa da?» havde han spurgt. – Jo, det skulde bli Buksesæler. – «Hoho, syr'a Buksesæler,» sagde Manden da og blunked med Øinene. «Ho ho!» Men idet han vilde gaa videre braastansed han og spurgte, hvem skulde faa de Buksesælerne. «Hollas vel!» havde Netta svart. «Ja, det liker nok Hollas, at Jenterne syr Buksesæler til ham.» – «Var ikke rigtig frit,» havde Netta svart helt stolt og veltilfreds; for saa blid som Hollas havde vært og saa god og snil en Mand som Hollas var mod hende – spurktes, om ikke Hollas snart fridde ogsaa. Men den graahaarede Manden havde mumlet noget – nu formed det sig for Netta som: «Jogu er det En at sy Buksesæler til, det» – og det sidste, hun havde set af ham, var, at han stod og klødde sig i Hodet. – En lei Mand! Hvad havde han med, om Netta sydde Buksesæler til Hollas? – Netta havde ogsaa tænkt at betro denne Oplevelse til Hollas, men var ikke kommet til, fordi Hollas var optaget med saa meget andet og vigtigere nu om Dagen – Folk laa indpaa ham paa alle Kanter og krangled og kunde ikke la ham være i Fred, havde han fortalt hende. Rentudsagt syntes Netta Synd paa Hollas, og hun glæded sig til at gi ham Buksesælerne ^[33]

som et lidet Bevis for, at hun holdt af ham, hun, netop i hans Modgangs Dage, og paa hende kunde han stole. – Netta bredte Buksesælerne ud for sig paa Bordet og beundred sit Værk – ekstra fine var de, saa Kongen selv knapt havde finere – især tog de røde Russlærstroppe sig nydelig ud mod den violette Bund – egentlig burde hun, – tænkte Netta, ogsaa sy et saadant Stoltræk til Hollas. – Men bedst som Netta tænkte, krasled det udenfor Vinduet, og Krattet derude svinged og svaied. Netta tog sig for Brystet og fór mod Døren; men før hun var naadd saa langt som til at aabne den, stak et bustet Hode frem over Vindueskarmen, og Øieblikket efter sad der en ret staselig Gut og dingled i Benene:

«Nei goddag da, Netta,» sagde han. «Du maa holde mig undskyldt, at jeg kommer Vinduesveien; men jeg har tittet paa dig saalænge bortifra Buskene, saa du faar inte være fortrøten!» Derefter saa han paa Buksesælerne: – «Aajøs da, det var Greier det – er de til Kjæresten din, de? Nei, saa leit, det er, at du har en Kjæreste!»

«Igrund har jeg ingen heller,» sagde Netta.

«Det var godt, og det er jeg glad for,» sagde Gutten i Vinduet, «for saa smældvakker en Jente som dig har jeg aldrig set Mage til! – Aanei, faar jeg se paa de gilde Sælerne? – De er no for sig sjøl, de du,» sagde han, idet han hængte dem over Skuldrene og maated og ^[34]kjælte for dem. – «Aanei jamen tror jeg ikke, de passer til mig som støbt ogsaa – nei, aanei – saa gromt da! – Aa faa jeg dem af dig, Netta?» bad han pludselig.

«Nei, er du galen, du,» sagde Netta, «Hollas skal ha dem.»

Da lo Gutten og slog sig paa Knærne.

«Er du tullerusk – har du sydd Buksesæler til Hollas? Det er det værste, jeg har hørt!» Men blev braat alvorlig igjen: «Saa er I vel Kjærestefolk alligevel da?»

«Hvad kommer det dig ved da?» spurgte Netta mut.

«Jo, fordi du er saa vakker, saa fælendes vakker, har jeg sagt! Aa kjære vene Netta, la mig faa de Buksesælerne – til Amindelse om dig.»

«Det gaar ikke an,» sagde Netta og tog Sælerne til sig.

«Nei, det er saa,» mente den anden, «du er gjerrig og mangler Hjertelaget.»

«Nei det gjør jeg ikke,» svarte Jaalen.

«Ja, saa la mig faa dem da vel. Kjære vene vakre Netta, la mig faa dem! – Aa faa jeg dem – aa faa jeg dem – aa faa jeg dem,» gnaalte han.

«Men Hollas?»

«Pyt, du kan jo sy nye til Hollas.»

«Det er ikke fort gjort, det, kan du tro!»

«Men la mig faa laane dem bare da! Jeg ^[35] tror, jeg blir syg, jeg, Netta, hvis jeg ikke faar laane dem. Aa kjære vene dig!»

«Saa tag dem da,» sagde Netta, Jaalen, «saa slipper jeg for Gnaalet dit.»

*

Søren Krumholt og flere med ham kom i de bedste Kisteklæder ned Krumholtsjordet en Dag. Krumholten var lidt ustø paa Foden, og den som saa nøie efter, vilde bemærket, at det var igrund de andre ogsaa – de traadte lækkert og dog saa mærkelig tungt.

Og ned fra Munkejord kom Hollas dragende med Mandskab, der ogsaa saa ud, som havde det faat en Taar for Tørsten, og Hollas selv med et triumferende Glædesgrin over Ansigtet – som vilde han sige: «Naa skal jeg ta dig, Krumholten! Naa drister du ikke at slaa med Spadblar paa Spetta! Naa er Vestflotten dømt.»

«Kom an – jeg skal holde imod,» saa det ud, som Krumholten mente at sige.

De to Modstandere blev staaende ret overfor hinanden, stivt stirrende, mens deres Navne og Tvistemaal blev læste op og bogførte.

Midt mellem de to omstridte Jorder, Vestflotten og Østflotten, sad nemlig den høie Øvrighed ved et gult Klaffebord og med Gaasepenner i Hænderne, og paa Snippen af Klaffebordet med Protokoller og Papirer i sømmelig Afstand laa en Bibel i brunt Lærbind med tykke, gule Messingbeslag ^[36] og Spænder. Alle Mændene til høire og venstre skulde til Bordsnippen, idet Lensmanden oplæste de Tvistendes Navne og Tvistemalet, Vidnernes Navne og Edsformularen. En efter en svor Mændene saa med Haand paa Bibel at tale Sandhed og ikke Løgn. Men da Hollases Navn blev oppraabt, traadte Hollas et Skridt tilbage.

«Naa Hollas,» raabte Krumholten da, «tør du ikke komme nær den Boka?»

«Ligesaa vel som dig, Krumholten,» svarte Hollas, men bøied sig hastig ned idetsamme og tog noget op af Jorden. Lagde saa med et Grin Haanden paa Guds hellige Ord, og skrek Edsformularen efter, undtagen Ordet «Gud», da kom der

altid en Hikke over ham, saa ingen rigtig kunde høre det. Men da Hollas var færdig, var der de, som bemærked sig, at han var kridhvid om Øinene, som om Frosten skulde rørt ham, og tilbage paa Bibelen laa der et brunt Barkestykke.

«Nei, nei,» raabte Krumholten,» Hollas holdt ikke Haanden sin nedpaa Bibelen – det der Barkestykket laa imellem.» Da blev Hollas sint, saa han fræste: «Tvi dig, Krumholten, det var jo du selv som la det der, just idet jeg havde aflagt Eden.»

Derpaa sprang Hollas og hans Mænd over paa Vestflotten og sagde sig at staa paa Munkejord.

Men Krumholten og hans skridted op i Østflotbakken og sagde sig at staa paa Krumholtens Jord.

^[37] Fuldt op af Vidner var der paa begge Sider og lige lidet og lige meget værd allesammen.

Men den høie Øvrighed, som kjendte til lidt af hvert i disse Tider – især naar Gaardbrugerne laa i Krangel og vilde hinanden tillivs – saa hinanden betegnende i Øinene.

Derefter nikked Skriveren til Lensmanden, og Lensmanden nikked til Skriveren, og Skriverkarlene puffed glisende til hinanden med Fødderne.

Og oppi hver sin Bakke paa Vestflotten og Østflotten stod Krumholten og Hollas, Krumholten i sin selvgodeste Stilling med Hænder i Side, Hollas ligegyldig plystrende ud i Veir og Vind, lidt vippende paa Foden som for Gnavaars Skyld, – da Lensmanden reiste sig og forkyndte:

«Fordi saa megen Svig og Omgaaelse af Sandhed og Ret i den sidste Tid er befundet at gaa i Svang, skal vi, forinden Rettens Gang videre forføies, opfordre de herstaaende Tvistemaalsmænd med Vidner til at trække Støvler og Strømper af Fødderne.»

Der faldt en indmuret Tysthed over de to Skarer.

Lensmanden bladde i Protokollerne, en Skriverkarl hvæssed Pennen, men skar sig i Fingeren, fordi han skjelte paa Tvistemaalsmændene. Skriveren sad med mysende Øine og saa fra den ene til den anden.

Og der stod Krumholten og klødde sig i ^[38] Hodet, og Hollas saa ud til at have faat ond Lugt for Næsen.

«Naa, hvad blir det til?» spurgte saa Lensmanden og løfted et Sekund Øinene fra Papiret.

«Det blir til det,» lød det først fra Krumholten, idet han værdig traadte et Skridt frem, «at en gammel Mand som jeg ikke vil udsætte mig for en dødelig Sjukdom ved at staa barføttet paa Høstbakken.»

«Hvad mig angaar,» tog saa Hollas med fornem Mine og udsøgte Vendinger Ordet, «skal jeg hverken løgnagtig paastaa, jeg ikke taaler Høstbakken, eller at jeg – hm – har nogen Fodskavank, jeg nødig vilde, Folk skulde se. Men naar jeg, Hollas, alligevel nedlægger Indsigelse og er helt uvillig til at imødekomme Øvrighedens Opfordring, saa er det, først fordi det strider mod min honnette Ambition at staa støvleløs i en hel Almues Paasyn, dernæst fordi det krænker min borgerlige Æresfølelse ikke at bli trodd, naar jeg har lovet og svoret at tale Sandhed. Med andre Ord: Vil ikke de ærede Herrer tro mig, Hollas, og mine Vidner, her jeg og de Samtlige staar med Støvler og Strømper, saa faar de lade det være.» Og Hollas bukked dybt og ironisk.

Men nu vilde Skjæbnen, at to gamle Brødre, begge lige uforstaaende og dumme, var med i Vidneskaren paa hver sin Side; fordi den ene var Husmand hos Krumholten og den anden ^[39] hos Hollas. Disse to gamle Brødre fandt paa at sige til hinanden:

«Du Lars – inte har jeg saa let for aa bli fuld af Kulde. Har du?»

«Aa nei, jeg kan jussom inte si det heller.»

«Ja, saa gjør vi jagu som Øvrigheta befaler!»

«Jagu nok, du!» – Og dermed sparked de to Brødre af sig Skoene og trak Strømpesokkene efter.

Og ud af Sokkene randt Jord og Sand.

Og atter saa Skriveren paa Lensmanden og Lensmanden paa Skriveren.

Saa talte den høie Øvrighed lavmælt lidt sig imellem. Hvoretter Skriveren reiste sig og høitidelig læste op:

«Som vi nævnte har megen Svig og Omgaaelse af Sandhed og Ret i den senere Tid gaaet i Svang. Og saaledes var, som det lader, ogsaa her Tanken. Og ikke det alene, men: fordi den ene Ravn gjerne vil hakke den andens Øine ud, er vankundige Mennesker nær blevne styggelig forledede. Disse to Mænd, der, som

enhver kan se, staa paa Gravens Rand, var forførte af hver sin Herre til at agte sin Sjæls Salighed ringe» – Hollas afbrød:

«Kun i Ærbødighed at berette, at jeg, Hollas, intet har vidst om denne min Tjeners feige Handling.»

«Ja, naa skal jeg nok for en Gangs Skyld tro'n Hollas da,» faldt Krumholten bredmundet ^[40]ind, «for akkurat slig er det med mig og, at jeg ingenting har vidst om detteherre.»

Atter saa Rettens Medlemmer paa hinanden og over den ældede Skrivers fine Ansigt drog sig et sarkastisk lidet Smil.

Og saaledes kom Rettens Dom til at lyde angaaende Tvistemaalet mellem de gode Gaardbrugere og Naboer, Søren Evensen Krumholt og Hollas Hollassen Hollas paa Munkejord:

«Fordi begge de nævnte Personer vægrer sig for at opfylde de Betingelser, Retten monne finde tjenlige til Bekræftelse og Sikkerhed for, at den aflæggenes Eds Sandhed ikke maa være omgaaet med Fif og Kneb, – kjendes herved for Ret:

Søren Evensen, Krumholt, og Hollas Hollassen Hollas, Munkejord, beholder henholdsvis hver sit omstridte Jorde, saaledes at Jordet Vestflotten af Krumholt fremdeles bliver Krumholts Eier til fuld Odel og Eiendom, og Jordet Østflotten af Munkejord fremdeles bliver Munkejords Eier til fuld Odel og Eiendom. Men haver ligeledes disse to ovennævnte Tvistemaalsmænd at udlægge 100 R. M. Daler til Staten for Omkostninger, Bryderi og unødigt Trætte. Og hermed være denne Sag oppe og afgjort, død og begravet, som skulde aldrig dens urene Begjærs og Trættesyges Aand have plettet disse Jorder eller deres Eiere.»

*

^[41]Engang efter dette Krumholtens og Hollases Flotkrangleri spurgte Hollas Netta, Myndlingen, der de sad ved Bordet sammen og aad:

«Blev det passe til Sælerne, det Skindet da?»

«Jo, tak for Efterspørgslen,» kom Svaret noget forlegent. – Skindet havde passet bra. –

«Blev det pent?» spurgte Hollas efter en Stilhed.

– Jo tak, det var blit ret pent. –

«Jeg saa, at du havde vært oppe og skaaret af lidt til røde Stropper ogsaa?»

– Jo, det havde Netta.

«Det skulde være rart at se dem,» sagde Hollas nu og smilte.

Netta plukked paa Dugfrynserne – «Ja-a,» sagde hun. – Ja-a, det var saa, det. –

«Naada.» sagde Hollas, «er der hændt et Uheld, kanske?»

«Ja, nei, ja,» stammed Netta først aldeles raadvild. Blev saa med ett baade glad og blid, fordi hun fik et Indfald: – Jo, der var skedd det Uheld, at hun var kommet til at slaa no ned paa dem, saa der var blit Flekker. –

«Ta Sælerne hid alligevel du, Jenta mi, saa skal vi nok faa Raad med de Flekkerne.»

Men Netta forklarte, at Sælerne var blit rigtig saa umanerlig stygge, saa det var leit at se dem. – Men Hollas maatte endelig se dem alligevel. Saa vidste tilslut Netta i sin Vaande ikke bedre end at tilstaa, og hun gjorde sig blid indiblandt, rev en Frynse af Dugen, vælted en Mugge og ^[42]var den legemliggjorte daarlige Samvittighed, – fortalte, hvordan det var hændt, netop som hun stod og sørged over de der Flekkerne og tænkte, nu gik det ikke an at forære dem til Hollas, at der kom en Gut i Vinduet og tagg og gnaalte, saa hun maatte la ham faa dem bare for at bli kvit ham. –

Hollas havde hele Tiden under Nettas Beretning stirret haansmilende paa hende, og da hun var færdig, vak Netta op ved et Knak i Bordet.

«Aa du er en Gjeit og et Skarn! Jeg ved godt, der ikke var Flekker paa Buksesælerne – og at det var Søn af Krumholten, som tagg dem fra dig – jeg saa det nok, han gik og bresked sig med dem op i Synet mit, og Far hans lo. Det var altsammen bare anlagt for at gjøre mig et Pek. Ja, se slig er du, at du gjør Sag med mine Fiender.» – Det og meget mer sagde Hollas, og da han reiste sig, skrabed han med Stolen, og da han gik ud af Døren, smældte han i den, saa Klinken ringled.

Netta, Myndlingen, blev dødsens kjed af sig da, fordi hun var kommet til at fornærme Hollas. Derfor gik hun efter op paa Stolmagerkammerset og bad:

«Du maa ikke være vond, Hollas – jeg skal sy et Stolsætetræk til dig istedet.»

«Saa faar du gi det til Krumholtsgutten det ogsaa da,» lød det haanlige Svar.

«Neida, nei, Hollas, det skal nok ikke ske.»

[43] «Det tror jeg nok ikke,» svarte denne og fik et listigt Blink i Øinene. «Men for at være sikker for det, skal du altid sidde heroppe, naar du syr paa det Trækket, og naar du ikke syr paa det, skal jeg holde det nedlaast i Skuffen her.»

II

«NAADE GAAR FOR RET I FAR KRISTENS HUS.»

For længe længe siden kunde Statsskibet støttes af hvide Graastenshuse med sorte Taarn.

Men dengang brød Lyset sig gjennem Buevinduers farvede Glas, drypped Blodsdraaber, tændte Blaalys, dryssed grønne Pletter som af friske Balsamblade ud over Væggenes storøiede Helgenbilleder saavelsom over Stolradernes Mennesker. Og Røgelsesskyer bølged som vinkende Maria-Slør. Og fra Alteret, hvor de gule Lys topped Gud til Ære, toned Messen med hemmelighedsfulde Ord i høitidelig Rythmus. Altsammen paa det at Retfærdige kunde kjende sig som Lazarus i Abrahams Skjød, at Uretfærdige kunde omvendes, at Lunkne kunde opvarmes, at Rigdommens Kameler kunde lyste at afkaste Guldets Byrde for lettere at passere Naaleøiet – kort sagt, at alle, som i Graastenshuset var, kunde manes til fromme Ofre og Bod for Synder, hemmelige og aabenbare, Tankens [48] og Kjødets – saaledes at en gylden Bæk stadig kunde finde Veien ind ad Portene. –Og de samme Hænder, der raged til sig Bækkeboblerne, udvided beredvillig det trange Naaleøie – og alt virked det med hverandre og i hverandre, sindrig sat i Gjænge, nethændt og sikkert, som Traade og Skyttel i en Væv, der arbeides. – –

Men anderledes blev det senere. Ak, da der ikke længer flød nogen gylden Bæk. Fordi Helgenbillederne var nedrevne; fordi de farvede Ruder var ombyttet med Glas, buklet og halvklart som Mosevand; fordi intet Maria-Slør svinged; fordi Naaleøiet skulde endelig staa ved sit eget Værd. Ak, da blev de sorte Taarne

møre og myge! Ti Bækkedammen der inde i Graastenshusene udtørredes efterhaanden, nu friskt Tilløb savnedes, og Staten kunde ikke støttes af de hvide Graastenshuse længer; sattes de end med Taarn ved Taarn i Kreds, kunde alligevel ikke Statsskibet gøres flot. For Guldbarrer alene kunde hjælpe. Blev der saasandt mange nok af dem til at lægges som Hjul og Rullestokker. Og paa Guldbarrer alene kunde Statsskibet trille. De kalkede Graastenshuse, som ikke længer kunde stive op med sine sorte Taarn, igrund blev de undværlige som Eiendom nu. De fik undgjælde da – sælges som andre Ting, der sælges maa, for at vinde mest muligt ud deraf. De fik i Herrens Navn gøres om til runde, lysende Barrer – for Statsskibets Skyld, som saa skrøbeligt var.

[49] En gammel Kal, som bodde paa en Gaard ved Vandet, skygged med Haanden for Øinene og saa mod Himlen en Morgen, han kom ud af Kotdøren:

«Nei, skulle du set?» mumled han. «Skulle du set?» –

«Hvad ser du?» spurgte Datteren. Per Aamli svarte ikke, men stirred og stirred bare mod de hvide Himmelskyerne.

«Hvad ser du?» spurgte Sønnen. Per svarte fremdeles ikke. Vedblev bare at stirre mod Lyset, saa Øinene randt.

«Hvad ser du?» spurgte Kjærringen og rusked ham i Armen. Men da dumped Gamlingen maalløs i Bakken, saa stiv og tung som en Staur fuld af Kornbaand. –

–

Og først tredie Dag, etterat han havde faat Maalet igjen, fortalte Per Aamli:

«En grøn Bakke fuld af Menneskekryp, saa jeg,» sagde han, «og øverst paa Bakken sad en styg Mand i en Tronstol, og foran ham var en afsvidd Plads akkurat stor nok til, at forskjelligt Smaatteri kunde faa Rum at hænge i Traaer fra Himlen. Ja, no af det i Traaene ligned en Hammer, no ligned et Hus, no ligned en stor Bjelde, no ligned et Bæger, og no ligned et Ris. Og bedst som det dinged der alt tilhoppes, langed han i Stolen ud efter Huset. Da blev der nok Opstandelse paa Bakken, kan du tro, det yrte omkring, svartned, som af Maur i en Maurtue. Men imens fingrerte Manden ved [50] Traaene, og Huset fik han rapt paa Haanden, og Hammeren slog til – og saa – borte blev det altsammen i en Skygge – Skyggen af et digert Kors. – – Pest og Pestilens, betyr det,» slutted Per Aamli. «Onskab, Tvedragt og Splid!» Og Pludselig sang han med stærk og lydelig Stemme:

«Et Herrens Veir med Lyn og Torden
bebudes drage henover Jorden»,

og han faldt om i en ny Afmagt, der varte længere end den første.

*

Mange tænkte i Utryghed paa Per Aamlis Profetier den Dag, da Bygdefolket sad i Række langs Salsvæggen paa Præstegaarden. Sad som til Doms over sig selv og noget høiere.

Lensmand og Fut holdt Bøger foran sig, og bag Futens Ryg stod Præsten med foldede Hænder og forknyt Ansigtsudtryk. Fremfor de andre lated sig Herregaardsmanden i sin Rullestol med Skammelen under Maven, og saapas fremskudt fra Væggerækken som muligt var ved at sidde ytterligt paa Bænken sad Hollas, med Hænderne mod Knæ.

Ud til Gangen¹² vilde endelig Døren staa paa Gløtt, og op for Vinduesglasset vilde endelig Hoder stikke frem; undertiden stod de der udenfor som trukne paa Snor, Ansigterne fordreiede af Spænding og Nysgjerrighed. Og de fik kikke, ^[51] disse derude, saa længe de bare orked holde sig fast. For ingen ænsed dem. Ikke Lensmanden med det store Skjæg, ikke Futen, skjønt halvgammel og grættten, ikke Bønderne, der de sad som Grindstolper og ikke engang havde taget Brændevin med. Visselig hændte det, at en og anden, som sad Vinduet nær, kunde banke i Glasset lige mod de Udenforstaaendes Næse og Mund; men hvem tog sig det vel nær?

Den Eneste, der stundom betog Titterne lidt af Nysgjerrigheden og bragte et og andet Hode til at dukke ned ifra Ruden, var Præsten. Han saa didhen undertiden, og Blikket var bedrøvet og sky:

– Hvorfor tar I dette paa saa letfærdig en Vis? – kunde det sige. – Hvorfor gaar I ikke hen og vaager og beder, at Gud Herren ikke maa forlade os i Nøden? – Omforladels. Og saa trætter det mig ogsaa at se Jer der! –

Men i Virkeligheden tænkte ikke Præsten paa Titterne mer end akkurat, naar Hoderne var iveien for Kirken. For den var det, Præsten stod og saa hen til, saa sky og bedrøvet, sagtmodig haabende, at Gud Herren vilde gjøre et Mirakel. Og behaged det ikke Herren at gjøre noget, saa – Gud Herrens Vilje evig ske, – sagde han ved sig selv, – men tungt – – underligt, at Solen skinned en Dag som

denne, skinned som Vaarsol altid, skarp, gul og grell. Nu var et Streif af den naadd tvers over Salsgulvet og tvang Herremanden til nysende at ^[52]flytte sig, just som raabte Lensmanden op, saa det gav et Rykk i Præsten:

«10 000 Spd. for Moskog Kirke – med alt dens Tiende og Tilbehør!» Og lavere tilføied han: «Det siger sig selv, at det blir Kirkeeierens Tilkommelse saadant som at alt holdes i behørig og værdig Orden paa Søn- og Helligdage – med Brød og Vin, med Opvarmning og Renhold – – 10 000 Spd. for Moskog Kirke,» gjentog han udfordrende høit.

«100,» sagde en forsigtig Stemme ved Døren; det lød som fra en Tyvagtig, der snigende strækker Haanden ud og rapt drager den til sig igjen, – og der fór en Foragstens Blæst gennem Bønderne.

«100 – er buden,» raabte Lensmanden.

«110!» Det var en lyslet liden en med et Opsyn, der blev frækt, fordi han listed i andres Spor.

«110 – er buden!» – Lensmanden fandt ikke Umagen værdt at holde Auktionshammeren i Haanden endda, saa uendelig langt det var, før den kunde falde.

Alligevel randt Budene paa sagtelig og stødvis til 200, saavidt holdt oven Vande af de jævnt velstillede Bønder og derunder. Men Præsten trak Pusten lettet. – Gik det saa traat med Budene, faldt der intet Tilslag hverken imorgen eller iovermorgen – imens raaded Herren! – Fogden snurred Snusdaasen mellem lange, tynde Fingre. Herremanden med sin svulne Mave og mange Hager trommed i Stolarmen. Hollas skjelte og stemte Hænderne fastere mod Knærne.

^[53] «400 Spd.,» sagde pludselig Søren Krumholt og reiste sig i Høiagtelse for sit eget Bud.

«500,» bød da Hollas ligesaa uventet.

«600,» bød Fogden.

«700,» Herregaardsmanden. Og sandelig var der som ved et Trylleslag kommet Fart i Budene. Paalæg fulgte Paalæg, saa Lensmanden knapt fik indskudt sit «budene» – –

«1000,» sagde Hollas tilslut. Da blev der en Stans. Fogden bød Lensmanden en Pris, Herremanden slibte Neglene mod Vesteknapperne, Præsten sukked,

kasted et langt Blik mod Kirken og ett mod Solstreifet, som nu legte paa Væggen ret over Hollas.

«1100,» sagde Krumholten, grov i Maalet.

«Let i Bukselinningen, ja,» gren Hollas.

«Her er ikke Sted for Fantord og Chikaner,» afbrød Lensmanden.

Og saa begyndte de igjen at byde over hinanden, med Paalæg vekslende mellem 10 og 200 Daler. Fogden blev den, som først sakked af. Men Hollas, Herremanden og Krumholten, den sidste med Fuldmagt for mange, jaged fremover, og stadig fremover, med røde Pletter i Kinderne og hæse Stemmer, farende sammen ved Lensmandens «buden» som ved hidsigt Tilraab.

Præsten folded Hænderne, saa Knokerne skinned hvide, og saa paa Solen: – Det tegned til at kunne afsluttes alligevel før Kveld – Solen gled langsomt, og Budene fort – ak! Da ^[54] Solstraalerne naadde det brune Mariabillede med Kristusbarnet, var Guds hellige Hus oppe i 3000 Spd. Da Solstraalerne faldt paa Gravkorsene derborte, stod den i 5000. Men idet det sidste Streif lyste over Morgengryets Hane der oppe paa Kirkespiret, skar onde Hollases Stemme gennem den tætte, damptunge Luft:

«10 000 Spd.,» raabte han og saa sig om fra øverst til nederst.

Da tænkte ingen længer at følge med, og der blev en dump Stilhed, mellem hver Gang Lensmanden gjentog Opraabet:

«10 000 Spd. – er buden, 10 000 Spd. For tredje og sidste Gang – 10 000 Spd.»

Men da Hammerslaget faldt, mærked Præsten sig, at Solen just var borte fra Morgengryets Hane.

Hollas Hollassen Hollas Munkejord stod helt fremme ved Bordet paa sit høieste Ben og med Hænderne over Brystet. Vel ønsked ingen ham tillykke; men det trængtes heller ikke; for Hollas var alligevel den Mægtigste nu. Hollas stod og saa Sambygdingerne an med noget som en Sylspids i Blikket, der de en for en seg stille ud. Og da Krumholten vagged forbi, strøg Hollas sig selv nedover Ansigtet:

«Medgang,» sagde han. Og før Krumholten vidste Ordet af, strøg han Krumholten opover Fjæset:

«Modgang,» sagde han. – Krumholten glefsed som en ærtet Hund og dængte

braasint ifra sig. Men Hollas bøied Hodet bort:

[55] «Du faar da ikke gyyve i Synet paa mig, Krumholten, fordi om du ikke fik Kirken!» Og stod i næste Sekund velbeholden bogom Præstens Ryg. – «Om Kirkens Hellighed saasandt kunde skjærme for de ilske Sind!» ytrede han fromt.

Men Præsten, som ikke havde glemte Hollases Optræden hin Gang ved Daaben, tilføiede med stille Bitterhed:

«Og for Hollases betalbare Mynt.»

*

Far Kristen hed Kirketjeneren. Han havde store Øren og lidet Ansigt. Han havde flade Fødder, som traadte forsigtig, og krokete Knær. Han havde to Slags Væsen og to Slags Sind. Og han havde et Stedbarn, som han mishandlede.

Ti det er ikke alle, som gjør sit Navn Ære.

Og Far Kristen var netop ikke altid saa kristen i Ordets rette Betydning.

Søn- og Helligdage, naar han forrettede sin kirkelige Dont og havde sit Helligdagssind og sit Helligdagsvæsen, var der rigtignok mange, som svarlig imponeredes; ti da var Far Kristen sandt at sige saa sød at skue, slig han tassed om med Haaret vandkjæmmet bagom Ørene, og det fromme, brede Smil, det der dog naarsomhelst kunde slaa over i en lydløs Latter, blottende hans sorte Tænder, der nærmest var at ligne med Stavene i en halvraadden Kiste.

[56] Men Søn- og Helligdage tog Far Kristen for sig af Altervinen. Derfor var det, han saa saa blid ud, og derfor var det, han syntes saa gudhengiven tilsinds, at der gaves de, som med Andagt mente, at var der nogen, som mer hørte Himlen til end Jorden, saa var det Far Kristen, Kirketjeneren. – Sandelig, disse Far Kristens troskyldige Beundrere burde ogsaa set sin Yndling, naar han Ugens Søgnetage gjennem sad i Hyttedøren med Loddebolt i Haand og lapped gammelt Bliktøi ihop. Da var han sur, sint og grættende, og fremover Ørene, dybt ned i Tinding og Øine, faldt Søndagens vandkjæmmede Haar i Tavser og Buster.

Og værst var hans Humør for den ottears Jentunge, han havde hos sig. Jentungen hoppede som en Kanin for hver Gang, hun maatte forbi. Det var ikke saa greit altid, nei, naar Far Kristen i Ildelunet fandt paa at pege efter hende med den gløede Loddebolt, og ikke godt at vide, naar den kunde komme for nær. Stakkars Jentunge! Havde hun endda vært Kirketjenerens kjødelige Datter,

kunde hun kanske ventet sig en lidt bedre Behandling; men saasom hun bare var Løsunge efter Far Kristens afdøde Kone, fik det skure, med hvad som faldt. «Den Ungen var som en Hale, han havde faat paa Kjøbet,» knurrede han. «Men var han nu blit paahægtet slig en, saa fik den da ogsaa gjøre saapas Nytte som andre af den Sorten, som vifted Fluere og Klæg om Sommeren.» Og ^[57]derfor maatte den Lille løbe saa mangt et underligt Ærend, baade paa Bygden for at tigge Mad og paa Kirketaget for at skrape Bly. Hun fandt sig i alt uden at kny, fordi hun ikke vidste andet af; men Øinene var store og sky som hos en Hareunge. Og ofte vaagned hun om Nætterne ved en fæl Drøm om en Hund.

Den Hunden havde mange Skikkelser og mange Væsen. Snart var den en sorthaaret Pudel med Urenslighed hængende i Ragget. Snart var den en Jagthund med smal, nøgen Krop, og Næse, der veired. Snart var den en Gaardshund, som gjødde iblinde paa alt i Verden. Snart var den en Dogge med menneskelignende Hode og lange Klør. Og alligevel var Hunden altid just en og samme Hund. Og den skræmte hende lige styggelig, hvad enten den kom glammende ud fra en Port, eller den stod i sin fæleste Skikkelse og glodde, eller den braabed hende i Haanden, bedst hun forsøgte at være snil mod den, eller den forfulgte hende, mens hun løb foran tung paa Foden, og trak hende i Klærne, indtil hun, som Hareungen hun ligned, rendte i Berg.

Hun kunde fare op midt paa Natten og skrike saart i Dødsens Nød.

«Hysch da, Tøsunge!» raste Far Kristen. «Hvad bær du dig for?»

«Hunden!» gisped den Lille. «Naa glefsed den efter mig.» – –

– Men Menneskeondskaben er jo ogsaa som ^[58]en Hund, der glefser, og en Hund, der biter. En Hund, der er lumsk, en Hund, der forfølger. En Hund, der har mange Skikkelser og mange Væsen. En Hund, der ikke lar andet i Fred end det, som mestrer den.

*

Angelica hed Præstens Søster. Hun malte med lyse Farver, og hun elsked al Skjønhed paa Jord. Tørsted efter Skjønhed som Vandringsmanden efter Vand. Og fandt ligesom denne, undertiden til Overflod, andre Gange lidet nok.

Men de Tider, Angelica ikke saa Jordens Skjønhed, vidste hun, Feilen var hendes egen, at netop hendes eget Sind da var skjønhedsforladt og tomt, fordi det kanske havde stirret sig blindt ind i et fjernt og straalende Lys, længtet. –

Og fordi nu Angelica vilde saa meget Skjønhed og ikke andet end Skjønhed, søgte hun fæstne ethvert Sindets Skjønhedsindtryk – det være nu paa den ene Maade eller den anden.

Derfor var det ogsaa, at hun malte med lyse Farver, Angelica.

Og derfor faldt det hende engang i Tankerne det Ønske, midt i Duggen, i Taagen og Maaneskinnet at lade en deilig Skikkelse vokse frem, en, hvorom det straalte i saa underbar en Glans. ^[59] Hun vidste ikke fra først af saa sikkert; men lidt efter lidt med Tanken paa det Ansigt, hvorfra rent Lys skulde strømme, og den herlige Haand om Klædebonnet, der gled bort mellem Træstammers Mørke, – forstod hun, det var Kristus selv, hun ønskede mane frem, den Alverdens Skjønheds og Sjæleadels Fyrste.

Angelica ridsede sin Tanke paa et rent Blad i en Bog. Derefter malte hun med Vandfarver. Og fordi Angelica havde siddet saameget ved Vinduet om Nætterne og stirret ind i Maanelys og Taage, havde Maanelyset og Taagen glidd ind i hendes Sind, og fra Sindets Marker fæstnede det sig ved høilys Dag paa det hvide Ark. Angelicas Øine fik saa stærk en Glans: – Havde hun magtet at gribe Maaneskinsnattens vidunderlige Stemning, hvorfor da ikke ogsaa magte fremstille det deilige Gudemenneske midt i Maanelyset? – Og hun antydede sin Tanke som et hvidt Pust der paa Bladet, saa i sit Indre, hvordan Pustet tog Skikkelse og Form, huskede et Ansigt, hun havde set i Drømme, og for lukkede Øine en af de Nætter hun var gaat ensom ind i Kirken, fordi hun fandt den saa uendelig høitidsfuldere og mer egnet til at tilbede i, naar den stod mennesketom, kun fyldt af Maanelys og Gudeaand.

Angelica, Præstens Søster, tog den lille Akvarel og viste den til sin Bror. Indviede ham i Planen om paa lignende Sæt at male et stort og straalende Bilde. Præsten, Angelicas Bror ^[60] vidste nok, at Angelica malte med lyse Farver, yndefulde Blomster med Blade og Knop, Maaneskin og Rosenbuketter; men han vidste ikke, at Angelicas Pensel magtede noget mer. Alligevel smilte han ikke; for han saa, at en hellig Begeistring var over hende – den røde Gnist, som gløder paa Herrens og Kunstens Alter. Og Præsten, Angelicas Bror, lod forfærdige en stor Tavle af Træ, den han desuden oversmurte med brune Plantefarver, paa det at hun kunde have et Fond eller Grundlag at begynde med. Og Angelica, Præstens Søster, kastede sit sorte Haar tilbage fra Panden, blandede saa lyse, lyse Farver paa

Paletten, og gav sig ilag med brede Penselstrøg over den store Tavle.

*

Men en Dag, Angelica, Præstens Søster, sad i Kirken, og der var fuldt op af Mennesker, og Kristen Kirketjener svæved om med sit Helligdagsvæsen og sit Helligdagssind, og det kolde Dagslys hvilte under Hvælvet, – sad Hollas, Kirkeeieren, og saa paa hende med onde Øine.

Hollas, Kirkeeieren, fik knapt et Sekund sit skulende Blik bort ifra Angelica, der hun sad stirrende ud for sig, som drømte hun sig midt i Himmerigs Rige. Mod den kalkede Væg saa han hendes Skikkelse, rank i Ryg, svai i Nakken, hvorover Haarets sortblanke Sjø. Ansigtspofilets magre Linjer ridsed sig svage og ^[61] mathvide, men blussende rød og svinget i Vigerne svulmed Læberne frem. Og Hollas undred sig over Præstens Søster. Undred sig over, at han ikke før havde set hende i Bygden. Undred sig paa, hvad hun tænkte, om hun var medgjørlig og blid af Sind. Men mest undred dog Hollas sig ganske ligefrem over Angelicas Hals, den var slank og høi og hvid, slig som Hollas aldrig før havde set – Hollas kunde nok ønske at lægge Haanden paa den Hals, føle, om den havde Varme som andet Kjød og Blod. Naar Angelica, Præstens Søster, løfted sin hvide Haand og bladed i Bønnebogen, mærked Hollas sig, at Haanden prydedes ikke af en eneste Ring:

«Kommer Tid, kommer Raad,» tænkte Hollas.

Og videre stirred de onde Øine

*

Far Kristen sendte sin Steddatter til Munkejord at hente Brød og Vin. Fordi Søndagen snart var forhaanden, burde Sagerne være iorden til Altergangen, og Far Kristen smekked med Tungen i rolig Forventning af de kommende Goder.

«Svint dig,» sagde han til Jentungen, «alt det du orker. Og glan ikke hverken til høire eller venstre; for da æter Hollas dig levendes!»

Jentungen satte afsted med Posen i den ene Haand og Tinkanden i den anden, og Kandelaaget klapred, og de tynde Ben slog Slingslang ^[62] henover Veikanten, saalangt Kirketjeneren hørte og saa. Men siden sagtmed rigtignok den Lille Farten, og fordi hun var svagelig af Helbred, blev hun gaaende og puste tungt, og fordi Stedfaderen havde skræmt hende, holdt hun Hænderne med Posen og

Tindkanden som Skylapper for Øinene.

«Hvorfor gaar du slig da, Jente?» spurgte den ene og anden, hun mødte.

«Jo,» svarte hun troskyldig allesammen, «for ellers æter Hollas mig!» – En Skøiergut stødte da til hende, saa hun maatte tage sig for, og hun fik se baade til høire og venstre. Derfor blev hun siddende paa Grøftekanten og graate. Indtil en kom, som sagde:

«Aanei du – Hollas er nok ikke saa sulten efter slig en som dig. Gaa bare trøstig: Han sluger dig nok ikke hverken betervis eller hel.» – Saa reiste hun sig langsomt og rusled med Posen og Kanden videre ivei opover Bakken mod Munkejord.

Hun havde aldrig været der paa Gaarden før, og syntes ogsaa, der var anderledes end andre Steder. Ved Staldtrevet stod en sort Hest, hvid i Øinene, og nedenfor laa Sadelen, rød med Kruseringer. Omkring paa Gaardspladsen dasked to skindmagre Jagthunde, og ud af Bryggerhuset oste der en fæl Lugt, idet en voksen Jente med forgrædte Øine og Bringesøjle under Hagen slog Døren op. For hende frembar den Lille sit Ærend. Hun fik da straks Posen fyldt ^[63] af smaa udtungede Oblatbrød. Men Vinen maatte hun selv gaa op til Hollas og spørge efter, – for Pigen i Bringesøjlen vilde ikke, slig Hollas idag havde gjort hende styggelig imod.

Far Kristens Steddatter tripped paa Tærne, forsigtig og forskræmt, opover Trappen til Stolmagerværkstedet, og foran hende fór Jagthundene, stødte Døren op, og var de eneste derinde, da hun kom.

Lidt senere traadte Hollas ind fra Sidekammerset, han havde Haanden fuld af smaa toppede Nagler, som han lagde paa Dreierbænken, saa forresten ikke saa slem ud som tænkt, desuden slap hun at sige et Ord: for Hollas spurgte straks:

«Skal du ha Kirkevin?» Betænkte sig et Øieblik, lo saa, tog Kanden fra hende og gik ud. –

*

Den Dag havde Hollas, Kirkeeieren, lagt sidste Haand paa sin staseligste Stol. Den var af aaret Lønnetræ. Ryggen, høi og stiv med en buet Midtjæl, hvorfra to fortrukne Ansigter strakte Tunger. Armene, skjællede som Fiske, endte i en Krusering ikke ulig de Rosetter, som paa gamle Træsnit betegner, at Blodet spruter fra et afhugget Lem. Dog – det herligste ved Hollases herlige Stol var

dens to forreste Ben, de forestillede Overkroppen af to trinde Kvinder ^[64] paa en dreiet Sokkel, hver af Kvinderne med indholdsrig Bug og side Bryster – alt besmurt med sort Lakering og lys Forgyldning, og Pletter, røde, runde som paa en Firfises skjøre Bagkrop. Onde Hollas havde havt megen Fornøielse ved at forarbeide den Stol; men det sidste, han havde tænkt ud, vilde blive det bedste; for nu skulde Stolen komme paa sin rettelige Plads. Ved denne Leilighed kom han ogsaa i Tanker om Stoltrækket, det fine, som Netta havde havt under Arbeide saa længe. Nærsagt angred han nu, at han havde sprættet op, alt eftersom Netta havde sydd – han havde gjort det saaledes, javel, for saa sagtelig at indsnige i Jenten sine Filureriers Magt; men nu fandt han igrund, at dette kunde vært ligegyldigt mod den Ting at have Stoltrækket færdigt. Hollas blev i daarligt Lune da, især efter at have trukket Tøiet frem af Skuffen, bredt det udover den fine Stol, beundret, hvor saare godt det færdigsydde Hjørne gjorde sig, set, hvor saare tom og traadet og lurvet den laa der, den endnu ikke udfyldte Stramei. Lidet nytted det igrund at beundre. Hollas smed Kluden ned i Skuffen, skjøv Skuffen igjen med et Smæld og begav sig hvast nedad Trapperne. – Netta, Myndlingen, stod just i Bryggerhuset da, saa, hvordan Deig blev æltet, og Bagerovnen varmet. Bagerovnen var just raget for Ild og Gløder, men for hed endnu, til at ^[65] Brødene kunde sættes ind. Netta, Myndlingen, stod og kjæled en stor, graa Kat, idet Hollas kom. Hun vidste ikke ondt af, heller ikke Katten, saa de blev staaende sorgløse videre, de to, Katten satte Rumpen iveiret og mol, og Netta klappede den med sine store, bløde Hænder. Da spurgte Hollas, og han var styg i Øinene:

«Har du sydd Stoltrækket mit færdigt?»

«Aa nei da,» sagde Netta og lo – det var nok et underligt Stoltræk det! –

Hollas lo ogsaa, men sagde:

«Jeg skal fortælle dig, at du er en doven Fille! Da det gjaldt at faa Buksesælerne færdige til Krumholtsgutten, kunde du nok rappe dig. Men nu det gjælder Stoltrækket til Hollas, staar du heller og vaser Tiden med at klappe Katta» – og dermed tog Hollas det arme Dyr under Maven og slængte det ind i Bagerovnen.

*

Silkeklædet var gult og stort, af tyk Silke med Border, og Hollas pleidde have

det om Halsen. Men dengang han mangled Træk til sin staseligste Stol, havde han knyttet det af sig og bredt det ud over Stolsættet. Derefter var han gaat efter Nagler til at fæste det fast med. Og da han kom tilbage, stod der en liden Jente for at hente Altervin. Som nævnt: Hollas tog Kanden og gik selv efter Vinen.

Men det var nok en rar Vin, syntes den Lille, der hun sprang hjemover til Stedfaderen. ^[66]Naar hun aabned Kandelaaget og snuste, stak Lugten i Næsen baade stram og krydret. Og le maatte Kirketjeneren, le saa inderlig godt. – Jagu var det ikke skjære Brændevin med Vand, Sukker og Kanel. – –

Hollas vilde gjenoptage sit Arbeide, da den vesle Jenten var gaat, fæste Silkeklædet til Stolen.

«Hvor Fan blev der af Halsbindet?» sagde Hollas. Og han ledte paa Gulvet, og han ledte paa Bordet, og han ledte paa andre Stoler, og tilslut ledte han baade høit og lavt. Men ingensteds var Halsbindet at finde. – Det var det værste, som kunde hændt Hollas, at det gule Silkeklæde var forsvundet just nu, da han havde frydet sig til at se den ny Stol fuldfærdig og flunkende fin, just nu han snart havde Brug for den til Kirkestol.

Paa Matten ved Døren sov de to Jagthunde tilsyneladende sin Uskyldigheds Søvn, den de knistrende vaktes op af, der Hollas gav dem et Spænd, idet han gnell i Stemmen raabte ud:

«Aa hent hid den vesle Filletøsen, som var her nylig – hun har stjaalet Silkeklædet mit!»

Afsted fór Karolus, Staldkaren, saa Benene et for et slog en stor Krumning opad mod Ryggen, og tilbage kom han noksaa snart med Kirketjenerens Steddatter, der lod sig trække med, stiv i Leddemodene som en Dukke.

«Kom tilbage med Halsbindet mit, du,» befalte Hollas.

^[67]«Halsbindet?» spurgte Jenten.

«Stil dig ikke uskyldig,» sagde Hollas, «men kom med det paa Timen.»

«Jeg har ikke no Halsbind,» sagde Jentungen, og hun skalv som et Løv.

«Jeg ved, at du har det,» sagde Hollas, «der var ingen andre end du inde, da det blev borte.»

«Men jeg har ikke tat det,» forsikred Jentungen og tydde til Graaten.

«Frem med det skal du,» sagde Hollas og rysted hende i Armen.

«Nei, nei, nei,» hiksted Jentungen. Da hørte de udenfra, at Hollas blev voldsom, mens han svor og bandte, at Silketørklædet skulde han have, om han saa skulde hente det fra sorteste Helvede. Hun vidste kanskje ikke, hvem han var – saa se da! –

Jentungen skrek en eneste Gang:

«Hunden,» skrek hun. «Hunden!» og blev borte i det. – –

Men Vorherre alene vidste, ja, og han, Balgdrageren, hvad var gaat for sig derinde – om det var Hunden af de mange Skikkelser og Racer, den Lille nu i lys vaagen Tilstand havde set igjen – Hunden med Gribbeklør og Menneskefjæs, Ondskaben legemliggjort, Fabeldyret, det evig sandfærdige. Eller – om hun kanske retfrem havde en Anelse om, hvem Synderen, Tyven af Silkeklædet, var.

Tre Dage senere kasted ihvertfald den ene af Jagthundene Silketørklædet op. Da var Silkeklædet ^[68] plettet og vaadt af seigt Slim og Mavevædske. Da laa Kirketjenerens Steddatter tilsengs af Skræk og Mishandling.

Men Hollas lod rolig det gule Silketørklæde, som havde vært i Hundens Mave, vaske, og bragte det, som nu engang bestemt var. Lod saa en Hest spænde for Vognen, satte Stolen oppi og sig selv efter.

«Hvorhen?» spurgte Gutten som kjørte.

«Til Kirken,» svarte Hollas. Og afsted drog de. Og den letfærdige Stols Forgyldninger lo i Solskinnet som Kristen Kirketjener ved Høimesse. Og Ansigternes Tunger slikked Hollas i Ryggen.

*

Kirken var gammel. Kirken var lav. Kirken var af Graasten. Kirken havde sort Taarn; ti Taarnet var tjærebrædd. Og Kirken havde et forunderligt Tag. Graat af Farve, skimlet blankt i Regnveir, mat i Solskin. Den der saa paa Kirken med mysende Øine, kunde sige, Kirken ligned et Krybdyr væltet paa Ryg med Mave og Snabel op. Men Taget, Taget – som sagt – var det forunderligste, ingen havde nodig at se paa Taget med mysende Blik og kalde Indbildningen tilhjælp. Naar Himlen stod graatung af Regntykke og Høst, underligt hvor Himlen da ligned Kirketaget. Naar Elven ved Vaartid flød graa af Lere, naar Landeveien laa sølet med blanke Pytter i Hjulsporene, underligt hvor baade Elven ^[69] og Landeveien da ligned Kirketaget. Men der var faa, som tænkte videre over det; fordi de nu

engang var vant til at se Kirken med det Taget, ligesom heller ikke Sagnet fortalte, at Taget nogensinde havde vært anderledes. Derfor var der ogsaa faa, som kjendte til det, og – hvilken Mand i Menigheden fandt vel paa at spadserere paa Kirketaget?

Men Kirketaget var af Bly. Graatungt Bly over Graastenshuset, støbt i Flaker og Flekker – Gud til Ære – kanske fra den Tid, da den svære Ek, hvis hundrede Grene nu strakte sig udover Taget, stod i sine spædste Barndomsaar – fra en Tid, da Troen paa Blyets Magt over Troldskab var stærkere end Troen paa Vorherre, saaledes at Taget var blit blytækt for at skytte Gudshuset mod Bjergets Magter, mod Skogens og Luftens – saavel som mod Mennesker. Men – hvad stænger vel Ondskab ude? –

*

Hollas, Kirkeeieren, lagde Haanden paa den ru Ekestamme, seende sig rundt, rapt og ormeøiet. Men ingenting var at se uden nogen Grave nærmest ved, de hvis sorte Kors strakte sine Døds-Arme favnende ud af Taagen, og ingenting forresten uden den mørke Stamme, den hvide Murvæg, og Taget, som hang langt udover Murvæggen, ujævnt og sidt som en Sneskavl. Onde Hollas slynged Armen om ^[70] Ekestammen. Derefter Benene. Og ett for ett, Steg for Steg, klatred han opad, til første Gren var naadd. Men der blev Onde Hollas staaende still og lytte. For skjelligt hørte han noget, som pikked etsteds deroppe paa Kirketaget – svagt og uskyldigt i Sandhed – nærmest at ligne med Lyden af en Hakkespet, som leter efter Smaaorm i Træbarken. Og havde det ikke vært for den lille spidse, metalliske Klang, skulde Hollas den Onde ladt det upaaagtet nok. Men som det nu var, snodde han sig forsigtig videre op gennem Trækronen. Stansed ofte. Lytted. Da – med Løvet, som rasled, forman han, at den ørlile Lyd blev borte – gjemte sig med engang, sky og vår, væk i Stilheden. Kom ikke igjen, skjønt Hollas vented. Et Gniss af en Kvist. Et Løv, som faldt. Dyr eller Dødningeur paa Kirkens Tag? – Hollas satte Knæet paa en knortet Gren, greb fast med Hænderne og krøb udover, stod snart paa Kirketaget. Huked saa sammen og fortsatte firfods, fordi Taget var baade sleipt og glat af Regnet og Taagen, til etsteds henne ved Taarnet. Der trak Hollas den Onde et Hugjern og en Hammer op af Lommen. Og gav sig saa til at flænge i Tagtækningen. Det gren af de graadiglange Rasp og Hugg, og en falsk og overmodig Plystring skar ogsaa ind, gned sig frem som en Gaffel

forkjært paa en Tallerken. Saa spyttet han i Næverne, rev og vrængte:

«Naa! Vil du til? Naa! Vil du løs?» – ^[71]og banded styggelig ved Siden. Et ækkelt Braak og Spetakkel! Rotterne fór vetskræmte afsted inde paa Loftet, og en Hunugle, som ruged Æg der i Nærheden, kaldte forfjamset paa Hannen; og Hannen kom farende som en Skygge langt bortifra Skogen, satte sig i Taarnsluggen, skrek ilsint og uafladelig.

«Tschu da!» raabte Hollas og kasted efter den. «Hold Kjæft! Naa er jeg snart færdig jo!» Og det var han ogsaa. For kort efter stak han Værktøiet i Lommen og løfted paa Kant en Flake, han havde løsnet fra Taget. Flaken var en Tomme af Tykkelse, graalig af Farve og saa tung, at Hollas lod den glide ved Siden af sig, idet han akte nedover Taget mod Eken. – Men dernede fik Hollas se, hvad han ikke før havde bemærket: Borterst, halvt under Bladhvælvet og helt ude paa Tagkanten, sad en liden, sammenhuket Skikkelse.

«Tscht,» sagde Hollas og rysted i en Gren. Men det lille rørte sig ikke.

«Tscht,» sagde han igjen, og kom saa langsomt nærmere, skubbende Pladen foran sig.

Men det rørte sig fremdeles ikke og svarte heller ⁿ³ Bare kunde høres en kort og angstfuld Pusting. Hollas stansed et Stykke fra, men saaledes at Metalpladen akkurat berørte det. – «Giv Lyd!» sagde han nu med en kort Fnis. «Ellers dytter jeg til dig!» Det lille forsøgte; men Stemmen blev bare borte i en fin Gisp.

«Naa – er det dig!» udbrød Hollas da. ^[72]«Hvad i hete Helvede sidder du her efter? – Svarer du ikke, gaar det, som jeg loved,» fortsatte han efter en Stilhed. – «Saa du, hvad jeg gjorde?»

«Ja,» hvisked den Lille.

«Hvad gjorde jeg da?»

«Du tog Bly af Taget.» Onde Hollas rykked til:

«Og du – hvad gjorde du?» hvæste han.

«Jeg, jeg – gjorde det ogsaa – Far Kristen skulde ha – en liden Klump – til Loddingen – en liden Klump – liden – liden,» gisped det og saa mod Pladen, som nu trængte det haardt ud mod Tagkanten. Men Hollas sagde, og rapt og stødvis fór Ordene ham ud af Munden:

«Der kommer igjen, hvad jeg mente, ja – at du er tyvagtig af dig – det var nok

alligevel dig, Taske, som stjal Silketørklædet mit, ja, ialfald var det dig, som var Skyld i, at det blev borte; for det var dig, som slap Bikjerne ind! Men naa er jeg lei af dig, skal jeg si – lei af at ha din Næse oppi mine Sager bestandig – saa naa kan du» – da havde Pladen skjøvet den Lille ytterst ud paa Tagskjægget – «faa slippe at rende om mere!» Og – uden et Skrig, uden saamegetsom at gribe for sig med Hænderne, segned den Lille udfor Kirketaget.

— — —

Angelica, Præstens Søster, kom mod Kirken gennem Maaneskin og Taage med den store, blanke Nøgel mellem Hænderne, hun holdt foldet over Brystet. —

^[73]Fremme ved Sakristidøren, just idet hun vilde sætte Nøglen i Laasen, blev Angelica, Præstens Søster, opmærksom paa noget – en Ynk saa svag, at først trodde hun, den kom nedifra selve Jorden.

«Herregud da,» hvisked Angelica, «hvem er det, som ligger her og ikke faar Fred i Graven? Et Barn maa det være – et stakkars, lidet Barn» – og hun kjendte ondt for Brystet ved Tanken. Men saa syntes hun nok ved nøiere Lytting efter, at Lyden igrund ikke kom hverken fra saa langt borte eller saa dybt nede, – og derfor gav hun sig søgende til at gaa langsmed Kirkevæggen, ihvorvel hun ikke rigtig trodde heller, at andet menneskeligt Væsen end hun selv kunde komme til at opholde sig ved Kirken nu paa denne Døgnet's Tid. Men Padder og Fugle kunde ogsaa frembringe underlige Klagelyd, naar de var stedt i Fare eller saaret, vidste Angelica. Hvad det var, vilde hun endelig forsøge at frelse det, som peb saa saart nedi Græsset.

Og saa fandt da Angelica indunder Skyggen af Eketræet og nedimellem to sunkne Grave et lidet tiaars Pigebarn liggende. Angelica prøved at reise hende op, men Benene bar hende ikke. Angelica snakked til hende. Da lalled hun kun til Svar; men Haanden pegte opad.

«Stakkars liten dig,» sagde Angelica og forstod nok, at her var Uret begaat, og her maatte Barmhjertighed øves. Og saa tog Angelica Kirketjener Kristens Steddatter derfra, hvor hun ^[74]laa pibende nedenfor Kirketaget som en udstødt Ugleunge, og bar hende paa Armene hjem til Præstegaarden.

*

Onde Hollas slentred beskeden tilfods ad Præstegaarden til. Ansigtet havde han lagt i tækkelige Folder – de side Øienlaag dækked for det brunrøde Blik – og

mod Brystet trykked han Hagen sammen til en ærværdig Skruk. Onde Hollas havde ofret sin Klædedragt Omhu. Under den tillidsvækkende Hage skinned et hvidt og krydslugt Halstørklæde. Han bar sorte Kisteklæder af fint Stof, og Læggenes hvide Hoser og Skoenes Sølvspænder gav Antrækket et pynteligt, men prunkløst Præg. I Haanden holdt han en spinkel Stok, den han støtted sig til for at bøde paa Hoftevricket, og idet han svinged ind mellem Præstegaardens svaiende Tuntrær, undlod han ikke paa Embedsmandsvis at vifte sig med Lommeklædet for Ansigtet. Lommeklædet var forresten det eneste, der forraadte Hollases Smag – ildrødt som det var med flammestribede Kanter, – saa en Kalkunshane blev hidsig i Kammen og misundelig haanlo, der Hollas satte Foden paa Trappen. Hollases Mundviger trak sig hoverende nedad ved rap Erindring om hin sidste Gang han var kommet Præstegaardstrappen ned som nybagt Kirkeeier og Seierherre, hvordan de stod der Sambygdingerne, stumme som Stene, – saa Hollas ^[75]i sit Hovmod havde glemt sin stive Lænd og vricket sig slemt paa nederste Trin; men ingen havde vovet le, ingen, undtagen en – lavt og klukkende, den rødposede Hane lig, Krumholten. – Men braat blev Hollases Tanke denne Gang afbrudt –

Onde Hollas blev staaende i Porten – Øienlaagene gled op, og Øinene vided sig, som naar han stirred paa Kirken, sin Stolthed. Med Ryggen til, lodret som et Taarn, stod Angelica, Præstens Søster, med Palet i den ene Haand og Pensel i den anden, malende paa en høi og bred Tavle af Træ. Maaneskin malte Angelica. Hun strøg just Farve om en lyslet Flake, der fjernt flød bort mellem mørke Stammer, – og denne lyslette Flake var, uden hendes Vidende, kommet til svagt at fortone sig som en Fugl, der stille seiled paa store Vinger – Furskogens Glædesaand at kalde. – I et Blik suged Hollas ind gjennem sine vidtaabne Øine baade det underlige Maleri og Pigen med den høie Nakke. Hun, der istedetfor at sømme Buksesæler og Stoltræk, svinged op Trær med sorte Stammer, og hvide Fuglevinger, og smurte sine Fingre til med Farve. – Hollas saa hendes smale Hænder mod Maleriet, ringeløse var de som før, men med blaa og røde Pletter. Hun, der i Kirken saa ud som et Helgenbilde. Hun, der i Haaret havde en gul Kam, der foroven stak frem som en Krone.

Hun, for hvis Skyld han havde gjort sig ^[76]Ærend til Præstegaarden idag. Hun, der havde saa mathvid en Hud, at vel den mindste Berøring vilde sætte røde

Mærker, en Myg, en Flue, ja, langt mindre end det, tænk da, om Hollas – Hollas havde let for at tænke frække Tanker og ukyske. Men der lagde hun Farvebrettet væk, støtted Haanden under Hagen, og der for Frysninger gennem hende. – – Hollas strakte sig nyfigen frem fra Dørstolpen, hvortil han havde staat lænet. Men derved kom hans Skygge til at glide op over Tavlens Skog og lettende Maanetaager, og Angelica, Præstens Søster, slap Penselen af Haand og vendte sig braat. Onde Hollas bukked dybt:

«Kunde jeg faa Præsten i Tale?» spurgte han med tynd Stemme som saa ofte Folk, der et Øieblik taber Fatningen.

Angelica saa flygtig hen paa ham med sine store, alvorlige Øine.

«Hvorfor kom De saa stille,» sagde hun bebreidende, «og skræmte slig?»

«Jeg ber om Forladelse, Jomfru,» sagde Hollas og rettet paa Kalvekrydset – spagfærdig at skue og nok ogsaa spagfærdig tilsinds ved en Magt, der udgik fra hende. Men Angelica, Præstens Søster, forvandt ikke Angstfølelsen: Hendes Hænder rysted, der hun forsigtig lagde sine Malersager væk, og én Gang strøg hun sig let over Panden.

«Jeg ber om» – gjentog Hollas. Men hun hørte ham ikke, kasted et sidste Blik paa Tavlen ^[77] – der, indimellem Stammerne stod malt en høi Skikkelse med blondt Ansigt, saa Hollas nu. –

«Med Forlov,» forandred Hollas og traadte et Skridt nærmere. Da var Angelica, Præstens Søster, allerede glidd ud af Døren:

«Preben,» hørte han hendes Stemme derindefra – «Kirketjeneren er ude.»

Hollas den Onde manded sig op ved de Ord lig den sorte Hest ved Piskerap. Modtog saa Præsten, tilbagelænet og med Arme over Bryst lig den, der sagtens betragter sig som værende paa egen Grund.

«Hollas!» udbrød Præsten forbløffet. «Er det Hollas?»

«Rigtig befundet,» svarte Hollas. «Hollas selv, Kirkeeieren – det var da ret forbausende og morsomt, at I gjenkjendte mig!»

«Jo, Gud bedre det – jeg maa nok kjende Hollas igjen,» mumled Præsten – med Tanken henvendt paa den betalbare. – «Og selv om jeg som enkelte andre endnu ikke personlig havde stiftet Bekjendtskab med Hollas og hans Handlinger, burde det alligevel mig som Hyrde at vide skille Bukkene fra Faarene.»

«Hvad mener I dermed, Præst?» spurgte Hollas.

«Jeg mener kun,» svarte Herrens Mand sagtnodig og aabned Døren til Kontoret, «at Hollas nu burde omvende sig, og – i Betragtning af sin nye Stilling som Kirkens Eier –»

«Ogsaa bli Kirkens Tjener!» indskjød Hollas. ^[78] Tilføied saa høit og anmassende, idet han fornåm Præstens Søster i Værelset indenfor Gangen: «Nei, Kirketjener kan ikke Hollas bli. Ihvorvel han ingenlunde tar det fortrydeligt at ansees for saadan. For sagtens er vi dog alle Tjenere, Præst – I Herrens Tjener – en anden Verdens Tjener – Hollas sin egen Tjener – ja fordi han just er sin egen Herre!» Og dermed ^[4] skrabed Hollas med sin onde Fod og gik hurtig ind ad den Dør, Præsten anviste. Satte sig derinde paa Kontoret i Præstens Armstol.

«Ja, hvad var det saa, Hollas ønsked mig idag?» spurgte den unge Præst, i Længden keitet ved Følelsen af sin Ubehjælpssomhed ligeoverfor Hollas, og blev staaende ved Bordet i Haab om, at Hollas vilde give ham hans Plads tilbage.

«Alt godt, Far,» svarte Hollas. – «Alt godt ønsker jeg Jer.»

«Men hvad ønsker Hollas af mig?» betoned Præsten.

«Aa, ingenting for den Sags Skyld!» svarte Hollas skjødesløst, han sad og mored sig tilsyneladende med at tage Værelset i Øiesyn. «Kan skjønne af Bohavet, at I er en farende Mand – at I, som en Præst sig høver, ikke tynges af denne Verdens Gods – og jeg, som derhjemme har saadan en net og velhavende Pige gaaende, en, som hver Søndag tripper til Kirke med Krusestrimmel om Halsen. – Naa, ^[79] naa – dette ikke Jer til Fornærmelse, Præst! – Hvorhen fører den Dør der?» pegte han saa.

«Den?» udbrød Præsten, forvirret ved Overraskelserne, Hollas bød paa.

Hollas slog ud med Haanden, myg i Haandleddet:

«Nei, nei, – ikke saa at forstaa, at jeg skulde ha nogenslags Mistanke til Jer for utilladeligt Levnet. Men den Dør der –»

«Fører ind til Dagligværelset.»

«Sandelig tænkte jeg det ikke!» sagde Hollas nu. «Jeg har befattet mig lidt med Bygningskunst i min Tid. Og underlig zikzakformet har længe Præstegaarden her syntes mig.»

«Nei,» mente Præsten – Huset var sagtens som Huse flest.

Men atter slog Hollas om, idet han med Foden skubbed Stolen henimod den omtalte Dør. Og høit talte han, paa det at Præstens Søster derindenfor nødvendigvis maatte høre ham:

«Jeg snakker ofte om ett,» sagde Hollas, «mens mine Tanker er ved noget andet. Hvad jeg nu ikke har sluppet fra mig, er de Ordene om Omvendelse, som I nævnte nys ude i Gangen. At «omvende sig», Præst, og «bli et nyt Menneske», som I har let for at kalde det, se, det er nu ymse Sag! For ingen og intet paa Jord kan fødes paany, skal jeg si – efterdi ingen og intet paa Jord kan forandres i Grundstoffet. Et Menneske eller en Tings Forandring, ^[80] Forvandling, «Metamorphose» – benævn det, hvordan I vil for mig! – kan saaledes kun bli en ydre og betinget, idet Forandringen fremkommer ved, at det forhen skjulte blir aabenlyst, og at det forhen aabenlyst blir skjult – med andre Ord, at Bundfaldet stiger op, og Skummet falder ned. Saaledes ogsaa naar vi fæster Tanken ved Ordet «Omvendelse», vi vil snart gjenfinde den samme Idé – Betydningen god nok! Naar det gjælder «Sinds Omvendelse» – at vi vender vort Sind, krænger det om – det ydre ind, det indre ud – – – Og her er jeg just ved Sagen, Far! For saan en Sinds Omkrængelse er i den sidste Tid rigtignok foregaaet med mig, Hollas. Vel nok har jeg altid havt en stærk Trang til at øve Velgjerninger mod min Næste; men indtil nu har denne Verdens Stræv og Modgang neddysset Evnen dertil, slig at visselig mange har trodd at iagttage en manglende Vilje til det gode. De vil alle snart se, hvor de har miskjendt Hollas, at det der før desværre maatte ligge som Bundfald i hans Sind, nu ved lidt Lys og en Smule Medgangs-Dage straks har boblet op – gir sig Udslag i Handlinger, alle gode Mennesker til Velbehag! Paa Grundlag af dette sidste vil jeg da ogsaa rette et Spørgsmaal lil Jer, Præst: Hvor bør jeg, Hollas, nu først gribe an?»

«For den, der raader saa rigelig baade over Vilje og Evne,» svarte Præsten langsomt og tvilende, «er der visselig tusen Ting at tage fat: ^[81] Pleie og Understøttelse af Syge og Fattige, saavel ved Uddeling af større Pengesummer gjennem skjønne Mænd og Kvinder som ved den øieblikkelige Godgjørenhed. Oprettelsen af fromme Stiftelser – saaledes at man i Sandhed kan si, at Haandens Redebonhed følger Hjertets» –

«Jeg forstaar Jer,» afbrød Hollas – «saaledes at Hjertet ikke lar Haanden i Fred, og Haanden ikke lar Sølv i Fred, mener I» – dermed stak han Haanden i

Lommen og skrangled med noget. – «Dalerne maa trille,» sagde Hollas, «fordi de er runde. Trille om til de Fattige og Betrængte. Jaja, Præst, jeg ved ikke, om jeg just har saa mange Skillingerne paa mig i Øieblikket?» Hollas roded om i Bukselommerne – «men hvad jeg har, skal jeg sagtens upruttendes gi!» Præsten trak sig forsigtig tilbage da, indtil han blev siddende helt borte i Vindusposten. Men Hollas tællede virkelig Dalere denne Gang:

«En – to – tre – fire – fem» – lagde den ene ved Siden af den anden med et Smeld for hver – «seks – syv – otte – ni – ti» holdt ikke inde, før to Tidalers Kjeder laa paa Præstens Skrivebord. – «Værsgod, Præstfar,» sagde han saa. «Til Uddeling mellem Sognets Fattige. Stort Grann er det ikke; men I ved, Mynten er som Gjæstebudsfolk undertiden, slige, som naar de først kommer, saa kommer de i Flokkevis!»

[82] «Jeg takker paa mine trængende Sognebørns Vegne,» sagde Præsten og nærmed sig nølende.

«Ingenting at takke for,» sagde Hollas.

«Husk bare paa for Fremtiden, Præst, at skulde I ha mig behov, saa kom trøstig.»

«Da vil jeg straks nu fortælle, hvad jeg længe har syslet med i Tankerne,» greb Præsten Ordet, «nemlig at foranstalte en Indsamling til bedste for en kjertelsvag Familie her i Bygden. Der er stor Nød og Elendighed. Kan jeg gjøre Regning paa Hollas?»

«Hollases Navn øverst paa Listen!» sagde Hollas og trumfed atter i Bordet.

«Og montro det kunde lade sig gjøre,» fortsatte Præsten – «at gjenindføre den smukke, gamle Skik, der paabød enhver god og kristelig Familiefader i sin Gaard at holde ophængt en Bøsse, der med sin Inskription ad pios usus, det er: «Til kristeligt Brug – i veldædige Øiemed», stadig kunde minde den hele Husstand om Samfundets Nødlidende og Herrens Miskundhed mod dem, der som Enken yder sin Skjærv.»

«I mit Hus skal Bøssen ikke mangle,» sagde Hollas. «Naar jeg nu gaar, svinger jeg indom Kirketjeneren og tilsiger ham at vri sammen trende Bøsser af Blik, en til Kirken, en til Jer og en til mig, Hollas. Bøsserne vil vi saa hænge paa lange Nagler, tænker jeg mig, saa de svingende hid og did kan være os et Bilde paa «Lygten for Stien» – og naturligen slaar vi de Nagler op paa Steder, hvor

mange ^[83]færdes – ad pios usus – til himmelsk Brug – naar vi gaar fore, følger andre efter – Bygden skal blomstre, Præst. Bygden skal ranke sig som en Humlestok mod Himmelen.» –

«Besynderlige Menneske,» tænkte Præsten, da han stod og saa Hollases smale Ryg tabe sig mellem Tuntrærne, «ondsindet og god, tvetunget og ærlig! Ja, mangfoldig er Guds Vilje og hans Veie uransagelige. Hvo skulde tænkt, da han overantvordede denne Mand sit hellige Hus, at saa just skede for at gjøre mange Mennesker glade?»

*

I en liden Seng i Præstegaardens Uldkot laa Kirketjenerens Steddatter. Hun laa som i en myg og dunet Rede, og der var ingen Far Kristens Loddebolt over hende. Hun slap at hente Altervin, hun slap at stjæle Bly, hun slap at fare paa Bygden med Tiggerposen. Derfor grudde hun sig til at blive frisk, den Lille; men der hun laa, var hun ikke istand til at snakke om hverken den ene eller den anden af sine Sorger og Plager; for efter hint Fald fra Kirketaget var Tungen lammet, og hun fik ikke udtrykt sig paa anden Vis end ved at gurgle nedi Struben. Hun havde ingen Kvæstelser faat dengang; men altid viste det sig, naar de satte hende paa Gulvet, da sank Benene sammen under hende. Og den Tilstand bedredes ikke, trods den gode Pleie, og at En, hun antog ^[84]for en mørk Engel, men som i Virkeligheden var Angelica, Præstens Søster, ofte kom derind, bredde over hende og lagde sin kjærlige Haand paa den Lilles Pande. Da hændte det nok undertiden, at den lille Stakkarn greb den velgjørende Haand med begge sine, og de sky Øine blev stille hengivne i Blikket, saaledes som ofte kan sees hos syge Dyr. –

Men en Dag stirred de samme Øine atter saa forskræmte. For nedi Gangen hørte hun Far Kristens Stemme. Og var den end sødladen som paa en Søndag, gjorde den hende ikke tryggere.

«Det kan ikke nytte at vente paa,» hørte hun, afbrudt og med lange Mellemrum. «Gud bedre det! – Gud ske Tak, at der i denne Verden findes slig Godhed, som den der er blit vist den Stakkarskrypen. Men enhver faar jo bære sit eget Kors, og jeg ogsaa mit, og ikke istedet læsse det paa Jer her. – Tak, tak – tak, som byr, Jomfru Angelica! Men jeg faar nok selv ha hende til Pleie og Omsorg. – Gud evig ske Lov, at I fandt hende – jeg holder saa inderlig af Ungen just for hendes Stakkarsdoms og Skrøbeligheds Skyld. – Nu blir hun da – Gud

trøste og hjælpe! – heller ikke saa vond at holde Styr paa, som dengang hun ulovendes, mig til Spot og Spe, rendte Land og Strand. – At hun var derborte paa Kjerregaarden høgst Nætters, ja – Jomfruen kan nok undres, men jeg ikke. For ud for hun, naar en mindst skulde tro det – saa har hun vel somlet sig didbort – og saa er Kjerregaardsguften kommet over hende – Vorherre syntes vel, han fik klippe Vingefjærene hendes, forstaa sig, ligesom Præsten her forleden klippede Vingefjærene paa Aarhønen. – –Ja, saa tar jeg hende ligegodt hjem med mig nu paa Flekken da! Hun forsømmes ikke hjemme hos mig heller, kan I tro! – Og sandt nok, hvad Folk kom og sagde til mig uafbrudt – jeg, Far Kristen, er jo den nærmeste til at ta vare paa Krypene. Heller ikke vil jeg være til Latter, Jomfru, at jeg ikke bedre skulde forstaa min Menneskepligt selv mod den, som i Synd er avlet.» – –

Opper Trappen lød tassende Skridt, Klinken løftedes med det vante Smæld, og ind tren Far Kristen i Helligdagsskrud, med vaskede Fingre, med det brede Smil, med Haaret vandkjæmmet, saa Ørene synbart store minded om en Slags Vinger paa en pluskjævet Cherub.

Fremfor Sengen blev Far Kristen staaende. Klaskede saa medynksfuld Hænderne sammen:

«Du arme Væsen,» sagde han høitidelig. «Du stakkars Lam af et vildfarent Faar, vær trøstig: Naade gaar for Ret i Far Kristens Hus!»

*

Paa Munkejord Gaard sad Netta, Myndlingen, og tænkte paa Gudsveir og Nordenvind, althens hun flittig sydde paa Stoltrækket. Nedenfor hende legte en ragget Katunge med en Snelle. Katungen var just Barn af Bagerovnskatten; ti denne sidste havde før sit grumme Endeligt allerede ydet sin Aarsens Part til Kattebestandens Opretholdelse og Formerelse og hvilte vel nu som god Katteborger i Sandhed paa Laurbær, da Katungen dernede havde mange Tvillingsøskend. Dem alle havde Netta under sin personlige Omsorg – og forresten var der jo ogsaa andre Steder Bygden rundt Afkom nok. Saa Hollas havde – i Tilfælde Sandfærdigheden af den Grund og Undskyldning han senere haanlig og høihælet havde angivet for sin Handlemaade, at «alle de katteskindsblooder skulde dødes!» – ikke paa nogen Maade hverken grebet Ondet i Roden eller Katten ved Klørne. –

Netta, Myndlingen, havde, der hun sad med Stoltrækket, Hollas nu siden havde vært medgjørlig nok til at udlevere hende til egen Raadighed, adskillig Fornøielse af Katungen: Naar Katungen for over Nettas Fod, lo hun kilent og rysted i Foden. Og naar Katungen gjorde et Krumsprang efter hendes blaagrønne Sytraad, vilde hun gjerne narre den til at gjøre endnu ett. Men det morsomste var, at Netta pludselig fandt et Sukkertøi klæbet fast i Pelsen paa den. Netta vidste sagtens, det var fra Krumholtsønnen, en Hilsen omtrent saalydende:

«En kold Kys, Netta! Blir Hollas borte, saa kommer jeg!» Og Netta greidde stille smilende ^[87] Sukkertøiet ud af Katungens Rag og putted det fornøiet i Munden. Gav af og til et Smæk med Tungen, mens hun rapt nested videre paa Hollases Stoltræk. Grønt, rødt og blaåt, Forglemmigei og Roser, i en tæt og massiv Buket midt paa Trækket, just der hvor Hollas sikrest kom til at sidde. Og saa blev nok Hollas svarlig blid, naar hun kom med Trækket, tænkte Netta sig. Forresten, og ret betænkt, vilde Netta ikke rigtig komme stikkende med det i Haanden heller; men op paa Stolmagerværkstedet vilde hun gaa engang, Hollas ikke var hjemme, og hun vilde brede det ud over Kassen, Hollas pleidde sidde paa, naar han snekred Smaating, og selv vilde hun taalmodig vente, gjemt bag Dreierbænken. For – morsomt skulde det være, uset at betragte Hollas, slig han efter en liden Stunds Forløb sagtens vilde mærke, at der han sad paa Kassen, der sad han baade mygt og varmt. Og mumle noget vilde han, og lette lidt paa sig, og bedst som han saa ned, vilde han opdage Stoltrækket – han drog det vel frem da, saa det strammed i Kanavaen; for han tænkte nok ikke, at det allerede var færdigt; men da han saa ret fik syne – ei, saa blid den gode Hollas vel blev: «Se se, den Netta – ja, hun kan bruge Fingrene,» vilde han kanske ogsaa sige, «hun er min egen Smørjente – ferm og flink i alt sit Vyrke – og god og smeldvakker som ingen anden» – og Trækket vilde han tage med sig bort til Vinduet og snu og ^[88] bese det baade paa Vrange og Rette. Men tilslut vilde han gaa bort til Døren, gløtte paa den og raabe: «Netta! Netta! Aa, bed Jomfru Netta komme op.» Og da vilde Netta sprette frem bagenfra Dreierbænken – og Hollas vilde le saa inderlig godt: «Nei, var du her da!» – tage hende om Armene og danse avent rundt et Par Gange, slig som Hollas havde gjort med hende før undertiden, naar han var som bedst i Lune. «Jeg skjønnte, det var Stoltrækket, førend jeg fik se det; for det var saa mygt og godt at sidde paa – minded akkurat om Knærne til Netta, Kjæresten min!» Og Hollas, som aldrig pleidde kysse, Hollas vilde kysse hende midt paa

Munden. – Netta, Myndlingen, sydde, saa Uldtraaden virred sig og slog Knuder, Knuderne plukked hun op igjen, og Traaden holdt til videre Syng; for sandelig: Ulden var seig, klippet af Faar af indenlandsk Race, og Traaden da derefter.

Men som Netta, Myndlingen, var optaget med at løse en Knude, som mærkeligt nok blot filtred sig, des mer hun stræved, hørte hun En komme i Udporten. Snar som en Vind greb Netta Katungen i Ragget og putted den ind under Skjørtet; for ikke havde Netta Lyst til at se ogsaa denne blive brændt, ihvorvel nok Netta kunde tilgive Hollas hans Adfærd, eftersom hun mente forstaa det hele at være et Udslag af Skinsyge. – Hollas vilde vel, at hun kun skulde dægge for ham, og ingen anden, ^[89]ikke engang Katten, – tænkte Netta, altimens hun klemte Katungen fast mellem Læggene.

Det var ikke faldt Netta ind, at den Ankommende kunde være andre end Hollas, og hun havde ikke lagt Mærke til Skridtenes langsomme Takt. Derfor for hun forskrækket op og rystet befippet i Skjørtet for at faa Katungen væk, der hun istedetfor Hollas fik se selveste Præsten at staa i Døraabningen.

Præsten blev ogsaa forskrækket, og skamfuld tillige, fordi han næsten maatte tænke sig at være kommen i en ubeleilig Stund.

«Undskyld!» sagde han og snudde halvt.

«Jeg saa bare efter Hollas.»

Rødere end før blev Netta, Jaalen:

«Hollas er slet ikke altid at finde paa mit Værelse,» stammed hun. Men Præsten kasted et venligt Blik paa den blussende Pige:

«Det var ingenlunde Meningen med mit Spørgsmaal at krænke Jomfruens Anstændighedsfølelse,» sagde han. «Dette var visselig den fjerde Dør, jeg gløtted paa, forinden jeg traf Folk. – Men kunde jeg da faa Hollas i Tale? Jeg har en Liste her.»

«Værsgod, sid ned saalænge, saa skal jeg lete efter ham,» sagde Netta, Jaalen, og satte vims en Stol med rudet Værkenssæte frem for Præsten.

– Tak! Præsten kunde jo gaa ude paa Gangen og vente – her var jo det allerhelligste paa Munkejord, Jomfru Nettas Værelse. –

^[90]«Da er det vel netop et Sted for Præsten,» mente Netta spøgsomt, idet hun saare kvindeligt tripped forbi ham for at søge efter Hollas.

– Hvad for en net og troskyldig Pige, – tænkte Præsten, slig han blev gaaende nogen Gange frem og tilbage derude og paa denne sin Vandring uvilkaarlig i Forbifarten lod Blikket streife om i Nettas Kammer, hvortil Døren var blit staaende vidt aaben, – muligens nok en Smule formløs; men hvad – hun er jo heller ikke opdraget i nogenslags Hofkredse! Naar jeg skal si min Mening ret ud, saa er ogsaa denne jævne og naturlige Maner ulige mer tiltalende end baade den fiskebensopstivede, som ofte hører Hovedstadsdamerne til, og den overspændte, som min gode Angelica. –

«Hollas er ikke deroppe,» fortalte Jomfru Netta, da hun kom tilbage; – men han maatte vel snart være der. – «Sid, sid, saalænge!» bad hun inderlig og bød atter Præsten den rudede Stol. Da havde jo Præsten ondt for at modstaa. For Velanstændighedens Skyld løfted han dog med et resolut Greb Stolen hen paa Dørtærskelen og satte sig saa resigneret ned.

Netta, Myndlingen, tog atter fat med sit afbrudte Arbeide, idet hun først fæsted den ene Snip af Strameien til Systemen og derpaa pusled med den uordnede Traad. Frem fra Sengen kom Katungen listende, blev modig i Stilheden, rørte ved Snellen og gjorde et Krumsprang ^[91] af Glæde. Præsten smilte: «Pus!» sagde han og knipsed i Fingrene som til en Hund.

«Pus!» sagde ogsaa Netta, hun fanged den ind og lagde den kjælent optil Kindet.

– Hvad for et kjærligt Sindelag, – tænkte Præsten. Og helt tagen ind i sin Beundring for Hollases velstaaende Myndling: – hvilket da ogsaa gjenspeiles i Blikket fra de gode Øine – ligesom den rene Møs inderste Væsen i Sandhed gjenspeiles i hele dette Kammer. Se, de blomstrede Omhæng og det pletfri og propre Udstyr – ikke en Ting udaf sin Plads – den Ligevægt, som hersker og dette paa Munkejord – – sandelig intet Under, om Hollases Sind nu vender sig med det gode ud – i Nærheden af saant et Klenodium. –

«Katter er mine Yndlingsdyr,» sagde Netta. «Er det ikke Præstens ogsaa?»

«Jo, jo,» svarte Præsten, «det er de vist. – Men vi holder ikke Katte derhjemme,» tilføied han let spøgefuldt, «for Søster Angelica taaler dem ikke.»

«Taaler hun dem ikke?» sagde Nette.

«Nei, hun faar Frysninger. Uden at se den, mærker hun straks, naar en Kat er inde. Paa samme Vis har hun det med Edderkopper og – jeg tror – Holl –»

«Hollas ja,» indskjød Netta, Jaalen. «Gad vide, om det ogsaa er saan med Hollas. For Hollas kan vist heller ikke med Katter! – Her forleden skulde Præsten bare set,» fortsatte ^[92] hun meddelsom, «hvordan Hollas slængte en Kat ind i Bagerovnen.»

«Hvad?» raabte Præsten og hopped paa Stolen. – «Men Dyret var da vel dødt?» tilføied han besindigere.

«Aaneida!» smaalo Netta. For hun var jo nu forlængst kommet over det.

«Ondskab over Ondskab!» udbrød Præsten, idet han reiste sig, og slig han nu løfted Hodet, og Øinene et Sekund blev store af Medfølelse og retfærdig Harmе over det værgeløst mishandlede, saa man skjelligt, for en enkelt Gangs Skyld, at han var Angelicas Bror. – «Ondskabs Synd mod det, der er overgit til vor Omsorg – Gud hjælpe Hollas for den Gjerning. At ikke Ubarmhjertighed maa straffes med Ubarmhjertighed!»

Men Netta angred, hvad hun havde sagt.

«Bagerovnen var kold,» løi hun.

Præsten satte sig nær tilintetgjort ned:

– Besynderligt, hvor let man tillagde Hollas alskens Grumhed, – tænkte han. «Ja, Gud Herren alene, han som ser mer med sit ene Øie end alle Mennesker tilhobe, ved at skjelne Ret fra Uret. Han alene dømmer aldrig overilet,» sukked han høit. Og atter tren der en Engel gennem Nettas Kammer; ti der var tyst, bare Traaden gnissed mod Strameien. – Kanske jeg burde se til at faa Katungen væk, – tænkte Netta imens. – Vel nok ligger den nu stille og sover bag Omhænget. Men Hollas, Hollas er jo ^[93] overalt. Tænk om han nu kom, affærdiged «ham der» og selv blev tilbage. –

«Roser og Forglemmigei,» sagde Præsten paa Tærskelen, han var nu kommet sig af sit Sinds Rørelser og vilde ikke undlade at ytre sit Bifald med de ferme Fingres Leg.

«Ja,» svarte Netta, det skal bli Træk til et Stolsæte.»

«Det er meget smukt,» sagde Præsten. «Jeg vil bede Angelica om at sy et lignende til mig. – Men hun har sagtens andet fore.»

– Han har Lyst til Stoltrækket, – tænkte Netta, Myndlingen, – ligesom Even til Buksesælerne. Jo, det skulde se ud, om Hollas blev lumpet for dette ogsaa. –

«Aa, hun syr nok et, naar Præsten ber om det,» sagde hun betænksom.

«Aanei, Jomfru Netta, naar alt kommer til alt, er det ingen i Verden, som vil sy Stoltræk til mig,» mælte Præsten stille, og det gjorde Netta helt ondt om Hjertet for ham.

«Det kunde vel være baade den ene og den anden,» mente hun.

«Ak nei slet ingen, kjære Jomfru Netta.»

«Jovist, Præst.»

«Saa nævn mig da en, kjære Jomfru Netta.»

«Jeg,» sagde Netta.

III

«LAD MIG BLI SOM LEOPARDEN,
HERRE GUD!»

Otto Kefas, Herremandens Søn, var den, alle Kvinder elsked, brændende elsket. For Kjærlighed brænder, ja, alle ved jo, Kjærlighed brænder. Kjærlighed er et flammende Sværd og et flammende Kors. Kjærlighed er en flammende Hjelm og en flammende Krans. Kjærlighed er et flammende Hav og en flammende Jord. En flammende Sol og et Dryss af Stjerner. En flammende Dommedag over Menneskesindet er Kjærligheden. – Men taler vel hverken du eller jeg som den Blinde om Farverne?

Otto Kefas var den skønneste Statu, tung i hver Muskels Linje, retskaaren og formfuldendt. Otto Kefas likte det, der stod i Stil med ham selv. Otto Kefas red en saare rolig og grovbygget Hest, hvis lyse, lange Man og Hale bølged som Silkegræs i Blæst. Og Otto Kefas fulgtes af en glathaaret Hund, hvis Bevægelser var langsomt lade som hos en Løve i Bur, men hvis Øine ^[98] var godmodige og tro. Otto Kefas, der selv var at ligne med et Sølvkrus fyldt af Burgunder, likte at knuse god Mad mellem sine kraftige, hvide Tænder, likte at kysse Bægerets Rand – og

vel ogsaa Pigers Mund – skjønt dette sidste, det vidste vel faa. lalfald kunde ikke Otto Kefas overbevise om Elskovshistorier, var de end skjult tilstede med rødkindede Piger, store, velskabte, som Otto Kefas selv. For: Ikke alles Elskov søger sig Vinger at flagre om paa, gjemmer sig da heller som skikkeligt Husdyr i Kovekroker og bag lukkede Sind. – Otto Kefas likte ogsaa bedre at skyde paa en stille Blink, der sortøiet stirred ham imøde, end det aandeløse Jag efter Skogens letbenede Vildt – det være sig Maar, Ræv eller Elg. Men ligervis Maar, Ræv og Elg kanske alligevel fandtes af sin Skytter, midt i Vaarens lyse Leg, midt under Høstløvs brogede Pragt, faldt en Dag med gjenmenboret Hjerte, og stivnende Blod farved Mosen rød – saa og med de Kvinder, de mange, Otto Kefas aldrig rørte: En Dag kom nok alligevel deres Jæger, og skjød dem nok tilskade, og skjød dem nok ihjel, hver paa sin Vis. Saa – et Spørgsmaal være da det, om Otto Kefas ikke ligesaa gjerne kunde jaget dem, der var at ligne med Skogens Vildt, som de, der var at ligne med en stille Blink, der sortøiet stirred ham imøde.

Men høit elsked Kvinderne Otto Kefas, ikke mindst for denne hans Ligeegyldigheds Skyld. ^[99] For mange var han Bildet paa det rolige Velvære, der skabes af Legems og Sinds fulde Harmoni – og syntes de, at Livet ved en saadan Mands Side maatte flyde som en stærk Flod, hvorover Dag lyser. Andre satte ham, saaledes som en Billedstøtte sig hør og bør, høit paa Sokkel, udstafert med dybsindige Symboler – Otto Kefas var Manddommens Gud – Manden – Adam – slig han udgik fra Skaberens Haand og i Skaberens Lignelse, skjøn og stærk – slig Mand just, som vi Kvinder gjerne vil give Eplet at spise, og som godtroende og uden Visdom gjerne tager den røde Frugt og trøstig bider til.

Og Enkelte trodde, og deraf skulde Otto Kefas smilt, at Otto Kefases Aand ogsaa monne være et Kunstværk, og de formed hans Færd med Vinger. Ti mangfoldig er de Elskendes Tanke. Men irret er Livsens Spot:

«Hold dig paa Jorden, Otto Kefas, den er hverken gloende eller kold, den er hverken stenet eller skjør, mer end selv du det vil. Tænk, om du gjorde Luftsprang, Otto Kefas, hvad for et herligt Skue, om du for op som en Panther, faldt ned som en Rotte – nei, Otto Kefas vil sig selv det bedre! Rid du din støe Hest, drik du din tunge Vin, sov du din sunde Søvn, tvætt du din stærke Krop, skyd tilmaals, elsk fordækt, arbeid, hvis du trænger – hvis ikke, lad det være. Hvad Satan med Længsel, hvad Satan med Drømme, hvad Satan med andet end

just det, som vi har – lad dig ikke ^[100]faa betændte Øine, Otto Kefas. – Nei, vær tryg: Otto Kefas og hans Lige forser sig aldrig paa Livet.»

*

Angelica, Præsten Søster, sad ved sit Vindu, stirred i Maaneskin og Taage – tænkte paa En, hun ikke kjendte. Under store Trær smøg Skyggerne frem, mættet af Mørke og stille Nat – mod Engen, hvor Duggen glinste – mod Dalen bredfyldt af sølvhvid Skodde som skummende Vin i en Skaal. Og høit bagenfor den skummende Vin hæved sig Kirkens sorte Taarn.

Angelica sad med Haand under Kind. Ved en uforklarlig Kraft taget ind i en Vemodsstemning for Ens Skyld, som hun aldrig havde set, En, hvorom hun aldrig før havde hørt – hun som først nylig var kommet did til Bygden. – –

«Kefas paa Re,» havde nogen sagt, «har meget Sorg i det sidste. Ihøst døde hans Kone – og ivaares dør vist hans Søn. Ja, han ser saa bedrøvet ud, den Gamle, og nu spiser han bare som Folk flest, siges der.»

«Stakkars Mand,» sagde Angelica uden at smile af det sidste.»

«Det kan være vanskeligt at afgjøre,» fortsatte den Samme, «hvilket af disse hans Tab maa ansees for det største – Konen, der, saa at si, trilled Rullestolen for ham saa flittig som nogen ^[101]Tjener, laved hans kjæreste Mad, og altid passed, at Skammelen efterpaa blev sat ham under Maven, – eller nu dette med Sønnen.»

«Dette med Sønnen,» gjentog Angelica. «Ja, at han dør?» Men idetsamme hun havde udtalt Ordet, forman hun en Sky paa Himmelen.

«At han dør, ja,» bekræftedes der. – «Saan en kraftig, ung Mand – hvem skulde ogsaa trodd, at Sygdom kunde faa sligt et Tag der! Men syg er han – opgit af Lægerne.»

«Ofte opgis vel en Syg tidligere af Lægerne end af Vorherre,» famled Angelica. «For der Menneskemagt ophører, kan Guds Magt fortsættes.»

«Sandt nok,» svartes stiltfærdig. «Men vi ser det saa sjelden.»

Da sukked Angelica saa tungt udaf Hjertet og gik ind paa sit Kammer. Var blit siddende derinde Kvelden udover. Og Maanen lyste, og lavt over Dalen svam Taagen som en bred og glinsende Skyflod.

«Herre du Gud,» sagde Angelica og trykked de foldede Hænder sammen i Skjødet, «hvordan kan du la det, der er ungt og levedygtigt, dø? Det, der har alle

Verdens Betingelser for at glæde sig selv og andre ved sit Jordliv – dig til Ære. Herre du Gud, kan du la det friske sygne saaledes hen? Det der havde Livets Liv i Eie – kan du virkelig nærme at ødelægge det slig? Og istedet la det livsfattige gaa. Gud, du Barmhjertige – forlad mig min Synd, at jeg ^[102]gaar irette med dig; men Tanken, hvilket Menneske kan helt tvinge Tanken? Gud, du Barmhjertige – hvorfor lar du det leve alt det farveløse og graa? Alt det svage, hvori sandelig ingen rød Livskime findes, alt det lidende, som saa sjæleglad vilde smile Døden imøde. Lad det dø, Herre, lad det fredeligt gaa ind til den evige Hvile, løs det fra dets Trældoms Aag. Men lad det stærke leve, Herre! Ja, saa inderlig ber jeg dig for alt det skønne paa din Jord, for alt det stærke og friske, for alt det, der ved sit Jordlivs Fylde just hører Jordlivet til. Du maa høre mig, Herre – og for ham, din Søns Skyld, maa du bønhøre mig – frelse ham, han der er enbaaren, som selv din egen Søn, der døde for os paa Korset – lad ham leve, Herregud lad ham leve. Men du hører mig nok ikke. Nei, for om du hørte mig, vilde jeg fornemme det herinde i Brystet. – Saa skal da blege Kranse bindes for det levedygtige, der segned, og røde Blomster skinne i Afmagt og Trods – og Hymner skal synges, Orgel bruse, de Levende gaa saa tause af Sorg – over den Baare mer i Jorden – Herregud, du Ubarmhjertige – den Jord, som synes os saa skøn en Tid, men saa graadig, ond og styg, naar den sluger i sin Favn det, der er os kjært. Kjært? Kjært? Men Angelica, du sidder jo og sørger! Aanei, jeg sørger vel ikke; men der steg en Skygge just ifra Jorden – en Uvilje mod det uretfærdige, den Uretfærdige». – Men ^[103]frem af Taagevæggen dukked Kirkens sorte Taarn, straffende for Spottens og Tvilens Ord, manende til Bedring, Bøn og Tro. Og Angelica, Præstens Søster, fornam en Dragning deroverfra, en Kaldelse – og fulgte den. Angelica, Præstens Søster, stod stille op og ind paa sin Brors Studereværelse. Paa Væggen der hang et Knippe af Nøgler, og underst hang løst to store af Jern. Dem tog Angelica forsigtig af Krogen, saa ingen Skrangel hørtes, og ingenting faldt mod Gulvet. Og ingen Gulvplanke knaked, og ingen Dør gren, da Angelica listed gennem den lange Gang og ud gennem Præstegaardens Port. Og mod det sorte Taarn bagom Taagemuren styrte Angelica sine Skridt.

Først bad hun ved Alteret derinde om Tilgivelse for alle Tankens, Hjertets og Tungens Synder. Saa bad hun for alle de Syge og Sorgfulde i Grænd og By. Saa bad hun for alle de Stærke og Glade, at de maatte længe faa beholde sin Sundhed og Glæde. Men tilsidst bad hun sin gamle Bøn, den hun havde bedt ved Vinduet

inde i Kammerset – saa inderlig bad hun atter, at Herren maatte lade det svage dø og det stærke leve. Og bad og bad Angelica, Præstens Søster, indtil hun syntes, som rørte sig Maaneskinnet, gled om hendes Hode, og tilbage mod Himmelen i en lys bølgende Stribe.

*

[104] Paa Halm i Kirketjenerhytten laa Far Kristens Steddatter og stirred mod Skilderiet «Haabets Have», som i afflekket Ramme hang paa Bjelkevæggen.

Far Kristens Steddatter kunde endnu ikke staa paa Benene, og Tungen var lammet fremdeles.¹⁵ Saa slippe maatte hun jo at stjæle Bly, at hente Altervin, at fare paa Bygden med Tiggerposen; men Far Kristens Loddebolt var ved Huset, Far Kristens røde Loddebolt var i Sandhed over hende. – Mens hun nu laa der, den Arme, fra Fødselen af Forskudte, i den stygge Halm, hvorfra Utøi var krøbet op i Hodet og nu sad og gnog inde ved Haarbunden, og det fræste og laat udifra Kjøkkenet af Lodding i gammelt Blik, – da stod Præstegaardens Uldkot for hende som en Krok i Paradiset. – Kunde hun komme did igjen, – tænkte den Lille, – kunde hun gjerne være lam og stum, og hun skulde gjerne gi Afkald paa at løbe om som andre Barn. Men her hos Far Kristen, her var alting ondt. –

Far Kristen gav hende blank Staaltraad at bøie. De smaa Fingre vrikked og vred paa Staaltraaden, uden at den derfor vilde tage Form hverken som Krøge, som Klædeshængere, langt mindre som de sindrige Nøstekopper, der kunde lægges sammen til Strygejernsbretter.

«Du vil ikke,» sagde Far Kristen. «Du er klodset og tvær!» Og derude han sad i Døren trued han med Loddebolten mod hende.

[105] «Jeg vil,» tænkte den Lille. «Jeg er ikke tvær.» Men fik det ikke til.

Far Kristen reiste sig og kom med den røde Bolt i Haanden. Og varmt Jern og svidd Saltsyre oste det. Og den lille Stakkarn vred Fingrene tilblods paa den blanke Staaltraad.

«Kom,» sagde Far Kristen, «kom skal jeg lodde Skaden din hoppes.»

Da gurgled den Lille afværgende dybt nedi Struben, og Far Kristen klasked til hende med sodet Haand. For i Hverdagshumør var Far Kristen, og desuden var der ingen, han gad hykle for.

Siden gik han ud og fortsatte sit Arbeide, denne Gang i nyt Blik, efter

gammelt Mønster – Kirkebøsserne – ad pios usus. –

Haabets Have skinned i den afflekkede Ramme. De store, lyse Trær saa ud som Hæggebusker om Vaaren, og den brede Trap skinned hvid som en Sommersky. Udenfor en Kransomslynget Pavillon stod en lysklædt Engel med Palmegren skraa over Brystet, og indover fra Havens Port toged en Menneskeskare med store Øine og løftede Hoder. Denne Haabets Have, de nøgne Vægges eneste Pryd, havde den lille Pige nu ligget og stirret frem mod i Dage og Uger, mens Far Kristens Loddebolt suste og fræste. Derinde i Portnerstuen, – tænkte den Lille, – var det vel herligt! – Og hun tog frem af sit Levnet det bedste hun vidste: – Sikkert som i Præstegaardens Uldkot. Der laa ^[106]Barn i myge Senge, der var hvid, blød Uld rundt alle Vægge, og ofte kom den hvidklædte Engel, som vel var Portnersken, og strøg med sin Haand over de Smaas Pander, saaledes som hun, den Hvide, i Præstegaarden. Og undertiden hændte det kanske ogsaa, at Engelen havde med sig Duer i Baand for at more de, som laa derinde. Og de Duer kunde synge, meget vakrere end Menigheden i Kirken. –

Men Halvmørket sneg sig over Haabets Have, visked ud og skjulte.

Den Lille i Halmen var alligevel blit lettere om Hjertet ved at se paa Skilderiet, og med nyt Mod tog hun Staaltraaden mellem Fingrene, vrikked og vred. Og hun bøied den hid, og hun vrængte den did, holdt den op mod Vinduslyset iblandt – nu tog den nok snart den rigtige Form! – Den Lille i Halmen smilte fornøiet: Far Kristen skulde slippe sige, hun var klodset og tvær, Far Kristen skulde rose nu og tilgi, at han ikke holdt af hende. – Da skar idetsamme en styg og gnell Stemme nedifra Veien gennem Halvmørket, en, som spurgte efter Kirkebøsserne.

«En er færdig!» svarte Far Kristen med Tonefald midt mellem Søn- og Hverdag – «I kan jo faa den først.»

«Ja, kom med den,» svarte den leie Stemme.

Far Kristen slængte Bolten, kom i stor Hast ind efter den færdige Kirkebøsse, fik dog Tid til at rive Staaltraaden ud af den Lilles Haand ^[107]og sige, det var forkjært, idet han for afsted med sin glørøde Bøsse. Tilbage laa da den Lille, bedrøvet, og i dump Rædsel for Stemmen, som hun havde gjenkjendt – Hollas – Hollas – Hunden – Kirketaget. –

Tættere og tættere seg Halvmørket sammen om Haabets Have. Snart blev de

lyse Trær til Hoder, onde Hoder, fæle Hoder, Hundehoder, med Horn, med store Øren, med vanskabte Kjæfter. Den Lille laa og drog Pusten pibende, og helt skjultes Haabets lunefulde Have i Mørke og Nat. Staaltraaden faldt ned paa Gulvet, slig den virred i Faldet, ligned lyden den fæle Stemme – den Lille trak jamrende Halmen over Ørene, og hun laa stille, musstille, mens Sveden begyndte at springe frem.

Der smøg sig en Maanestraale ind gennem Vinduet, gusten og kold, som kom den lige fra Kirkegaarden. Far Kristens Stedbarn blev liggende og se paa den, hvordan den stadig, stadig krøb henover Væggen, og den dulmed, Maanestraalen, hun tænkte paa intet af alt det slemme, syntes snart den ligned Engelen med Palmegren i Haanden. Engelen tørred Rædselens Sved af den Lilles Pande, og den Lille lukked Øinene igjen. Men Engelen stod der fremdeles, det blev Angelica, Præstens Søster, som holdt sin kjærlige Haand fast over den Lilles Øine. Da greb den Lille, greb med begge sine udmagrede Hænder op mod Engelen:

«Vil du se endnu engang?» smilte Engelen stille.

108 «Ja,» hvisked den Lille.

Da løfted Engelen et Sekund Hænderne væk fra den lille Piges Øine: Foran hende straaled Haabets Have blændende i Maaneskinnet, som et deiligt Vinterlandskab laa den med Trær og Buske fulde af Rim.

«Hvorfor blomstrer ikke Trærne?» spurgte Far Kristens Stedbarn.

«Fordi det er Vinter endnu,» lød Svaret.

«Hvorfor synger ikke Duerne?» spurgte Far Kristens Stedbarn.

«Fordi der er Vinter endnu,» lød atter Svaret.

«Hvorfor rinder ikke Vandet?» spurgte Far Kristens Stedbarn.

«Fordi det er Vinter endnu.» – Og atter lagde Engelen Haanden over den Lilles trætte Øine.

Da sukked den Lille og sov stille ind. Ti for hende var Haabets Have kun Rimfrostens og Dødens. Et Liv mindre, en Vanskjøttet og Ulykkelig mindre i Jordens store Jammerdal.

— — —

Men engang skal vel Haabets Have paa glædeligere Vis aabne sine Porte for

Samfundets Smaa og Forstødte. Haabets Have skal ligge badet i Sommerglans, Trærne bugne af levende Blomster, Fugle synge, og Vand rinde. Da er Haabets Have blit dem det levende Jordlivs Have. Men først maa Far Kristen kaste sin Loddebolt væk, og Utøiet renses af Sengehalmen.

*

[109] Paa Re Gaard laa Otto Kefas. Hodet holdt han langt tilbage, og Munden med de halvtaabne Læber var tør af Feber og Tørst. Hænderne gramsed over Teppet, og Øinene stirred store og tomme.

Ude paa Gulvet sad den gamle Herremand i sin Rullestol og graat – Taarerne havde alt dannet en Fure i Kindet som Regnvand i blød Jord.

For dø skulde Otto Kefas.

Ved hvert sit Vindu stod den Syges to Kusiner, fiendske mod hinanden af Kjærlighed til Otto Kefas – en Kjærlighed og et Fienskab, som den majæstætiske Hersker, Døden, ikke kunde dæmpe. Og ved hvert sit Vindu havde de to dynget Blomster op: Alleslags Blomster stod der i Vaser, Mugger og Krus, fra uanseelige Markblomster til linjeskjønne Orchideer, fra rødbrune Aurikler til den blege Rose kommet fra Syden i Silkepapir – For alle Mennesker havde gjerne villet ytre sin Deltagelse for Otto Kefas. Og de to Kusiner tog imod, nidkjære til at stable dem op; ti den ilagde sig i sit Indre størst Fortjeneste hos den tilbedte Fætter, den som bar flest Blomster ind i Værelset til ham, og – i Begyndelsen havde han ogsaa smilt til dem, naar de kom.

Men nu var det mange Timer siden Otto Kefas smilte. Og den gamle Herremand graat, og de to Kusiner stod med Lommetørklæder for Ansigterne. Duften af de mange Blomster i Sygeværelset gjorde Luften tæt og kvalm.

[110] Den ene Kusine støtted Panden mod Vindusruden og ynked saart, og det smaldt i det gamle, skjøre Glas.

«Du sørger nok,» mumled den anden, «saa du klemmer Vindusruder ud.» Og de saa hadske mod hinanden, ikke et Øieblik glemmende sin Skinsyge, selv ikke nu, da den omstridte Person sandsynligvis snart for evig var ude af Spillet.

Otto Kefas reiste sig i Vildelse. Pegte paa Blomsterne:

«Jeg er ikke død endda,» sagde han. Og de bar fra hver sit Vindu stille Blomsterne ud. Rydded for hvert afrevent Blad.

«Læg Blomsterne paa Is,» sagde nogen derude – «vi faar snart Brug for dem paany.» – Da fik den ene af Kusinerne et Anfald af «Modersyge», som det jo kaldes – hun sank sammen paa Gulvet og vred sig skrikende. Søsteren trak advarende i hende; men den Hysteriske vendte sit fordreiede Ansigt i Haan og Had:

«Lad vær,» stødte hun frem – «lad mig da sørge i Fred over ham, jeg aldrig fik elske i Fred!» Og under stor Ynk og Klage krøb hun nærmere Otto Kefases Leie:

«Tilgiv mig, at jeg aldrig var mod dig, som jeg burde,» bad hun. – Den anden Kusine smittedes af den Førstes Heftighed:

«Tilgiv mig ogsaa, Otto,» bønfuldt hun i Sjælenød – «saasandt du snart staar for Herrens Stol – tilgiv mig det onde, jeg har –»

^[111] Otto Kefas blev urolig, han virred med Hodet og kasted Teppet af sig, det de to Kusiner atter lagde over ham. Otto Kefas reiste sig. Flænged Lagenet i to, i fire, i mange Smaastykker. En af Kusinerne gjemte et Stykke paa Brystet som sidste Minde, den anden tog et og kyssed, som var det Otto Kefas selv.

Men Otto Kefas sank tilbage – Sved sprang frem paa Pande, Hals og Bryst – Hodet brød sig bagover saa langt, at den svingede Linje over Adamseplet traadte frem med Hud strammet i Spænding. Da begyndte de to Kusiner paany, og de hjalp ad med høie Jammerklager som Graatekoner efter en Baare. Det blev Herremanden ogsaa formeget:

«Uro ikke den Syge,» maned han myndig. «Gaa ud og graat fra Jer.» Og de to tog sig nødtvunget sammen. Stod op fra Gulvet og drog sig slæbende ud. – –

Otto Kefas laa nøgen paa den hvide Seng. Hodet holdt han langt tilbage, og Munden med de halvtaabne Læber var som stivnet af Feber og Tørst. Men Hænderne hvilte rolig ved Siden, og Øienlaagene var faldt til over de syge Øine. Som af Marmor var Otto Kefas. Deilig var Otto Kefas. – Og meget underligt kan svæve frem i et Menneskes Drømme – især at mærke for den, der staar med Foden paa Evighedens Tærskel:

Paa den ene Side af Otto Kefases Leie kom en mørk Engel med mørke Vinger – skjøn ^[112] som det Liv, der for Enkelte og i enkelte Stunder kan springe af Jord. Og i Haaret havde hun friske Blade, og i Haanden holdt hun en Skaal af Krystal.

Paa den anden Side af Otto Kefases Leie stod en Engel, gjennemsigtig vag som en Taagestøtte; men i Haaret havde hun en skinnende Krone, og tværs over Brystet, i smale Hænder, en Palmegren.

«Otto Kefas!» sagde den Mørke. «Jeg vil, du skal leve.»

«Otto Kefas!» sagde den Lyse. «Jeg vil, du skal dø.»

«Hvorfor skal han dø?» spurgte den Mørke, «saa stærkt han hører Jordlivet til.»

«Hvorfor skal han leve?» spurgte den Lyse, «saa stærkt han nu hører Døden til.»

«Nei, han hører ikke Døden til, men mig, Livet. Mig, Livet, hører han til fra Fødsel af, da jeg pusted ind i ham Livets Aande, – mig, som siden stod ved hans Leie i alle Aarenes Nætter, – mig, som vogtede ham for Farer og Ulykker – – hvem lod ham falde mygt, hvem lod ham sove sundt, hvem kasted ham Liljer for Foden, uden jeg! Og skjøen og stærk blev han just for det Liv, som gav ham af sin Fylde! Og jeg maa spørge dig: Hvordan vover du tilsnige dig andens Eiendom? Hvilken Ret har du til at høste, hvad jeg saadde?»

«Dødens evige Ret,» aanded den lyse Engel – «den, at hvert Menneske, der undfanges paa ^[113]Jord, undfanges og fødes til engang at sluttes i mine Arme. Jeg tar saa vart, jeg kysser saa mildt» – og nærmere bøied hun sig over den Syge. «Hvad er vel Legmet, det jordiske, forgjængelige, mod Sjælen, der lever evindeligt?»

«Nei, hvad er vel Sjælen,» sagde Livets Engel, og hun holdt Haanden værgende for Otto Kefases Ansigt. «Hvad er vel en Damp, en Gnist, som farer om i Verdensrummet, i Sammenligning med Legmet, rigt og fuldbaarent, slig det pryder Guds Jord som Karfunkelen Kongekronen?»

«Intet er Legmet, alt er Sjælen,» hvisked Dødens Engel. «Jeg har aanded paa ham, han er min.» Og frem rakte hun sin lysende Krone.

Men Livets Engel tog ikke Hænderne væk.

«Lad ham være,» trodsed hun. «Du blege Pust fra en følesløs Verden – hvorfor skal jeg ogsaa maatte kjæmpe med dig? Hvad ved og forstaar vel du af Livet, det herlige, slig det bølger og syder med Kraft fra Ilden, som brænder under al Jord? Gaa! Gaa! Jeg byr dig: Gaa! For her er din Gjærning Ondskabs

Gjerning.»

«Ondskabs Gjerning?» gjentog den Lyse. «Barmhjertigheds Gjerning kalder jeg mit Værk.»

«Ogsaa naar du lægger din klamme Haand paa den Smaa ved Morsbrystet, naar du kalder Far fra Barn, naar du kalder Sønnen fra ældet Mor, naar du skiller dem ad, som er hinandens Lyst og Glæde – er det Barmhjertigheds Gjerning?»

^[114] «Ved du vel, hvad Livet vilde git dem, jeg kaldte bort?»

Da løfted den mørke Engel Hodet, og Ordene fra de røde Læber klang som Seierssang ud i Værelset:

«Tidsel og Torne skal den bære dig, Usæd og Gnister af Ondskabs Ild. Og Regnveir og Torden, Solskin og Stille. Men ogsaa Frugter, som gror af det levende Blod. Og Planter som skyder mod Himlen i Blomst med Rødderne dybt i Jorden. – Ti vekslende er Jordelivet; men skjønt for den, der søger, som Himlen en Uveirsdag. – Saa skal da ogsaa Skjønhed bære Skjønheds Blomst» – og trodsig smilende lagde Livets Engel Armen som Kjærtegn under Otto Kefases Nakke:

«Drik, Otto Kefas – drik dig Livet til!» og med den anden Haand satte hun ham for Munden sin Skaal fyldt med den skummende Vin.

*

Naar Skyerne driver over Himlen, mangfoldig kan deres Farve være og mangfoldig deres Form – det er vel ikke saa nyt at melde, – at det zarteste zarte staar Side om Side med truende sorte af snurrigste Snit, at Roser strøs og Slør slynges om selvsamme Sky, der et Uhyre sidder paa Kanten og vifter med fæle Fangarme, – at Udyr kjæmper og Spøgelses daaner om deilige Sjøer hvorover flyvende Seil, ^[115] og at Fugle, store og hvide flyr med Baand i Næbbet, mens grinende Fjæs rækker Munden til Kys. – Ti der er mange Grænser og mange Maal. Men naar mindst En det aner, da blandes alt i ett deroppe paa Himmelpaletten.

Slig just som i Menneskelivet.

*

Hollas den Onde, Kirkeeieren, greb Nettas, Myndlingens, Hænder en Dag

deroppe paa Stolmagerværkstedet, og han klaskede den ene mod den anden, idet han indtrængende spurgte:

«Hvad vilde du svare, om jeg fridde til dig, Netta?»

«Da vilde jeg svare Ja,» udbrød Netta, Jaalen, glædesstraalende og uden Betænkning.

Hollas slap hendes Hænder og tog fat med sit Snitværk.

«Saa det vilde du, Netta,» sagde han kun «Saa det vilde du.»

Netta blev staaende lidt og afventende se paa sit Livs og sine Tankers Formynder. Men Hollas var dybt inde i sin Udskjæring:

«Det synes undertiden, som skulde det knibe med Rundingen,» sagde han. «Men det greier sig alligevel, ser du. For jeg kradser bare op i Tanken, jeg, hvad andre maa sætte paa Papir» – og han plystred og skar, som om slet ingenting var sagt, der dog kunde synes at forudsætte en liden Tilføielse.

^[116]Netta tog ham det dog ikke saa ilde op. Hun var af dem, som tog alt i bedste Mening. Og ihvorvel hun nu ikke netop fatted, hvilken Mening Hollas kunde have med sit pludselige Spørgsmaal, betvilte hun ikke andet end, at det var for noget godt, men noget som hun, Netta, ikke havde Skjøn paa. – Kanske det ogsaa betydede Frieri, – tænkte hun tilsidst, – men Hollas havde i alt saa sin egen Maade. –

Hollas den Onde, Kirkeeieren, raabte paa Netta, Myndlingen, en anden Dag:

«Kom nu herop, kjære!» hed det, endog med Anstrøg af dansk for rigtig at høres indsmigrende, «saa skal vi drikke et Glas Punsch sammen!»

Gladelig fulgte Netta Indbydelsen. Kom trippende Trappen opover i nye Sølvspændesko, de hun havde skyndtet sig at trække paa til Ære for Hollas. Og i Haanden holdt hun sit Sytøi, Stoltrækket.

Hollas lagde dog ikke Mærke til Nettas staselige Fodpynt. Heller ikke til Stoltrækket. – Da hun kom ind, vendte han bare saavidt Hodet om mod hende og gav et lidet Nik. Fortsatte saa at stille og destillere derborte ved Vinduet.

«Nu kommer jeg snart,» sagde han, idet Netta nærmed sig. «Sæt dig saalænge i Lænestolen der!» – Og Netta satte sig, saa paa sine Sko og paa Hollases Ryg, glæded sig til at smage det søde Bryg; ti visselig maatte det blive ^[117] godt at kalde, med slig Omhu og Skjøn Hollas gik frem – snart heldte han

Brændevin, snart strødde han Sukker, snart krysted han Saft af en gul Frugt. Saften drypped Draape for Draape, indtil Hollas blev kjed og tog hvast i, saa Syren pludselig skvat og silte nedover alle hans fem Fingre. Dem slikked han grinende, mens Netta lo. Da lod det, som om han pludselig kom til at huske hende:

«Aa, er det du, Netta,» udbrød han og tog i Hast de sidste Smageslurker af Punschen, satte derefter Glasset opned og klapped Laaget paa Muggen til:

«Ja, se nu faar den staa og godgjøre sig lidt, før vi tar af den, Netta.»

Og dermed kom han svømmende mod hende som et andet Sjøuhyre.

Men Netta smilte og vilde nødig give slip hverken paa sin koselige Stemning eller paa sin gode Mening om Hollas, selv ikke nu, da al den Punschesmag, hun bekom, var den, hun fik paa Andenhaand, klissen og ækkel fra Hollases Mund.

Saa sagde Hollas med Mine, som naar Ven snakker til Ven:

«Det er besynderligt. Men ofte naar jeg er ude og færdes, kommer en og anden og sier til mig: – Naa hvordan gaar det med dig og Netta? – Aa, det gaar, som det gaar, det, – sier jeg; for jeg vil jo ikke den være, at jeg gir nogensomhelst Rede. – Men hun holder jo saa inderlig af dig, Hollas, – sier de. – Om saa var, – sier jeg, – saa [118] skal vel ikke det lægges Pigen tillast. – Og jeg roser dig til alle.»

Netta smilte. Men bagom Smilet dæmred det svagt for hende, at der laa Ros i at dadles af slige som Hollas, ligesaavel som der laa Daddel i at roses af dem.

«Er mit Navn da saa meget paa Folkemunde?» spurgte Netta med noget som en voksende Sten for Brystet.

«Særdeles meget,» svarte Hollas. «Du og jeg gaar armomslyngede Sognet rundt. Men hvad gjør saa det?» og han trak paa Skulderen: «Skidne Munde smitter hinanden indbyrdes; men os to ikke.» Og Hollas gren skjælmsk: «Taler jeg ikke som en Vismand, Netta?»

«Jo,» sagde Netta.

Og Hollas begyndte paa ny frisk:

«Saa er der i det sidste ogsaa de, som sier: – Hør her, Hollas, I har jo slig en net Pige i Huset, – og vi ved, der er gaat Husvarme i hende. Men sig os: Hvorfor regulerer I det ikke saa, Hollas, at der blir en passelig Arneild ud af det hele – ved at Pigen blir Kone? – – Hvilkens Kone? – spør jeg. For jeg kan da ikke saa

sikkert vide hvad. Og eftersom min Netta engang bagom min Ryg forærte et Par Buksesæler til Even Krumholt, vil jeg ikke gi Bukseknappen her i Pant paa, om hun ikke ogsaa kan forære bort lidt andet, som heller ikke jeg, Hollas, menes at skulle komme efter uden ved en Tilfældighed!» Og Hollas ^[119] spillede Øinene op og hvisled spøgsomt mod hende med Tungen. – Hvilkens Kone? – spør jeg, som sagt. – Aa kjære da, Hollas, – svares der, – gjør Jer ikke dum. – – Det er nok I, som er dumme, Godtfolk – og I smitter hinanden til med Munden. – Vi er ikke dummere end selve Præsten, – sier de, – og han fortæller det samme, at I i Huset har en smuk Pige, som –.»

«Hvad?» raabte Netta med Taarer i Øinene ved Tanken paa den pyntelige Præstemand. «Har han ogsaa snakket om det?»

«Desværre!» sagde Hollas beklagende. «Som jeg før nævnte: Netta og Hollas gaar armomslyngede Sognet rundt!» Og ubarmhjertig fortsatte han at ærte Pigen med sig selv, og løgnagtig tillige; for nærmest talt var der ingen i Bygden, som ofred megen Tanke paa, hvorvidt Netta, den evig Umyndige, bæred Hollas med sin Gunst eller ikke. Men Netta erklærte, idet hun klynkende gik i sig selv, at hvad hende angik, da var ikke Folk saa rent paa Vildspor endda – hun var svag, javist var hun svag! –

Og Netta, Myndlingen, havde opsnappet et Ord om Moral. Ved at høre det Ordet smiskede Hollas i Skjægget:

«Moral?» sagde Hollas. «Moral? Sig mig du, hvad Moral er?» Og da Pigen ingenting svarte, vedblev han rapt:

«Er det af det gode eller det onde?»

«Af det gode,» svarte Pigen.

^[120] «Da er jeg meget moralsk, min Ven,» sagde Hollas.

«Du?» maaped Netta.

«Javel jeg, jeg er moralsk,» gjentog Hollas.

«For jeg er af det gode. Og jeg, jeg har aldrig svigtet mig selv.» – Og nu gav Hollas sig til at spadsere frem og tilbage paa Gulvet, saa de evindelige Frakkeskjøder svinged. Men Jaalen graat over Hollases Beretninger, de hun alle trodde. Da kom Hollas til at ærgre sig, fordi hun ikke beundred hans Overlegenhed, og han stopped foran hende:

«Naa! Se det er da, som jeg ofte har tænkt – du holder ikke af mig for tværs over Lillefingeren. For holdt du inderlig af mig, vilde du ikke ta slig paa Veie for en Smaating. – – Hm!» vedblev han med bebreidende Stemme, som blev spinklere og arrigere etterhvert – «her bad jeg dig op, forat vi skulde ha en hyggelig Time sammen, og jeg sad og fortalte dig løst og fast, som jeg tænkte, du kunde ha Moro af – sligt vi kunde le af i Fællesskab. Istedet – hjælpe mig – sætter du pludselig i at ule som en Hund, der har faat Juling. Saa sier jeg alt, det jeg ved, for at trøste dig – og jeg skulde gjerne gjøre alt for dig, gjerne bære dig til Verdens Ende; men du ynker dig fort væk videre som et Bæst, der har ondt i Maven. Og jeg, jeg, Hollas, gjælder ingenting. Ingenting gjælder jeg. Ingenting.»

^[121]Men Netta, Myndlingen, var kommet paa feil Tur, og hun skreg høit og ubehersket.

«Naa! Jeg faar naturligvis finde mig i, at der er En i Bygden, – som du liker bedre end Hollas – En, forstaar jeg, – der er saa særlig fin og nøieregnende. – Men kom – nu er den sagtens færdig,» slutted han. «Kom, saa skal du faa den Punschen, jeg loved dig – og saa kan du jo faa gaa. For dette her taaler jeg ikke i Længden!» Dermed snapped den gode Hollas Nettas Fingerbøl. – «Er ikke det morsomt?» spurgte han, idet han holdt Fingerbøllet op i Veiret mellem to sprikende Fingre, mens han fylgte det med Punsch. Gav saa Netta Fingerbøllet tilbage.

«Skaal!» nikked Hollas, han satte selv hele Muggen for Munden og gulked alt Indholdet ud alene.

*

Alligevel vilde ikke Netta, Jaalen, tro andet, end det hun havde drømt og tænkt sig, naar hun fik Stoltrækket færdigt, vilde ske.

Derfor listed hun sig op paa Stolmagerværkstedet en Stund, hun vidste, Hollas ikke var der, men snart vilde komme. Og hun lagde det færdige Træk med «Roserne og Forglemmigeierne paa violet Bund» smukt tilrette paa den Kasse, hvor Hollas pleidde sidde, naar han snedkred. Idetsamme kom han i Trappen, ^[122] og kun saavidt naadde Netta at dukke sig ned bagom Dreierbænken.

Hollas traadte ind i Hui og Hast, satte Kroken for Døren, og plystred, som naar han havde vigtigt fore. Derpaa gik han hen til Vægskabet og trak frem noget tungt – Netta kikket over Dreierbænken – det var ligesom en svær Jernske med

langt Skaft, og der var noget fladt noget med Laag, det han klapped til og tog af flere Gange. Og mens han stelte og ligesom smurte denne Remedien, lo han.

Men derefter gik Hollas hen til Ovn, hegted Ovnsdøren af og gjorde Varme op.

– Den Hollas, – tænkte Netta. – Nei, den Hollas, hvad han har for rart at pusle med bestandig! Men han maa vel snart se Kassen. –

Hollas lagde slet ikke Mærke til Kassen med Stoltrækket. Han putted nogen mindre Beter af noget – Netta syntes, det ligned Bly – i Jernskeen, den han stilled over Ilden. Og saa gav Hollas sig til at svinge rundt i Værelset en Stund, og han sad lidt paa alle Stolerne og paa Kassen med, fremdeles dog uden at bemærke Trækket. Netta var bra træt af at sidde paa Huk, og det værked i Knærne; men fordi hun havde en Følelse af, at det ikke vilde være rigtig vellykket at vise sig nu, sad hun stille videre og letted sig Stillingen saa godt som mulig ved at støtte Haandfladerne mod Gulvet.

Saa drev Hollas Skeen ud af Ovnen pludselig og hen paa Bordet, hvor han havde en ^[123] Jernplade liggende – foruden den mærkværdige Tingest med Laaget. Heldte saa ganske ligefrem Indholdet af Skeen ned i Tingesten og satte Laaget forsigtig paa. Og atter lagde Hollas de graa Metalstykker i Støbeskeen, som han satte over Ilden. Og atter svinged Hollas leende over Gulvet.

Netta, Myndlingen, var ikke glad. Det dæmred alt tydeligere for hende, at hvad Hollas her bedrev, brød han sig ikke om at have Øienvidner til, saa – nu fik hun holde sig gjemt der bagom Bænken, indtil han blev færdig – om det saa varte til Dommedag. Øieblikket efter kløved Hollas Laaget af Tingesten med en Meisel. Da turde rigtignok ikke Netta stikke Hodet op for at se, hvad han heldte ud, som det skrangled saa i; for lynrap i Vendingen var Hollas nu. Men gennem en Spræk i Bænken saa hun, at han stod og holdt et Dalerstykke op mod Lyset, og han drypped Syre paa Daleren af en liden Flaske og pudsede efter med en Fille – Netta maatte braalukke Øinene, der hun saa Hollases Ansigt i Lysskimret, lei som en Torbist saa han ud, og nu vidste Netta, det nærsagt gjaldt Livet for hende, at hun forblev uopdaget.

Sjæleglad blev hun derfor, da nogen kort efter kom paa Døren og meldte En, som vilde snakke med ham.

«Hvem er det da?» spurgte Hollas.

«Kirketjeneren med Pengebøsserne,» svartes der.

[124] «Sig han skal vente,» sagde Hollas. – «Pengebøsserne!» mumled han ved sig selv, «ja, nu kommer der Penge i dem tæt som Strø!» Og Hollas satte Smelteredskaberne ind i Vægskabet og laaste. Og ned i Bukselommerne subbed han fra Bordet Nævevis af Dalere. Men idet han passerte Værktøikassen blev han saavidt var Stoltrækket:

«Hvad er dette for noget da?» sagde han og trev det foragtelig tilside. Og saa traved Hollas plystrende ud gennem Døren og ned i Gangen til Far Kristen, Kirketjeneren.

*

Netta, Myndlingen, iførte sig sin bedste Puds, den sjektede Kjole med det foldrige Skjørt, og Pibestrimmel om Halsen og Schæferhat paa Hodet. Saa pakked Netta forsigtig det af Hollas forsmaadde Stoltræk ind i tyndt, blankt Papir. Tog Pakken under Armen og smutted hurtig ud af Munkejordgaardens Port. Hun saa sig lidt ræd omkring baade til høire og venstre, og nede paa Veien skotted hun uafbrudt op til Hollases Vinduer. Der stod han ogsaa. Og som han fik Øie paa hende, strakte han Halsen frem:

«Hvor gaar du hen?» raabte han nysgjerrig.

«Til Karine Sypige,» svarte hun.

«Saa fin? Skal du lægge ud Kjolen? Hvad har du i Pakken din?» spurgte han i ett.

[125] «Nei,» svarte Netta med et Ord til det alt. Og sagtens skjønte Hollas, der var Ugler i Mosen.

— — —

Preben, Præsten, sad i sit Kontor og skrev paa Søndagsprækenen. Men Fortolkningen af Teksten vilde ikke rigtig føie sig; skjønt – det skulde vel ikke synes meget svært, især ikke for en gudfrygtig og renlivet Mand som Preben, at tale over Jesu Ørkenfristelse, den Begivenhed, der saa naturlig fører Betragtningen hen paa Menneskelivets Farer og Fristelser, med en skinende Opmuntring til standhaftigen at staa fast, naar Fristeren lokker, i Trængsel, i Nød, i Angst, staa fast i Aarvaagenhed, i Langmodighed, i Godvillighed, i uskromtet Kjærlighed og i Sandheds Ord formedelst Retfærdigheds Vaaben

baade paa høire og venstre Side – som Bedrøvede, men dog altid glade – som Fattige, men de som gjør mange rige – som de, der intet har og dog eier alt. – – Sagen var, at Præsten var adspredt, og i den Jord gror ikke andet end ørkesløse Drømme. Og Præsten vilde ligesom Angelica gjerne drømme; men fordi han var Mand, krøb disse hans Drømme mer paa Landjorden. Præstens Tanker sneg sig denne Gang ind paa Ægteskabets Marker – hvor høist tiltrækkende det dog maatte være at have en Kone i Huset, En, der tilkasted ham kjærlige Blikke, mens hun øste hans Suppe og lagde de møreste Stegestykker paa hans Tallerken, En, hvis milde, ^[126] bifaldende Smil vilde møde ham fra hans Husstol i Kirken, naar han talte smukt og kraftfuldt om Herrens store Ting, En, der paa Tvilens Dage kunde styrke ham med Naturkvindens umiddelbare Tro, En, der, naar Usikkerhed flød over ham deroppe paa Prækestolen, kunde nikke opmuntrende: Ikke forsagt, Elskede. Hvert Ord, som udgaar af din Mund, er jo den evige Sandheds. – – Derefter streifed et Par Ægteskabssalmer Præstens Tanker: – Hvor inderlig naiv og fuld af from Lykke lød nu ikke denne:

«O Ægtestand, du høist lyksalig est.»

– Og fuld af stille Forstaaelse denne med sin i Sandhed vise Opskrift for Ægteskabsglædens Bestaaen – denne, hvis Begyndelsesord lød saalunde:

«Og vilst du nyd en Hustru sød
>og del med hende Seng og Brød» –

– Men se, hvor underligt: Undertiden i Menneskelivet kan Tanker og Begivenheder mødes – lidt uvisst at sige, hvad enten Tanken hidføres i Kraft af den sig nærmende Begivenhed eller omvendt. – –

Som Præsten Preben saaledes sad med Haand under Kind stirrende udover Præstegaardens Enge og Ægteskabets Paradis – medens Pennen, hvormed Prækenen skulde skrives, stod urørt i Blækhuset – banked det stiltfærdig paa Døren. Og ind steg Netta, Hollases Myndling, i sjektet Kjole og Pibestrimmel om Halsen.

^[127] «Goddag, Præst!» sagde hun med en blufærdig Rødme og kniksed reputerlig.

I Sandhed – Præsten kunde ikke undgaa at blive behagelig berørt ved Synet af den godlidende Pige, og han bød hende efter en passende Hilsen hjertelig at tage Plads. Men Netta, Myndlingen, blev alligevel staaende:

«Tak!» sagde hun skjælmsk og saa hurtig, at Ordene faldt over hinanden. «Men Præsten vilde ikke sidde ned i mit Værelse – følgelig kan jeg heller ikke sidde ned her i Præstens.»

«Ah, men Jomfru Netta!» udbrød Præsten smilende – «dette er jo mit Kontor!» Og for yderligere at klargjøre – «mit Modtagelsesværelse!»

«Hvad var saa i Veien for,» svarte da Netta, Jaalen, for ingeniunde at blive Svar skyldig, «at det Rum, i hvilket Præsten var inde paa Munkejord, var mit Modtagelsesværelse?» – og alt, hvad Netta sagde, faldt i den gode Jord:

– Hvor yndig og fuld af Skjemt, og føler jeg det sandelig, som havde jeg kjendt hende alle mine Dage, – tænkte Præsten. «Nu! Det lyder jo som en hel Udfordring, Jomfru Netta,» sagde han høit, idet han langsomt reiste sig fra Stolen. «Og blir den hulde Jomfru Netta staaende, saa kan jo heller ikke jeg forbli siddende.»

Da var Netta just ifærd med feberagtige Hænder at rulle Pakken op.

«Men hvad – hvad er da det?» spurgte Præsten forbauset.

^[128] «Det jeg loved Jer engang,» svarte Netta. Og hun tripped tre smaa Skridt hen til Præstens Stol. Der bredte hun Stoltrækket ud. Violet var det i Bunden, med Forglemmigei og Roser i en stor og kompakt Buket midt paa Sætet.

«Mit Ægteskabs Alterdug – hvo ved?» – mumled Præsten henført.

*

Angelica, Præstens Søster, sad ved Vinduet, stirred i Maaneskin og Taage – tænkte paa ham, hun elsked. Trak lyse Penseldrag gjennem sit Hjertes Elskovstid:

– Stærk og fager var han kommet hende imøde, bare det blege Blink i Øinene havde endnu mindet om Feber og Død. Og smilt havde Angelica. Og smilt havde Otto Kefas. Men tænkt havde Angelica:

«Hvor underligt! Staar det ikke for mig, som om denne unge Mand er min synderlige Eiendom nu, siden hin Gang Gud Herren hørte min Bøn og gav ham tilbage til Livet.» – Saa havde de gaat ved hinandens Side i Re Gaards Have, der Gangene laa hvide af Epleblomsters Blade, og de havde talt og ledd. Dog, sandelig, det var ikke Snakket, og det var ikke Ordene, som faldt mellem dem, men Stemningen, den Stemning, der kjendes igjen fra de skjønneste Drømme.

Deilig var Otto Kefas. – Men ^[129] Angelica havde det ogsaa hændt noget besynderligt, engang hun gik i Præstegaardens Have: Saa stille var der for Menneskelyd i den duggede Sommermorgen, og Sol skinned skraa over Tuntrærne, engang hun stod og plukked Blomster, Angelica, baade blege og blodrøde Roser. Nogen stak hun i Haaret, og mange tog hun i Hænderne for dermed at fylde den skumle Præstegaardsstue – de lyse skulde staa og skinne i Krokene, de mørke funkke fremme i Vinduerne. Og som hun stod der med Blomsterne, saa hun just henover Vindusrækken. – Mon ingen oppe endda? – havde Angelica tænkt. – Nei, naturligvis ikke. Men hvad for en Gjennemtræk i Angelicas eget Værelse! Gardinet i Krumning som et spændt Seil – og der ved Siden – tydeligere etterhvert – – ned i Rosenhækken greb Angelica, mærked ikke, hvor Tornene rev Hænderne tilblods! Men forsvundet var Synet. Bare Gardinet flaksed vildt ud af Vinduet, som om nogen skulde have revet det løs fra Holderen – for at vifte med det. Og virkelig havde Angelica set ham, Otto Kefas, med disse sine egne Øine, set, hvordan han der indenfra Mørket, bredskuldret, sortklædt, havde bøiet sig ud af Vinduet fremfor det hvide Gardin, indtil han havde fundet Støtte for Hænderne paa Gesimsen nedenunder – set ret frem og ned, blæst Mund og Kind en Smule ud, som om han pusted fra sig noget.

Men underlige er Kjærlighedens Øine, Angelica!

^[130]– Og Angelica, Præstens Søster, stirred i Maaneskin og Taage. Under store Trær krøb Skyggerne frem, mættet af Mørke og stille Nat, mod Dalen bredfyldt af sølvhvid Skodde, og høit bagenfor Skodden hæved sig Kirkens sorte Taarn, manende til Bøn og Tro, kaldende til Lov og Tak.

Angelica, Præstens Søster, stod stille op, fandt Kirkenøglen, den store, blanke, og listed ud gennem Præstegaardens Port. Og mod det sorte Taarn over Skyvæggen styrte atter Angelica sine Skridt.

— — —

Angelica knælte for Alteret, Hodet hævet, og Øinene skinned i dunkel Glød:

«Herregud! Tak du, som hørte min Bøn, du, som lod Otto Kefas leve og Far Kristens Steddatter dø.»

«Jeg banked paa, jeg søgte din Godhed, Herre, og bad i din enbaarne Søns Navn. Og du, som læser i Hjertet, du opfyldte min inderste Bøn. Lovet, evig lovet være Herren, min Gud!»

«Men den, der gives, den ber paany. Herre du Gud, denne Gang er min Bøn end mer en Verdens. Ja, mange vil vel si, jeg synder med den Bøn allerede.»

«Men du deroppe, – som ser i Hjerterne, – som skabte dine Mennesker af Kjød og Blod, – saa sikkert ved jeg, du rynker ikke Brynene, fordi om dine Skabninger hører Blodets Røst og lyder den.»

^[131]«For den Tid er forbi, da du sad paa Sinai og slog til Lyd med dybe Basuner. Da du svang dit Scepter og dikterte Love under Ild og Røg. Dengang maatte saa ske; ti da var Sæderne raa – og stærke Piske skal der til for at ave vilde Hjorder.»

«Siden, i Tidens Fylde, steg du jo selv i Menneskeskikkelse ned fra Sinai, de ti Buds Bjerg, Herre, vandred iblandt os, fyldte vort Sind med Sjæleadelens Love, de Bud, ethvert godt Menneske ubevidst bærer i sig selv.»

«Og da du saa forlod os, Gud, sagtens steg du da høiere op end til Toppen af Sinai, de ti begrænsede Buds Bjerg. Lige mod Himlens Kongeslot steg du.»

«Der ved jeg nok, du sidder og ser vor Færd ved Dag og Nat. Dømmer, men sjelden fordømmer. Og allermindst fordømmer du dine Mennesker for det Blod, du selv engang gav dem i Aarerne.»

«Og der du hører Sjælens Streng og Blodets Røst smelte sammen i enstemmig Sang, der ved jeg saa vist, du smiler, Herre.»

«Nu ser jeg, du smiler ogsaa til mig. Jeg ser det af Himlen, jeg stirrer op mod. Af Maaneskinnet, slig det lyser.»

«Jo, nu ser jeg, du smiler ogsaa til mig, du levende Gud – og gir mig mit Hjertes inderste Bøn. Skjænker mig Otto Kefas, som jeg elsker.»

Ind af det smale Buevindu kasted Maanen en Straale, slynged en rødliggul om Angelicas ^[132] Hode, sendte den saa tilbage ud i Verdensrummet i evig bugtende Strømning. – –

*

Angelica malte paa den store Tavle, nær at sige baade ved Dag og Nat. Hvidt Klædebon gled ud i bølgende Maanetaage, den der efterhaanden kransed sig som Glorie om Midtfigurens rene Skikkelse. Angelica brugte sine bedste Farver, og en Drøm veg hende aldrig ud af Øinene. Ti slig Drømmen fyldte Sindet, maatte sagtens Øinene, det Sjælespeil, nok forraade noget.

Og Angelica drømte jo baade ved Dag og Nat. Kanske Sommeren med de hvide, duftende Liljer og Præstegaardens mange Syriner og Lillekonvallerne langsmed Gjærderne – al Vellugt i Luften, al Fuglesang, al Ynde paa Jorden, havde medvirket til at give hende de Tanker i Sindet. For Angelica var Bildet af den Sjæleadelens Fyrste, som hun ønskede fremstille, smeltet i ett, med et Bilde, der stod i hendes Hjerter malt med Blomster og Blad, med Alverdens Maaneskin og Taage – Bildet af Otto Kefas.

– Oprindelig var den kommet ved en tilfældig Streg, Ligheden, den vel ingen anden end hun selv havde kunnet finde i Øieblikket. En uklar grumset Streg over Brynet havde tilhvisket hende et Navn, netop engang hun modfalden ^[133] stod og sagde ved sig selv omtrent saadant noget:

«Nei, du kan ingenting stort og vidunderligt male – saa klodset, saa tomt det altsammen synes. Han, Omstreifern, som har malt Frelseren med Whiskers og hovne Fødder – nede i et af Felterne paa Prækestolen – er igrund ligesaa god Kunstner som Angelica. Akja, men slig han stod der og klinte for to Mark Feltet, havde han vel heller ikke tænkt at lægge saa stor Sjæledybde deri – og derfor blev det ham vel heller ingen saar Skuffelse, hvis han forstod, at Evnen var liden. Men jeg, jeg vilde jo digte. Herregud, jeg vilde digte, digte det deiligste» – og hun havde i sit Mismod sat den vaade Pensel meningsløst ned paa Tavlen, og – deraf var blit den uklare, grumsede Linje over Øiebrynet. Hviskingen havde baaret en Forjættelse i sig. Angelica var gaat langt væk, set med mysende Øine mod den uklare Linje, holdt Haanden hul for Øiet, nærmet sig langsomt og prøvende. Hviskingen fra den uklare Streg vedblev. Og alt tydeligere hviskedes Navnet, og Graaveiret klarnede væk fra Angelicas Ansigt.

Mange Dage havde rigtignok maattet forløbe efter dette, før hun atter vovede røre ved Tavlen. Men da hun saa tog fat, da malte hun med ny Begeistring og ny Glød straalende ud af de mørke Øine – Angelica, Præstens Søster, vilde fæste det skønneste Menneskes Træk der paa Tavlen – som Kristus, der han skred frem ^[134] spredende Lys om sig i Mørket, Husvælelse i de formørkede Menneskesind, klart Vand for den stakkars Tørstende. Det var Angelicas Drøm, den som lystede hende ud af Øinene, den, hun vidste, nu kunde opfyldes. – Og i Kraft af denne sin skinnende Følelsens Overbevisning blev hun ogsaa virkelig istand til at overlevere noget af sin Drøm – saaledes at Maleriet paa Tavlen blev levende, det mørke

rugende dybt, det lyse i Sølvglans bølgende. Og over det hele svæved Digtets Aand.

Og saa malte da Angelica videre med sine bedste Farver, det, der skulde blive Bildet af Kristus og Bildet af Otto Kefas. Og aldrig veg Glædens Glød hende ud af Sindet.

*

Paa den Tid hændte det just, at Hollas den Onde, Kirkeeieren, atter var i Veie. Denne Gang dog ikke slentrende beskeden tilfods. Hei, i flunkende ny Karjol kjørte Hollas og med tre Heste forspændt – først den sorte Hoppe, saa en mørkebrun Vallak og saa en Blak, paa Rad for de, styrte af de rødstribede Tømmer, Hollas holdt i venstre Haand, altimens han farlig smeldte og dominerte med Pisken.

For Hollas sin egen Hoppe likte sig ikke i Tøiret. Fandt kanske at være kommet i for tarveligt Selskab. Eller om det var noget ganske andet. Hollas sin egen Hoppe tygged paa ^[135] Bidslet og slog bagud lige op i Bringen paa den Brune.

Hollas lod flomme ud over den de fæleste Navne, reiste sig i Sætet og lod Piskeslagene hagle:

«Det er jeg, som befaler, ser du,» gnelded han, «og du, som liter. Omforladelse – nei, jeg skal ingen Mukking vide af! Er du styren? Men her er nok sjelve din Herre og Mester.» Og han rykked i Tømmerne og knalded i Pisken. Skræmt blev jo ogsaa de andre Heste. Skjævt gik det, i Zikzak gik det, i Krinkelkroker og Svingninger, Karjolen paa ett Hjul. Og ofte var det, som snudde Hoppen Hodet og skjæpte til ham der bagenfor.

Siden tog den det rigtignok paa anden Vis: Efterat den ved Opkjørselen havde forsøgt at vælte, satte den i Galop Præstegaardsbakken opover, som tænkte den at rende fra Pisken. Stod saa stenstille foran Præstegaardsporten, og havde paa den korte Tid mast de andre Heste ud, saa de skalv som Aspeløv, og den Blakke gjorde Forsøg paa at lægge sig.

«Hallo!» raabte Hollas paa behagelig Vis. «Er der nogen derinde? Jeg kan ikke gaa fra her.»

Angelica, der som ellers stod i Gangen og malte, traadte ud paa Trappen.

Idetsamme bekom Hollashoppen en Raptus paany. Reiste sig paa to, fegted

med Forbenene og hylte op med et ilsint Hoppehyl.

[136] «Rolig, sier jeg!» skreg Hollas hæsblesende, og ligesaa sint som Dyret – og Svøben ramte med lange, svulne Striber. «Er du fra Vettet? Du faar da først se, om du har no at være jaloux for, Jaalen. At bære sig slig, Nautet! Ja, det er en anden Sort end du, Mærra! Men du faar da ikke derfor smette ud af Skindet: – Nei, bi litegrann – jeg mener: Vær saa venlig at vente et Øieblik, Jomfru Angelica,» stopped han denne. «Det var just Jer, jeg ønsked tale med idag.»

«Med mig?» udbrød Angelica forbauset.

«Netop,» sagde Hollas. «Om en saare vigtig Sag.»

«Saa sig det da hurtig, Hollas,» maned Angelica, hun var meget bleg og greb med den ene Haand i Portkarmen – altid kjendtes det for hende, som kom der Edderkopper frem med Hollas.

«Det var,» sagde Hollas, «om det derinde.» Og han pegte med Pisken forbi Angelica ind mod Præstegaardsgangen. Angelica vendte Hodet og saa did, Pisken pegte, og Angelica, Præstens Søster, fik et næsten forskrækket Blik i Øinene.

«Det derinde?» famled hun. «Maleriet?» Ti ret imod dem, indenfor den aabne Port, lyste Angelicas Tavle frem – og rugende sort laa det mørke og drømmende lyst laa det lyse. Men syntes hun i samme Nu, som Ordene var udtalte, at hun havde sagt noget saa meningsløst, at hun skyndte sig at slette Ytringen ud:

[137] «Aa om Velgjørenhedssagen,» forandred hun, «og Kirkebøsserne? Ja, jeg vil gjerne hjælpe med hvadsomhelst!»

«Bedste Tak,» sagde Hollas. Og saa sandelig gav han sig til at snakke som udaf to Menneskers Mund, den Enes Tale bred og flaa kjæftet, myntet paa Hoppen, den andens farisæisk høitidelig henvendt til Angelica: «Bedste Tak! Men det gjælder ikke om det dennegang – vil du staa, din Fordømte! – det er Altertavlen – jeg liker ikke, den vi har, vil gjerne smykke det gamle – din Rakker, hvad gliser du af? – ærværdige Tempel! Smukt af mig? – Saa inderlig Dægern han ta dig, dit Bæst, saa la mig da snakke ud! – Aknei, strængttaget kunde jeg kanske endog sige, det er Selvgodhed, Jomfru Angelica – der er jo et Ord, som siger, at den som ærer sine Forfædre, den ærer sig selv. Men man kan lige saa vel sige: Den som ærer Forfædres Helligdomme, den – naa skal jeg stikke Kniven i dig? – den ærer ogsaa sig selv. – Hvad ler du af, Tøs? – Og saan

faldt det mig ogsaa i Tanker en Dag, om ikke just Jomfru Angelicas Bilde derinde vilde være særlig tjenligt i dette Øiemed. – Saa ja, saaja, Mærra – se naa er a føielig et Bil! – Med andre Ord, og forresten sagt i Snarvendingen: Jeg vilde gjerne kjøbe det Bilde derinde af Jomfru Angelica og benytte det til Altertavle i Kirken – – naa, Herligheden var ikke lang med Nautet – – og saa vilde jeg spørge, om Jomfruen var fornøiet med, lad ^[138] mig sige – 100 Spd.?» – Og han gav Hoppen et Rap, idet den slog Benene op og knegged.

«Hvad svarer saa Jomfru Angelica?»

Angelica havde trukket sig ind i Gangen, mens Hollas talte. Og nu stod hun med Ryggen ret for Maleriet, som vilde hun værge det.

«Ikke tilfals, Hollas,» sagde hun saa.

Hollas spillede Øinene op og sænkede Pисken mod Jorden. Den sorte Hoppe stod pludselig strunk som støbt af Jern. Og der fulgte en Stilhed, kort og forundret.

«Ikke tilfals,» mumlede Hollas Ordene efter, som fandt han dem saa uhørte, at han aldrig før havde vidst af dem i denne Verden. Men saa hæved han rigtignok atter Pисken, og Øienlaagene sænkedes halvt over Blikket. Da var det ogsaa som spidsed den strunke Jernhest Ørene i Spænding paa, hvad vel nu vilde komme.

«Daarlig forener sig Hovmod og Egensind med den sande Frygt og Ydmyghed, Jomfru Angelica,» sagde Hollas saa med lav og mismodig Stemme. «Og af Jer har jeg da taget storlig feil, der jeg ansaa Jer for den Rette i de Helliges Tjeneste! – Ak, saa I vil ikke unde Kirken Jers Maleri – Kirken, som under Jer alt og giver Jer alt, hvad I ønsker og trænger paa denne skabte Jord. Nu, saa faar jeg da høre mig andetsteds om – sagtens findes der en Kunstner, som gjerne lægger sin Evnes Skjærv i Kirkebøssen mod de 100 Daler og mange Menneskers ^[139] Beundring. – – Husk,» fortsatte Hollas saa efter en velvalgt Pause, og kunde der nu høres, han kjendte sig med godt Fæste under Fødderne: «Husk, hvad det ogsaa rent menneskeligt og verdsligt set vil sige for en Kunstners Forfængelighed dette med at have malt en vakker Altertavle,» talte Hollas nu ret og ligetil. «Der sidder jo hele Menigheden med den ret i Synet, og mens Præsten præker og Smaaungerne skriker, kan jo denne selvsamme Menighed uafsladelig glæde sig ved Altertavlens fromme Linjer og Farver. Man kan ikke undgaa den, og man ønsker ikke at undgaa den. He! Blir den dem ikke saa at sige omtrent det samme som den bevægelige Baggrund i et Skuespilhus. For er den godt malt,

Altertavlen, vil Menneskene, slig de sidder og kjeder sig, altid finde nye Sider ved den, og formedelst Gjentagelsens Hemmelighed vil de snart nødes til at anerkjende Kunstneren – om de da ikke til syvende og sidst rentud betages af en Kjærlighed for ham. – – Naa, I lar da haant om alt, baade Dalere, Berømmelse og Kjærlighed, Jomfru Angelica, og – behold I kun Jers Maleri i Præstegaardsgangen. – Men skulde I alligevel komme til at se Sagen i et andet Lys end for Øieblikket, saa ved I, hvor jeg bor,» lagde han til. Og dermed snudde Hollas Hestene. Og afsted bar det som et Djævelens Veir.

Men længe blev Angelica staaende derinde med Haanden for Brystet.

[140] «Lade haant om Kjærlighed,» hvisked hun, idet hun halvt fraværende betragtet Maleriet. «Lade haant om Kjærlighed, hans Kjærlighed – det var vist ikke mig, Angelica.»

*

Allerede den paafølgende Dag modtog ogsaa Hollas den oprigtige Besked fra Angelica, Præsten Søster, at inderlig gjerne vilde hun skjænke sit Bilde som Altertavle til Herrens hellige Hus. Men derfor ikke Kirkeeierens Tak, ligesaa lidt som hun ved denne sin Gave tænkte at indlægge sig Fortjeneste hos Vorherre. Ti hendes Bevæggrund var jordisk. Og Hollas, Kirkeeieren, skulde have Tak af hende, Angelica, at han havde husket hendes malte Tavle og givet hende Anledning til at faa den ophængt i Kirken.

Hollas rynked Panden:

«Oho,» tænkte Hollas – «den jordiske Bevæggrund! Nu gik der med engang et Praas op for mig: Den hellige Angelica bærer en Kjærlighed i Hjertet. – Nei, der skal vel ikke stor Menneskekundskab til for at kunne si om Angelica, at hun gjør ingenting, hun, for Mængdens Hyldest; men for En, for den hun elsker, sætter hun selve Sjælen ind. Vel, gjør du det, Angelica, – og se til Udfaldet!» – Der Hollas havde Lyst til Angelica, Præstens Søster, fornam han det som en Fornærmelse, at hun havde Lyst til en anden, og nu havde det ikke vært [141] Hollas den Onde, var han ikke fra dette Øieblik af gaat svanger med at forplumre Angelicas Livsværk.

Hollas gned Hænderne mod hinanden:

«Haha, Kvinden spaar; men – Hollas raar.»

Langt borte fra Præstegaardens Vinduer syntes en Aker som glinsende Silke. Angelica, Præstens Søster, havde Lyst til at gaa did, stryge Armene over, lægge Kindet indtil.

Men naar Angelica, Præstens Søster, vel vandt sig frem did, var Aksene ru og stive. Og engang saa hun en rød Ræv nedi.

Under Maaneskin blev Akern saa forunderlig vek. Og især naar Engtaagen slynged om den et Slør, da var det som Akern stod Brud hver eneste Nat. Altid naar hun saa den, maatte Angelica end mer tænke paa ham, hun elsked.

— — —

Udpaa Eftersommeren blev Akern gyldengul. Flød som en Flod fuld af moden Glæde. Bar Rigdommen i Favn, snart flammerank og kneisende, snart døsigt dukkende sig ned paa Jorden som for at sove.

Akern var ogsaa Høstens bølgede Haar.

Deilig var Akern. Godhjertet med Brød til de Fattige, med Smil til de Rige, med rolig ^[142] Skjønhed for enhver, der saa. Og nedimellem Aksene tindred mørkeblaa Blomster – det var Akerns egne Øine, dybe, varme af Sundhed og Glæde som ogsaa med broget Efteraars Digtning.

— — —

Angelica, Præstens Søster, havde længe gaat og set paa Akern. Fulgt dens Vækst og glædet sig over den fra dens Ungdom af, da den laa som det fineste, lysegrønne Teppe bredt ud over Jorden, mens endnu Luften var kold og Solen magtesløs.

Angelica havde holdt af Akern.

Og nu, hun vidste, den snart skulde skjæres ned, fordi den havde naadd sin Frugtbarheds Høide, nu elsked hun den.

Kanske høres det for mange helt paataget ud med slig Hengivenhed for en Aker. Men se paa den da – kjære, se paa den – og prøv saa at stille dig kold. Varm blev du, kjære, saasandt du saa paa den med de rette Øine. Og vidste du et deiligt Menneske, du gjerne ønskede eie, vilde du paa en eller anden Vis sammenligne det med Akern – selv om det ikke var saa skjønt som Angelicas Otto Kefas.

Angelica smilte, naar hun saa Akern. Saa underligt – men hver Gang hun saa den igjen, bar den hende en Forjættelse imøde.

Der gaar jo det Ord, at kommende Ulykker kaster Skygge foran sig. Men kommende Lykke, ^[143] hvorfor skulde den ikke kaste Lys – at lignemed – Sol over moden Aker? –

*

Angelica, Præstens Søster, red gennem Skogen ved Otto Kefases Side.

Angelica sad, stirred frem for sig og tænkte, hvordan vel sligt et deiligt Eventyr kunde falde i hendes Lod. Tænkte, hvordan Drømmene vel kunde opfyldes, skjønnere end nogengang drømt; fordi her straalte Virkeligheden rundt om. Tænkte, hvordan nu ogsaa noget som Virkelighed kunde straa! Virkeligheden, der ellers var graa og kold, hvad enten ved Dag eller Nat, og kun laante Skjønhed af Drømmene. Men her var alt vendt om – Virkeligheden stak Drømmene ud. Det gjorde den ligesaalet som en Stærk vinder over en Svag. Med ett Slag, bare ved, at der de var i Selskab paa Re, der blev Præsten, Angelicas Bror, kaldt i Sognebud til et Sted langt borte, og han anmoded paa spøgsværdig Præstevis Otto Kefas at bringe hans Søster i Hus. Saa havde Angelica selv valgt at ride. –

Gjennem Skogen sad de og mored sig med Maaneflakerne mellem Trærne – der fór hvide Fugle, der flagred lyse Vinger, der gled vanskabte Mandslinger, der dansed Alfer i Flok, der stod en høitidelig Olding med skumhvidt Skjæg, der hopped Dyr, store, smaa, sky og ^[144] forvredne som ulovlige Tanker – «Aa se, se, Otto Kefas!»

Og Otto Kefas saa did, den hvide, smale Haand pegte. Og Otto Kefas lo – deilig var Otto Kefas! Han, ved hvis Sjæl Dødsenglen havde rørt, var taget ind i Angelicas Stemning – aldrig havde det lyst af Otto Kefas som i denne Nat.

Angelica, Præstens Søster, bøied sig fremover i Sadelen, og hun støtted begge Hænder for Panden.

– Gud, Gud, – hvisked Angelica inden i sig – om du bønørte mig saa straks – hans Kjærlighed, Gud, om saa bare for denne eneste Maaneskinsnat! –

«Er Jomfru Angelica saa træt?» spurgte Otto Kefas, og Stemmen lød dæmpet, vår, som selve Sommernatten de red i.

«Ja,» svarte Angelica, og et Øieblik saa hun op – fanged ind gennem sine mørke Øine Skogen med Maaneflakerne mellem Trærne og Otto Kefas paa den stærke, bølge-manede Hest – og Angelica smilte. Sank saa atter magtstjaalen fremover.

«Jomfru Angelica rider sig selv til Doms,» spaadde Otto Kefas, han vigte sin Røde op, og strakte Armen ud til Støtte.

– Nei, Nei, det gjorde ikke Angelica! – hun retted sig hvast. Blev siddende slig, rank som en Kjerte, til de kom ud af Skogen, og indover der Veien slynged sig langs Bækkefaret ^[145] imellem Engene. Der laa ogsaa Myrtaagen blød og hvid og holdt Stand mod Maaneskinnet. Og der de red ind i Taagen, var det som om kjøligt Spind vifted dem over Ansigterne. –

«Her kan Kornet snart skjæres,» sagde Otto Kefas.

Da saa Angelica, at de var fremme ved den gyldne Aker.

Og Synet af Akern gav hende Indskydelsen – Angelica holdt Hesten an og lod sig glide. Og før hun vidste Ordet af, stod hun paa Jorden.

«Gaa – gennem Akern,» sagde hun.

«Uberegnelig er Kvinden,» udbrød Otto Kefas. Men han bandt begge Heste til et Træ og fulgte gjerne efter.

«Der er bare én Aker i Verden,» sagde Angelica, «for mig.» Og indi sig tilføiede hun: – For os Kvinder. For sandelig – den er som et Bilde paa et lødigt Kjærlighedsliv, syns jeg. –

Og slig de nu gik gennem Akern, saa hun endmer, hvor voksen den var – Aksene naadde selv Otto Kefas over Issen.

«Her blir meget af Letrug,» sagde Otto Kefas, «derfor er det, den staar saa rank.»

Angelica kjendte Ordene som Dadel mod sig selv.

«Da er den dog fuldvægtig nok derborte, hvor den har lagt sig for Blæsten». – Kanske der ogsaa i ethvert Menneskes Sind findes noget ^[146] Letkorn – og det bærer høit, og det svaier rankt. –

Men Otto Kefas bøied sig, tog i ett Greb en Kvast af Blomster indimellem Kornaksene, og Blomsterne var sorte som Stenkul i Maanelysset.

«Her Angelica,» sagde han og forsøgte først at fæste den paa hendes hvide

Kjole, ved Brystet.

Men fordi det ikke lykkedes, stræved han derefter længe med at fæste de sorte Kornblomster oppe ved Angelicas Hals. Og tilslut blev det, som taalte han ikke Hudens Myghed og Varme.

«Angelica,» sagde Otto Kefas, og han slutted med begge Hænder om Angelicas Nakke. «Angelica,» sagde han, og Øinene duggedes af Æmhed.

Da blev de derude i Akern Skumringstiden mellem Dag og Nat. Saa Maanen glide ned bagom Trætoppene som en stille brændende Fakkell. Saa de gule Aks svinge paa steilen Stængel, og nær ved skalv de blaa Kornblomster som sorte Stjerner i Natten – i streifende Halvsøvn Taage danned de Rækker af Runer og Skriftegn – de, der føied sig sammen til Navne – Otto Kefas, Angelica.

Og Himlens Skyer blev røde mod Morgen. Og Fuglene vaagned, vugged og sang udenfor Rederne.

Og Toppen af de høieste Bjerker skalv i Morgenvinden.

^[147]Og Akerns røde Ræv kom luskende, spids i Snuden, snar i Blikket, og med lang og busket Hale – kom gennem Akern for at stjæle.

Og høieste Bjerketop naaddes af Solens Kys, svinged, som toges den ind i Musiks Rythmer.

Og Skogen naaddes ogsaa, og de mørke Graner smilte. Og Engen med Haaens Tusental af Firkløver saa ud som maatte den fornemme sin Høst vidunderlig skjønnere end Alverdens regntunge Foraar.

Og tilslut naadde Solen Akern. Aksene først, saa hver af dem blev som en deilig Tanke. Stænglerne siden, saa grangivelig de virked som en gylden Regn. – Ti Solen havde sine stærkeste Straaler for Akern. Flommed den over med Gudeglans.

Og midt inde i den gyldne Aker stod Angelica, Præstens Søster, og bredte Armene ud: «Solen, Otto Kefas. Vor Sol!»

*

Altertavlen skulde faa saa fin en Ramme, og Hollas selv havde skaaret den ud. Hjørnerne var runddreiede og forgyldte i Udskjæringerne. Og midt paa hver af Længdefladerne var et rødt og svinget Zirat – Hollas alene, og ingen anden, vidste, hvad det skulde betyde – mest ligned det et rødt Hjerter. Og mest ligned

[148] Hjørneudskjæringerne slige rare, smaa Dyr, som Folk undertiden ser for sig i Drukkenskaben. –

Rammen var bragt hen til Præstegaarden en Eftermiddag. Og snart skulde Hollas ogsaa komme.

Angelica, Præstens Søster, saa Rammen an i Taushed. Angelica likte ikke Rammen. Angelica likte heller ikke længer Maleriet, som skulde være i Rammen.

Angelica likte aldrig det Hollas havde med at bestille. Ti blev der da i hendes Øine noget beplettet ved det. Anderledes fornøiet skulde derfor Angelica vært ved at skjænke Bildet til Kirken, og ved at Kirken modtog Gaven, – om bare en hvilkensomhelst anden end Hollas havde foranlediget det. Og desuden – netop nu, hun snart skulde give Arbeidet fra sig som færdigt, netop nu skulde hun igrund begyndt: – Alle de mørke Træstammer, alt det gulblege Maanelys – Midtfiguren selv – hvor ganske anderledes herligt maatte det ikke forme sig, hvis hun nu havde kunnet tage fat. Lidt vilde hun da have malt paa Grundlag af det forrige, og meget vilde hun forandret. Kristus – Otto Kefas – han skulde sandelig ikke staa i nogen mørk Skog, selv om ogsaa Maaneskin flød om derinde, selv om aldrig saa stærk en Glorie omstraalte ham. – Nei, nei, – tænkte Angelica nu – havde du istedet malt ham midt imellem gyldent Korn! Kornet var jo desuden det bibelske Bilde, der saa ofte gjentages om Guds [149] Børn og Ordet, der faldt i god Jord. Ja, Kornet, Kornet, Akern, Otto Kefas – da først skulde Altertavlen virkelig bli det, den burde. – Og som Angelica tænkte, voksede Tanken sig stærk.

«Hollas,» sagde hun, da denne kom, «nei, jeg kan ikke gi det fra mig endnu – paa længe. Det skal bli vakkert engang, tusenfold bedre end nu. Men god Tid maa jeg tilstaaes!»

Da svarte Hollas, mens Pupillerne i hans Øine knep sig langsomt sammen som hos den, der vil udforske Sollyset:

«Jeg forstaar ikke rigtig, Jomfru Angelica – I var jo ret godt fornøiet med det sidst – jeg tror ogsaa, I snakked noget om, I havde lagt Jers Sjæl deri.» – Og som med dulgt Haan forlød det: «Har da Jers Sjæl forandret sig nu? Eller – har I to Sjæle, Jomfru Angelica?»

Angelica kasted Hodet tilbage:

«Det ved jeg vel, Hollas – et Menneskes Sjæl er uforanderlig nok. Men det ved jeg ogsaa: Undertiden kan Mennesket faa Glimt af større Herligheder end sin

stakkars egen Sjæl.»

«Det forstaar sig,» smilte Hollas spottende. Og hvad han videre forstod, var, at her var skedd noget siden sidst. Og her burde handles.

«Naar jeg skal si min Mening – og uden at I derfor maa fortrydes: Det forekom mig ogsaa, at der var Ting, som burde forandres. Og naar I nu selv ikke har no imod yderligere Arbeide, tilstaar jeg, Hollas, Jer gjerne et Par Dages Frist.»

[150] «Hvad var det da, som efter Hollases Formening skulde vært anderledes?» spurgte Angelica aandeløs.

Hollas fjerned sig nogle Skridt ifra Bildet, skygged med Kjendermine Haanden for Øinene, saa lo han en kort Latter, der tydeligere end alt andet kunde fortælle, hvor uomtvistelig sikker han var i Sagen:

«Farvemodsætningerne er for stærke, Jomfru Angelica,» sagde han. «Det sorte er for sort og det lyse for lyst. Jeg ser, det er ikke netop fortegnet, men sandelig virker det saa. Vil I Jer selv vel, saa afdæmper I Farverne, Jomfru Angelica – saa falder heller ikke Linjerne saa kantet og skarpe. Og hvad den der Figuren angaar, saa husk: I mener dog at fremstille et Menneske, ikke en gulmalt Træmand med hvidt Papir om Kroppen. Ja, det kan jo være, jeg overdriver; men jeg er nu engang kommet til at se det nogenlunde paa den Vis.»

«Om det ikke er bedre at lade det hele fare,» afbrød Angelica, og Blodet var skudt hende flammevarmt op i Kinderne – «det er ikke min Tanke at skjæmme Kirken med en daarlig malt Altertavle. Jeg havde heller aldrig budt Maleriet frem, var ikke Hollas først» – –

«Nei, ⁿ⁶ nei, Jomfru Angelica,» sagde Hollas nu, «sandelig misforstaar I mig nu storlig! – Særdeles godt lavet er Maleriet. Men hvor det alligevel skulde bli anderledes skjønt, Jomfru Angelica, om I – hvilket I jo ogsaa selv foreslog – [151] arbeidede derpaa endnu en Tid. Visse Forandringer – – Vær tryk, jeg, Hollas, har et Skarpsyn for denslags som Malerkunst fra hin Tid i min Ungdom, da jeg fór udenlands og nød al den herligste Kunst, som i Verden kan tænkes.» – Og nu forklarte Hollas den Onde med stor Tilforladelighed Angelica, Præstens Søster, hvorledes hans Tilbud fra først af – bedre ham! – ikke saa meget var fremkommet af Kjærlighed til Kirken som af Kjærlighed til Kunsten, den store og vidunderlige – Flammen af den havde han straks øinet i Angelicas Maleri – og

saa havde Ønsket om at bevare og fremme hende som den evige Ilds Tjenerinde opstaat hos ham. –

Angelica, Præstens Søster, maatte se paa Hollas, og sandelig saa hun ham nu an med andre Øine end før – Hollas den Onde, Indflytteren og Stolmageren, som Kunstelsker og Kunstbeskytter! Og Angelica overvandt sin Modvilje for ham og fortalte, hvilke Forandringer hun havde tænkt at foretage med Bildet. Og Hollas den Onde hørte andægtigen til, snart billigende, snart forkastende. Hollas den Onde, Kirkeeieren – snart stod han støttet til Trappegelænderet ledsagende sine Ord med store Haandbevægelser – snart hinked han frem og tilbage over Gulvet, og Øinene rullede som i mægtig Kunstbegeistring. – –

Saa ufattelig det kanske høres. Men saa forvisst, at nu en Tid malte Angelica, Præstens ^[152]Søster, paa sit Maleri, forandret det under Hollas den Ondes Ledelse.

Og hun trodde paa sit Arbeides Værd. Og drømte nu som før saa mange deilige vaagne Drømme.

– – –

Men ofte er den Sovendes Drømme sandfærdigere end den Vaagnes, mer uhildede af Længsler og Ønsker. Og mer ubarmhjertige.

Saaledes drømte Angelica en Nat, hun laa og sov bag de hvide Sengeomhæng:

Hun stod paa en Eng og havde fundet Perler. Hvide, klare og runde, store og smaa, vidunderlige Perler havde hun fundet og samlet sammen, saa hun stod med begge Hænder ligesaa fulde som naar hun i Barneaarene sanked Snebær. Og som hun glæded sig utrolig over sine Perler, dukked den unge Kvindes Forfængelighed frem i hende: – Af de to der vil jeg lade lave Ørensmykker, – tænkte hun, – de vil hænge i dine Øren, du sorthaarede Angelica, som hvide Blomster. Og den der vil jeg indfatte i en Guldring. Og de der jævnstore vil jeg træ paa en Snor til at hænge om Halsen. Og hvad – om jeg nu ogsaa kunde faa fæstet nogen i Haarkammen, de største og smukkeste – du vilde bli saa perlesaaadd Angelica, som skulde en Helgens Taarer faldt ned over dig! – – Men der hun var naadd saa langt, blev Angelica ^[153]forfærdet over sin Selvgodhed. – Nei, nei, Perlene skal du ikke beholde for at smykke dig selv, heller ikke skal du grave dit Pund i Jorden; men de Taarer Gudehaand lod forvandles til Perler for dig, saaledes at du, og just du, er udkaaren til at finde dem, de skal du kun sanke ind for atter at dele dem ud. Ti i Sorg hviler Sjæleadels Spire. –

Den store Dag oprandt med straalende Sol, den der jo har Ord for at bære gode Varsler i sig. Og den der hin kjære Søndagsmorgen lokked Bygdefolket ud af Sengene, forat de gennem den kirkelige Andagt kunde opfylde sin Kristenpligt og tillige faa farvet sin Dag med Selvtilfredshedens Okker.

Og der kom de da i Flokkevis anstigende – og to og tre – og enkelte Ensomme. Blev gaaende ude paa Kirkegaarden en Stund, hilste paa hverandre og besaa Gravene, fastslog, hvilke var smukt og hvilke var usselt holdte. Og de, som havde nogen kjær under Jorden, planted ret over den Afdødes Hode en Blomsterkvast fra Have eller Vildmark.

Og inde bag Alteret pranged den nye Tavle. Og Far Kristen fór om med en Stang, paa hvis Spidse noget som en Skorpionsklo, den han benyttet ved Salmenumrenes Ophængning. Og ^[154]saasnart Klokkerne tog til at kime, smat han letvindt frem til Kirkedøren for at overtage Stillingen som Portvogter.

– Angelica, Præstens Søster, sad paa Præstekoret og saa Menigheden komme: Almuen først, Kvinderne med side Øienlaag, Mændene stirrende høitidelig ret frem – uden en eneste Gang at se til Siden mer end det Øieblik netop, da de hængte Hatten op paa Knaggerækken bagenfor. Gaardmandsfolket deretter, slappe i Kind og Mundviger i Følelsen af sin megen Guds frygt og Værdighed – forøvrigt i Sandhed ikke skillende sig nogetsomhelst ud ifra Husmænd og Løsarbeidere. Og tilsidst kom de, der ansaa sig for de Bedste, hævet over alt og berettiget til alt. Deriblandt var da ogsaa Hollas, Kirkeeieren, og to Skridt hinter fulgte Netta, Myndlingen, med sin Pipestrimmel om Halsen og Salmebog i Haanden – der var noget stille beslutsomt ved hende, og hun neied paa lang Afstand for Angelica, Præstens Søster. Og Hollas, Kirkeeieren, tog Plads i sin staselige Stol, og der han bemærked Angelicas Blik, fortrak han Munden bredt og kynisk. – Der kom gamle Kefas i Rullestolen, og hans to Niecer havde lyserøde Kjoler paa. Og Tjeneren rulled Stolen høit op i Kirken mod Alteret. Da saa nok Angelica, at Kefas, Herremanden, allerede havde opdaget Altertavlen – han strakte Armen ud og henvendte nogle Ord til Niecerne. Niecerne slog Hænderne sammen, vendte sig saa op mod ^[155]Angelica – hun fatted ikke, hvad der var for et besynderligt Udtryk i de glatte, lattermilde Fjæs, noget af Foragt, noget af fræsende Seier. – Derefter saa Angelica de øvrige af Bygdens Bedre

komme og sætte sig i sine Bænker, mens Salmesangen toned i blandet Mangfoldighed mod Kirkens kalkede Tag. Og saa kom selve Otto Kefas langsomt opover Kirkegulvet – om han husked nogen Ord udifra Akern: Snart skal der indi Kirken staa et Bilde i Lighed med En, jeg elsker! – Da skal jeg gaa didhen allerede første Søndag, Angelica. – Midt fremme stansed han et Øieblik og hilste smilende op mod hende. Hvem i Verden havde nu saant et Smil som Otto Kefas? Deilig var Otto Kefas. Vakker at se fra neden og op, kanske vakrere endda fra oven og ned.

Men En, som ikke var fuldt saa herlig; men En, som bemærked det alt og smilte endda mer, var Hollas den Onde, Kirkeeieren.

Og da Salmesangen forstummed, og Folk klapped Salmebøgerne igjen, efter fremsynte at have lagt den spraglede Mærketraad ved første Salme efter Prækenen, – stod Præsten, Angelicas Bror, deroppe paa Prækestolen – sorthaaret, sortskjægget, i sit sorte Ornat og om Halsen en pipet Krave, den der i Sandhed var en klargjort og forstørret Udgave af Nettas Kjolestrimmel.

Og Præsten prækte over Dagens Tekst og paa sin vanlige Vis. Og nogen af Menigheden ^[156] tørked sig om Øinene, nogen skjulte Gjespen bagom Haanden, og nogen sukked:

«Ja-ja, akja, Herregud!» – Og Angelica hørte sin Brors Stemme fjernt borte i en Sus som fra en stor Fos. Angelica smilte – nu var Timen inde, da en Drøm atter skulde virkeliggjøres. Alligevel følte hun sig beklemt – der sad noget for Brystet og vilde ikke væk: Hvorfor var de ogsaa saa underlig stille allesammen? Aa hvad – vel ingenting at undres over, at Folk forholdt sig rolige i Kirken! Men hun vilde jo gjerne set en og anden vende sig op mod hende, der de fik Øie paa Altertavlen, den de jo vidste, hun havde malt og arbeidet paa baade Vaar og Sommer. Men de gjorde det ikke. Ikke en Eneste snudde Hodet bifaldende op mod hende, – og de to, som først havde set op, de havde sandelig ikke hyset Bifald i Blikket. Otto Kefas stod stiv og kold som en Billedstøtte – deilig var Otto Kefas. Men – hvorfor vendte han sig slet ikke? – –

Præsten læste Bønnen efter Prækenen:

«Du store Lysenes Fader, flyt aldrig din Lysestage fra os. Gjør altid vel mod vor Allernaadigste Arvekonge og Herre, Kong Kristian den Syvende. Hav din Haand, dit Øie og dit Hjerte uophørlig hos Hendes Majestæt, Dronning Juliane

Marie. Omfavne Hans Kongelige Høihed. Vær selv et Gjærde og en gloende Mur. Du mildelig afvende fra disse Riger og Lande Krig ^[157] og Blodstyrtning, Pestilens og brat Død, Hunger og dyr Tid, Storm og Uveir, Vandflod og Ildsvaade. Gid vi stedse maa høre dit Ord.» – –

Paany fyldte Salmesangen Kirken – toned atter paa sin mangfoldige Vis, eftersom jo enhver Fugl synger med sin Røst, – blandet med Daabsbørnenes modvillige Jammer. Der det kolde Vand fra Døbefonten heldtes over de Smaa, blev de rigtignok et Øieblik for rædde til at skrike. Men idet Præsten værdig tørked efter med Kluden, bragtes de atter saapas til Bevidsthed, at de blev istand til hjertelig at deltage i Salmesangen. Efter dennes Afsyngelse traadte da Klokkeren frem i Kordøren og sagde de sidste Ord, forkyndende, naar næste Gudstjeneste skulde afholdes, – og Folk begyndte at stime ud af Kirken.

Da reiste Hollas, Kirkeeieren, sig af sin staselige Stol, og slog til Lyd ved at tromme med Knoen i Stolarmen:

«Aa, hør mig lidt, Godtfolk,» raabte han scenevant, og Stemmen skar som et Knivsblad ned til dem. «Aa hør mig her: Tag Jer alle en Runde bortom Alteret og se, om I ser no nyt der. Forresten kan jeg melde, at Jomfru Angelica, Præstens Søster, har vært Mester paa Indholdet, og jeg, Hollas, paa Rammen. – Ja, gaa nu pent og stilfærdig, og skrik ikke for høit af Glæde ved at skue slig en Prydelse i Jers kjære, gamle Fælleshus!» – Og Menigheden ^[158] vendte alle som En, ogsaa de som under Gudstjenesten havde skimtet Mærkværdigheden. Angelica iagttog dem – nei, sandelig de skrek ikke for høit, slig de stak Hoderne sammen, slig de hvisked, hvisled – saa op til Angelica undertiden med store Øine, hvori afvekslende Forundring, Haan, Medynk, – Gud alene vidste hvorfor, Angelica i hvert Fald ikke. Der saa hun Otto Kefas gjøre helt om fra den Stilling, han hele Tiden havde indtaget, og uden at ofre hende et Blik, langt mindre et Smil, ja, uden saa meget som at løfte Øienbrynene, gik han med afmaalt Ligegyldighed ud af Kirken. Men de to Kusiners Ansigter saa hun mod sig paany – der gassed sig noget som en tyk Skadefryd i dem – den ene nikked endogsaa. – Og stadig tydeligere følte Angelica Uviljen, der stirred op mod hende fra alle Menneskeøinene. Skjønte jo ikke hvorfor. Men saa underlig halvtbevidst blev hun af alt dette tilslut – hun saa dem langt fra sig, smaa, sorte som Myrer i en fredsforstyrret Myretue, slig de virred dernede, og vak hun op af Døsen saa fra og

til ved en Straffens Brodd fra et Øie, blev hun siddende der ømfindtlig nogen Sekunder og skalv som for Edderkoppe. Derimellem tænkte Angelica: – Du har indbildt dig det anderledes, fordi du ikke kjendte Menneskene. Se, saan som de nu viser sig, anderledes kan de ikke være. – Men Otto Kefas – Otto Kefas – hvorfor gik han ud slig? Han, om slet ingen anden, skulde dog eie en eller anden Form ^[159] for Velvilje! – – – Men som Angelica tænkte, og tænkte sig selv i Ring, og hun sad der, snart kalkhvid, snart rød som en Ildslue af Sorg over Drømmen, der veg, og Hollas derover var den Eneste, som smilte – saa hun en tykfalden Mand stoppe op nede paa Kirkegulvet, kløende sig i Haaret med den ene Haand, mens han pegte paa Hollas med den anden. Angelica forstod nok, det var en af Hollases Uvenner. Men pludselig henvendte han sig netop til hende:

«Nei, Jomfru Angelica,» brummed han, «jagu var det En at koste Maling paa ham der, Hollas!» Og dermed rugged han videre, rød af Sinne. Angelica saa over mod Hollas. Da sad Hollas sammenhuket, støttende Hagen i Haanden, Blikket skulende under Lugg mod hende. Tanken glap hende ud af Munden, næsten hende selv uafvidende:

«Hvad mente han med det, Hollas?» spurgte hun med høi, ren Stemme.

Hollases Svar var kun en gnell Latter. Den virked, som om Porten i en Sluse skulde aabnes paa Gløtt, og Slusen var fyldt af Haan, Misnøie og meget andet, der nu flommed løssluppet ud over hende fra Menigheden, Bygdefolket dernedenunder – Mundene blev brede, Øinene stive – og hun fornam deres Adfærd som en Tyngsel og Forbandelse over sig. – – –

Hun vak til ved, at nogen napped hende i Kjoleærmet. Det var Kirketjeneren, hans Ansigt smilte som Morgenrøden:

^[160] «Vi skulde nok stænge her,» hvisked han. «Men jeg kan jo ogsaa godt la Nøglen til Sakristiet staa i paa Indersiden.» – Der laa ingenting i Ordene; men aldrig havde Kristen Kirketjener forekommet Angelica saa vammel som idag – bag Morgenrøden vælted sig et ækkelt Kryp, tifold værre end Haanen dernedenfra. Alligevel snakked hun til ham; fordi han var den eneste Levende derinde, og fordi Menneskene enkelte Stunder i Livet maa sige noget.

«Jeg skjønner ikke,» sagde hun – «men det lod sig, som de ikke kunde like Tavlen derinde.»

«Nei, de kunde vist ikke det,» svarte Far Kristen fnisende. «Jeg hørte no af

hvert, der jeg stod ved Porten.» Og uden først at blive spurgt berettede Far Kristen nu, idet Angelica og han gik i Følge opover mod Alteret: «Jeg har aldrig rigtig trodd den Jomfru Angelica, – sa En – men trodd hende saa ilde har jeg da heller ikke. – Nei, Folk sa alligevel ikke for ingenting det, at Hollas og hun havde sit mellem sig, – mente en anden. – Ja, og det var nok derfor, hun laa ude om Nætterne – Hollas var vel ikke langt unda. – Men den skulde ha Hy, den som sætter nogen med Fandens Lignelse paa en Altertavle. Æsch for Svineri! – sa en tredje. – Og slig holdt de paa, til Kirken var tom, med at kjæfte. Og jeg, jeg kunde jo heller ikke si, det var saa udvald af Jomfru Angelica at sætte Hollas bagom Alteret – og Syn for Sag gir det jo ogsaa for, at Jomfru Angelica ^[161] gaar med Hollas i Hjertet – det nytter ikke at nægte det herefter.»

Angelica stirred halvt sansesløs paa Far Kristens smilende Mund. Derfra op mod Hollases Stol, der nu forlængst var tom – fordi han sagtens vidste, Hollas, at for idag var Værket endt. Derfra mod Altertavlen:

I noget som en Aker af Ild mod halvdunkle Skygger stod den, der var ment at skulle forestille Kristus – Otto Kefas – med Omhu og Kjærlighed malt – men med lumske Øine under sammenvokste Bryn og det langagtige Underansigt og Udtrykket – Gud hjælpe Udtrykket – af den Sort, som sætter sin Fryd i at svige, det, der røber Slangens stille Forræderglæde – som Judas Iskariot – Hollas den Onde, Djæveln.

*

Natten kasted Slør over Jord, Slør over tunge Tanker. Men Sløret var ikke hvidt med Sølvtraaer i, saaledes som naar Maanen spinder Traaer ind i Dampen fra Myr og Bækker. Sløret var sort. Sløret var tæt. Sløret, som dækked over Sorg, understreget Sorgen lig de sorte Klær hos en Enke. – –

Angelica, Præstens Søster, sad ved Vinduet, stirred i Mørket og i sig selv. Stirred mod Drømmen, som laa dræbt og død derinde i Mørket. – For saaledes bygger nu engang Menneskene ^[162] sig saa let Slotte i Maaneskin og Taage, og Hovedhjørnesteinen er saa kjær en Drøm, og Søilerne er saa ranke Drømme, og Hallerne er saa rene Drømme, og Hvælvet med de deilige Loftsmalerier – kanske er det Drømmenes Himmel. Men just fordi det alt er bygget paa Drøm, ingenting paa Bjerg eller Klippe, derfor er det vel ogsaa, at det altsammen saa braat kan daane væk, – og naar Mørkets viftende Skygger slutter sig sammen, sletter

Tilintetgjørelsen det ud – Tilintetgjørelsen, det værste Uhyre af alle, det sleipeste og det ondeste – af den er Kimen til de haardeste Sjælens og Legmets Sygdomme – den er det, som tærer i Brystet og Hjernen – den er det, som angriber Kjærlighed og Elskov – den er det, som dræber de gode Tanker og Gjæringer i Knop – saa dens mindste Sag er sagtens at slaa Drømme ihjel. Men maa vel Mennesket sørge og græmmes ved at se Tilintetgjørelsens Værk. Ikke mindst, naar den har ødelagt Tankens Slotte. For Tankeslottene er jo for nogen Mennesker mer end Livet, de bær Livet i sig, men skjønnere og vidunderligere i Glans. Og maa vel Mennesket sørge og græmmes over de deilige, tabte Drømme – og se til at slette Mindet om dem ud af Sindet. Men der stranded alligevel undertiden Uhyrets, Tilintetgjørelsens, Magt.

Angelica, Præstens Søster, som før havde malt med saa lyse Farver, blanded nu Farver ^[163] i Nattens og Mørkets Lignelse. Tog saa Krukken med den færdiglavede Farve i den ene Haand, Kirkenøglen i den anden og listed sig saa sagte ud af Præstegaardens Port.

Mørk var Jorden af Høst og Regn. Bare Himlen lyste over hende. Og foran hende gnistred Ønsket om at slette ud alt det som ud kunde slettes af Menneskehaand og af god Vilje.

Kommen ind i Sakristiet maatte Angelica famle sig frem. Men kommen op ved Alteret slog hun Ild og tændte Alterlysene. Gule og osende brændte de med matte toppende Flammer, og der Skjæret fra dem faldt paa den ulyksalige Tavle, frøs Angelica i Skræk og Afsky. Og aldrig skulde Angelica fatte, hvordan det var gaat for sig, at hun, som havde ment at male Kristus – Otto Kefas – istedet havde fæstet der paa Tavlen Hollas den Onde, Djæveln. Ti evig irret er Livsens Spot! Vi mener den, vi elsker – vi maler den, vi foragter. Vi tænker paa den, vi elsker – vi snakker om den, vi forbander. Vi drømmer om den, vi elsker – vi skriver om den, vi afskyr. Vi flygter for den, vi elsker – vi tilhører den, vi hader. Evig, evig irret. – – Og kanske forstaar vi det ikke selv, før alle peger og siger som til Angelica om Hollas: «Syn for Sag, der er din Elskov.» Og dobbelt ondt gjør Haanet – dobbelt haard føles Uretten – Herregud alene, han som ser i Hjertet, ved det. –

^[164] Saa tog Angelica, Præstens Søster, i den ene Haand Krukken med den sorte Farve, i den anden tog hun Penselen, den største og bedste, hun eied. Og dermed strøg Angelica Altertavlen over.

Morgenen seg ind gennem de buede Kirkevinduer. Udenfor kjæmped Solen mod Jordens viftende Taager. Og saaledes bad Angelica, Præstens Søster, efter den gennemvaagede Nat fuld af Sindets Gru og Spænding, sin tredje Bøn, foran Tavlen, hvor Farven glinste sort og vaad – Tavlen, som engang havde funklet for hende i Kjærlighedsdrøms Lyshav, – og saa bleg var Angelica som den, der ytrer sit sidste Ønske paa Jord:

«Herre du Gud, du som hører og bønfører – forlad mig mine Tankers Forfængelighed, giv mig dem bedre igjen. Og naar jeg higer mod store Maal, giv mig Kraft til aldrig at vige udaf, men til engang at naa frem, selv om Stien er fuld af Tidsler og Torne. Lad de store Maal altid drage med sit Lys – ikke forsvinde i Mørket som en Blændlygte.»

«Lad os Kvinder, Herre, faa større Ret for vor Kjærlighed – at den ikke stilles mod Sky som saa bleg og tander en Vare, at Jordslag saa let stænker den til!»

«Lad vor Kjærlighed paa Jord, Herre, faa Jordens evige Segl, muldet, stærk og rig som det Liv, hvoraf den udspringer – saaledes at den ikke behøver gjemmes bort i Mørke. Lad ^[165]den faa Rang og Gang for hvad den i Sandhed er. Lad den faa bedre Kaar, Herregud.»

«Lær mig at klage Savnet ud, slig at min Stemme maa høres tilslut, finde Vei til alle slaviske Sjæle, hjælpe dem ud af deres nedarvede Livegenskab, at de kunde bli allerede i min Tid mindre ydmygelig bastet end nu, – at jeg kan se Frugt af mit nye Livsens Arbeide.»

«Herre du Gud, du har i din Verden en deilig Skabning, fri og frank i de store Skoge. Vel har den et plettet Skind; men Pletterne er just dens Races Kjendemærke – hvem frakjender Leoparden dens Skjønhed? Jeg ber dig: Lad mig bli som Leoparden, Herregud!»

«Og giv mig Styrke, Herre. Har du revet mig ud af Drømmen – vist mig den som uholdbar og skjør, – saa lad mig til Gjengjæld faa virke for Jordlivets haandgribelige Værdier – om det end blir paa Drømmerens Vis, om det end blir som Blæstens Klage. Men hør og bønfører du Gud, saa naar jeg nok alligevel ind i Sindene.»

*

Det skede efter denne Time, at Angelica, Præstens Søster, nærmest blev at

ligne med en Æolsharpe. Men den, hvis saare Klang bugter sig som Spindelvæv i Blæst, river sig løs, flommer saa vidt over Jord, sukker i Sum – om alle de Kvinder, hvis Længsler er store, og hvis ^[166]Drømme er skjønne; men hvis Længsler og Drømme røres af sorten Jord, saaledes at de kun springer frem med Gjenfærdsøine, hvorover de Kvinder græmmer sig og sørger og vanker som i hjemløst Land. Indtil den Dag de forstaar at blive som Leoparden, saa fri og franke, saa smidige og stærke – i Verdens store Menneskeskoge.

IV

«TROR I DERFOR, AT HOLLAS ER DØD?
NEI, HOLLAS LEVER EVINDELIG.»

Da Viseren paa Aarets store Urskive sagtelig smøg sig mod Foraar, var to af Bygdens Mænd nok ophøiet i Adelsstanden. Apotheosen var netop ikke foregaaet i Overensstemmelse med noget foreskrevet Ceremoniel, ligesaa lidt som Parterne havde faat sig tilsendt noget Adelsbrev paa tykt Pergament med Vokssegl i Æske. Men dette er heller ikke altid nødvendigt – Apotheoser og Titler er ofte som Solskinnet, der falder over Retfærdige og Uretfærdige, og er Heldet ude, da kan endog det, der i Folkemunde benyttes som Opnavn, med Aftensols Forgylde vendes om og blive den uhugne Sten til et Eftermæle.

— — —

De to Herrer, som paa denne Vis var traadt ind i Adelsstanden, var Hollas den Onde, Kirkeeieren, som i Folkemunde havde faat Titel af Kirkefyrsten, og Søren Krumholt, der havde faat Titel af Flotherren – dette sidste da med Tanke paa Øst- og Vestflothistorien.

^[170]Men tiltrods for at de to adelige Naboer begge kjendte til denne sin Ophøielse og begge smigredes derved, sluttede de intet Forbund ved den fælles Glæde. — —

Hollas den Onde, Kirkefyrsten, drev frem og tilbage i Oprør oppe paa Stolmagerværkstedet en Dag. Fra Vinduet til Døren bar det, og fra Døren til Vinduet. Og for hver Gang han snudde, svansed Frakkeskjøderne om ham og rev Redskab ned, undertiden ogsaa Snitværk og skjørt Smaatteri, som gik istykker. Det fik briste, som det vilde. Spændte til det, som kom ham iveien, gjorde Hollas. For – i daarligt Lune var Hollas den Onde, Kirkefyrsten. Var kommen i Tanker den Dag om sin krænkede Forfængelighed.¹⁷ Og – alt kan krænkes, – kunde et Mundheld lyde, – men Forfængelighed ikke – ti da slipper Fanden løs! – Og glipper Hevnen, kommer nok den Time, da Uskyldige faar lide for de Skyldige.

Hollas den Ondes Forfængelighed var krænket, fordi Angelica, Præstens Søster, havde sværtet Altertavlen over. Vistnok havde Hollas til Gjengjæld sværtet Angelicas Navn; men Hevners Vellyst undgik ham, fordi hun nu var reist væk. Og kunde end tænkes, at den Tid vilde komme, da Angelicas, Præstens Søsters, Navn var paa alles Læber, sang for alles Øren, og han da atter ^[171] kunde dukke op, proppet med Onskab og Løgn, – saa var hun dog nu ude af Rækkevidde. Og – med Hevn som med Elskov: I Øieblikket skal Viljen ske, ellers avles blot dødfødt Glæde.

Hollas, Kirkefyrsten, slængte i Sinne en Stol bortover Gulvet. Hollas, Kirkefyrsten, harmed sig over alt i Verden. Havde han havt en Kone, vilde han gaat ned og rundjult hende. Havde han havt en af Hundene inde, vilde han jaget og pisket den opover alle Vægge. Havde Netta, Myndlingen, vært forhaanden, havde han kanske kilt hende fordærvet.

Men saadan som det var, tog Sinnet først varig Retning, der Hollas, Kirkefyrsten, spytted mod Krumholt. Da faldt han med det samme i Tanker over, hvordan mon Spyttet figurlig talt bedst skulde ramme den, der havde git ham, Hollas, saa mange Skoser og Fantord, og staat ham, Hollas, saa imod altid.

«Den, som gjerne synge vil,
lægger sig snart en Vise til.»
«Den, som gjerne krangle vil,
lægger sig let en Anke til»

– siger Ordet.

Og just nu begav det sig, at Hollas, Kirkefyrsten, lykkelig blev vår en Jente,

som gik nedover Krumholtsjordan, og Jenten bar over Skuldrene en Vassæle, hvori to Træbøtter slængte. Hollas knepped sig med Tommeltotten paa Tænderne:

– Ja, hvordan var det med den Ilen – laa den ikke i Dalen akkurat midt mellem ^[172]Krumholt og Munkejord? – Fluksens rev Hollas Vinduet op og hylte alt, hvad han orkede, – netop som det øverste af Jentens Hode holdt paa at forsvinde i Bakkesøkket:

«Aahei du – bi lidt – det er stængt for Vandet!» – Et Øieblik titted Jentehodet spørgende op mod Hollas. Og Hollas gnelded paany: «Er forbudt at ta af Vandet!» – Jenten tænkte saavist ikke at overtræde Forbudet – alene Hollases stygge Skrik deroppe kunde for den Sags Skyld vært nok til at vetskræmme hende – og nu satte hun tilbage til Krumholt, som havde hun Fanden selv i Hælene. Oppe paa Bakkeskrænten lænsed hun sig endog for Vassælen, og Bøtterne trinsed nedover i rasende Fart som de, hvis Undergang forlængst er besluttet.

Hollas lo – det var en tynd Latter, at ligne med Lyd af svirrende Staaltraad. Gik saa hen, gløtted paa Døren og raabte ned mod Gangen, Stemmen skingrende af Skadefryd:

«Der ligger to Bøtter nedi Iledalen – – aa gaa ned En af Jer og fyld dem bredfulde med det værste, I finder paa Sjøpeldungen!»

«Ja – nok,» svarte det dernede, og kort efter gik Staldkaren ud fra Munkejord bærende en Kasse, hvori mangeslags Uhumskheder. Der han drog afsted, vendte han Hodet og gleimed op til Hollas – det var ikke første Gang, han gik Hollases Ærend, nei, blev vel heller ikke ^[173]sidste. Derfor kylte Hollas ham ogsaa en Daler i Fjæset:

«Du er en brav Tjener,» knegged han. Gutten snapped Daleren med to Fingre, betragted den først paa den ene saa paa den anden Side, og strakte Tungen ud, idet han putted Daleren i Lommen.

«Tosken,» sagde Hollas opifra Vinduet. «Trodde du Daleren var af Guld?»

«Næ-i,» svarte Gutten. «Men den kom til at slaa sig no skakkjørt mod Pandebrasken min – ligesom no mjuk Materie,» blunked han.

— — —

Samme Dags Kveld kom en Mand traskende nedover Krumholtjordan, rask og

resolut som den, der vil gjøre sig selv vel og andre tilskamme, – hvilket vel ogsaa var Meningen. For Manden var Flotherren, som selv gik ned at hente Vand, fordi alle hans Folk havde undslaat sig af Frygt for at faa noget udestaaende med Hollas.

Men da Søren Krumholt, Flotherren, kom ned til Ilen og saa Bøtterne staa bredfyldte med Urenslighed, klødde han sig bag Øret og vidste længe ikke hverken frem eller tilbage: At Bøtterne havde fyldt sig selv paa Farten nedover Bakken, trodde han nu ikke netop. At nogen anden end Hollas skulde vært Mester for at lade dem fylde med sligt, trodde han nu heller ikke. Men sandelig holdt Søren Krumholt, Flotherren, sig for god til at røre ved de der ^[174]Bøtterne med Hollases Affald. – Kunde han saasandt finde ud noget at haane Hollas med til Gjengjæld, – tænkte Krumholten. Men var det, som om hans Opfindsomhed rent havde slaat klikk, strandet mod Bøtterne, han ikke vilde tage i, og Folkene hjemme hos ham, som heller stod sin egen Husbond imod end den mægtige Hollas. – Han var hadsk tilsinds, Søren Krumholt, der han atter rusled Bakken opover – Bøtterne fik staa, i al Evighed fik de staa, ja, til Baandene sprak af, og Stavene faldt fra hverandre, til de raadned og blev til ingenting – gode, fine Renvandsbøtterne. Og det var nok alligevel det mindste – var han saasandt dermed unda for Hollas. Kravse fra sig vilde forresten Krumholten; for ikke var han nogen feig Hund, som smøg bort med Halen mellem Benene, og ikke var han af den Sorten, som vendte venstre Kind til, naar han blev slaat paa høire – nei, nei, fik Krumholten en Klask, klasked han trøstig igjen. Og turde ingen anden staa Søren Krumholt bi, saa fik hans egen Søn! – – Og kommen op til Gaarden, vinked Søren Krumholt Sønnen med sig ind i Kammerset og lagde Krok paa Døren, at ingen skulde komme og forstyrre dem.

«Jeg har omsider hittet ud no,» sagde Krumholten. «Men gammel og stivbent som jeg er, kan jeg ikke udføre det; men det kan du – ja, hvis du da vil være med paa at frelse din Fars Ære?»

^[175]Jo, det vilde nok Even. Og han fandt, da han fik høre Paahittet, heller ikke det saa besynderligt. For Bønder har nu ofte saa sine egne Begreber om Ære. Og Maaden for Gjenreisning og Gjengjæld er ligesaa ofte af en underlig Sort.

*

Saa var det en Lørdagskveld, at Hollas den Onde havde flidd sig svarlig. Han

havde Silkevest med Guldknapper. Han havde randete Bukser og mørkeblaa Bonjour, der sad stramt i Ryggen og posed ud over Bagen. Han havde strøget Haaret ret op fra Panden og kløvet Skjægget i to. Han havde de gule Hjorteskindshansker, de, der skrev sig fra hans Udlændighedstid, de hvorpaa var brodert et Vaaben, elleve gule Flammer i rødt, – Hollases eget Vaabenmærke, – sagde han. Saa det var ikke bare Smaating med Hollases Finhed den Lørdagskveld. Men saa mentes der jo ogsaa, at Hollas skulde paa Frieri til en af Herremandens Niecer. Sandheden heraf, kunde vel ingen indestaa for; men at Niecerne altid gjerne havde villet gifte sig, var velkjendt Sag, og nu den ene var blit forlovet med Otto Kefas, nu den anden om end grøn af Misundelse havde maattet bøie sig for den gammeltestamentlige Institution Trolovelse og Ægteskab, nu stod hun jo saa svært ledig paa Markedet, saa – sandelig tog hun nok Hollas, Kirkefyrsten, især naar han kom med ^[176] Hjorteskindshanskerne paa. Og paa den anden Side: For hvilket Kvindfolk i Bygden skulde vel Hollas have nødvendig at stase sig slig til naar ikke for Herremandens Niece? –

Hollas krodde sig ogsaa svare den Kveld. Plystred gennem den ene Mundvig. Saa ikke til den Kant, hvor Netta, Myndlingen, stod.

«God Lykke da, Hollas!» bød hun midt mellem Forsagthed og Spøg. Men Hollas værdiged hende ikke Svar. Hegted Ridepysken ned af Væggen og spankulerte, atkjeig i Ryggen, stiv i Hoftene, Trappen nedover.

Derude paa Tuset stod den brune Hest opsadlet; men Hollas strøg den forbi, fordi han først skulde et Svintærend ned i Stalden med Sukker til Hoppen.

«Det er ikke saa greit for Mandkjønnet,» sagde Hollas ved sig selv, «naar Kvindekjønnet faar slig Forkjærlighed for en.» Og han satte Næsen høit tilveirs, idet han gik indunder Staldtrevet.

Men oppaa Gjælden lurte Even Krumholt med et Kvartil fuldt af Urenslighed for at hevne sin Fars, Flotherrens, Ære. Og just idet Hollas i al sin Prunk og Pragt kom ret nedfor, vælted Hr. Even Indholdet af Dunken lige i Hodet paa ham.

«Hilsen fra Otilie Kefas!» pep han deroppefra. Rundt som en Top snurrede Hollas, for en Gangs Skyld tabende baade Maal og Mæle. Og det vel ikke at undres over; ti saa være sagt, ^[177] at den flydende Vare foruden at oversprøite hele Hollases dyre Stas, rendte ham i stride Strømme nedover Fjæset, blindede Synet, filtred sig i det kløvede Skjæg, gled nedover hans Skuldre, Ryg og Mave. Fy

Fanden, Hollas, det var et uventet Bad!

*

Men Dagen derpaa modtog rigtignok Søren Krumholt, Flotherren, som Tak for sidst, Bud og Besked fra Hollas, Kirkefyrsten, at fra nu af var det Krumholten og hans Husstand forment at sætte sin Fod i Kirken.

«Det skal bli Jug at kalde,» loved Krumholten, «saasandt jeg heder «Flotherren», fordi jeg greidde, saa Hollas ikke fik Kloen i Vestflotjordet mit. – – «Hils Hollas du,» sagde han til Budet, «og sig, at i Kirken gaar jeg til min Dødedag!»

Stygkelig lo Hollas ved denne Melding:

«Da er kanske ikke Dødedagen saa langt unna,» sagde han. «For med opstanasi Folk gjør jeg kort Proces.»

«He – neimen da kommer naavel til sjuende og sidst Hollas sjøl i Knipe, hvis han dræper Flotherren!» voved Karolus, Hollases haandgangne Mand, sig til at glise.

Foragtelig blæste da Hollas:

«Erketosken! Bryd dig aldrig om det du,» sagde han. «Her er Raad for Uraad her, skal jeg si dig.»

^[178]Der er en Korsvei etsteds mellem fire Bygder. Ved den Korsvei stod i gamle Dage Stokker, som var farlige at tage i. De stod der Aar ud og Aar ind, disse Stokkene, skjæve, krokete, til de en Dag faldt overende af sig selv; fordi intet Menneske lysted røre ved dem. For alle vidste om, at Syge havde holdt dem i Hænderne, mens der var blit baade hekset og troldet, – paa det at Sygdommen skulde forlade sit første Offer og istedet slaa sig fast ved Stakkarn, som var dum nok til at røre ved Stokkene, der de stod ved Korsveien. – –

*

Gule Signekjærrings Mand i Nabobygden havde faat en forunderlig Syge. Først havde han fornummet den paa Veien hjem fra Byen, hvor han havde vært med lidt Harer, Fugl og andre gode Sager. Han havde da faat det sliig med Sting i Siden, at han uafbrudt havde maattet sætte sig paa Veikanten og hvile. Og som han paa den Vis sagtelig nærmed sig Hjemmet, blev han taget af Hodeværk, tilligemed en stærk Uro i Maven. Og akkurat som han kom for Stuedøren, fik han

det desuden med Brækninger. Og derefter var det ikke mer end saavidt, han naadde til at krype ind i Hytten og op i Sengen, der han blev liggende ^[179] i saadan Tilstand, at Kjærringen slog Hænderne sammen, da hun kom hjem ved Kveldstid.

«Aa Jøssu Kresti Navn da, hosdan ligger du? Og saa gul i Fjæset som en Gulrod!»

Siden havde hun nok baade kjekset og galdret. Alt forgjæves.

Men saa havde Gule, der det led mod den anden Kveld, og Kallen laa i Sengen værre end en Gris i Bolet, – gaat ud og skaaret en Orekjæp, den hun snitted ud med mangeslags Tegn og Streger. Og hun glemte ingenting. Slukked Ilden paa Skorstenen og stansed Uret paa Væggen, før hun tog Stokken ind i Stuen. – Da var det skummelt derinde, og ingen anden Lyd end af Kallen, som jamred borti Kroken. For Gule læste med Læberne lukket, indtil hun havde besmurt Kjæppen med Spyt og med noget, hun havde i en Daase.

Som hun var færdig dermed, skrek en tam Ugle, der sad opunder Taget. Gule hytted til Ulykkesvarsleren. Rakte saa Kjæppen til Kallen, der tog slapt om den med begge sine syge Hænder, og Gule fured den frem og tilbage, mens hun nu høilydt læste, saa Skum töt frem i Mundvigerne:

«Sjukdom, Sjukdom,
jeg maner dig af Kallen,
jeg maner dig af Pallen,
paa flyvendes Flekken;
jeg maner dig paa Kjæppen,
der skal du leve,
^[180] og der skal du bo,
der skal du dig kaure
i levendes Ro,
i Kvisten som Bylder,
i Barken som Værk,
vokse og øge,
bli stor og stærk,
ret samle Kræfter,
spørger det efter
over Land og Strand
fra den første Mand,
som tar dig i Næven.
Sjukdom, Sjukdom gule,
kjære, vene, fule» – –

Og saa tog Gule Signekjærring Kjæppen og bar den langt afsted i Natten. Holdt den foran sig som et kjært og skjørt Klenodium. Indtil hun kom til Korsveien mellem de fire Bygder.

Der laa en Sneplaug fra Vinteren af. Og lige ved Sneplaugkanten nærmest Veien stak Gule Kjæppen i Jorden – paa det at farende Mand, som satte sig til Hvile der, lettest kunde komme i Skade for at tage i den. Og saa læste Gule atter, mens hun lydløst slog Takten med Hænderne:

«Sjukdom, Sjukdom,
der du er paa Kjæppen,
der du skal leve
og sove og bo,
der du skal kaure
i fuldeste Ro,
i Kvisten som Bylder,
i Barken som Værk,
vokse og øge,
bli stor og stærk,
ret samle Kræfter,
spørges det efter
over Land og Strand
fra den første Mand,
som tar dig i Næven.
Sjukdom, Sjukdom fule,
saa byr dig Signe – Gule!»

— — —

Som Tvillingkors skimtedes Veiviseren mellem de fire Bygder, og dyster var Natten med revne Skyer paa Himlen. I Bækken nære ved risled det med fine Sølvklokkers Klang, som var det Smaasjæle, der nynned mod Evigheden.

Og inde i Sneplaugen stod Gules Kjæp. Giftigt som Fosfor lyste det af den i Mørket.

*

Det kunde vel hænde sig med Sandhed at melde, at Folk en Søndag trodde, Guds hellige Hus skulde blive Skuepladsen for et svare Spetakel. Og der de alle var godt underrettet om Kranglerierne mellem Kirkefyrsten og Flotherren, havde de indfundet sig fuldtallig for at bivaane, hvordan Tingen nu vilde løbe af. – Vilde Hollas jage Krumholten ud? Vilde Krumholten gjøre Modstand? Vilde de begge komme med mandstærkt Følge? Vilde Hollas vinde med Rænker og Kneb? –

Vilde Krumholten ^[182]senerehen ærgre sig ihjel over Nederlaget? – Men Krumholten var en gammel Mand, som igrund gjorde ingen Fortræd, saasandt ingen traakked ham paa Tærne, – men Hollas – Gud fri alle for Hollas! Han som slog Smaabarn ihjel, som pinte Dyr, som ikke forsmaadde andres Eiendom, som havde Ord paa sig for de fæleste Ting – skulde han have Ret til at jage nogen bort fra Guds hellige Hus, om han saa aldrig saa meget var Kirkeeier? – Almuen mumled, naar de saa op paa Hollas, der han tidlig var kommet og taget Plads i sin staselige Stol: – Nei, en Grænse maatte der være. Skulde Hollas faa ture slig ivei, hvem vidste sig da snart sikker for en vakker Dag at negtes Gudsordet? – Og ved Kirkedøren stod Karolus, Staldkaren, – hvilket vel heller ikke spaadde godt. Og Hollas bredde sig deroppe: «Hvem tør staa mig imod,» var det som om Hollas spotted, «Slaver og Hunde allesammen!» Bare Hollases Mine idag kunde afstedkomme en Gjæring i dem. Var det ikke rent som sad han og tog Mærke ved dem til Ondskab, og hver den, som saa op, syntes møde Hollases Blik. – Og de blev lidt efter lidt saa hadske, der de sad, Bønderne, at var nu ikke Krumholten kommet den Søndag, vilde det føltes som et Slag i Fjæset paa dem alle for Hollases letkjøbte Seiers Skyld.

Godt fornøiet blev de derfor, da de hørte, at Krumholten var i Veie, og En efter En trak ^[183]de Stærkeste sig op mod Kirkeporten – just der Karolus og mange af Hollasfolkene stod – for om det kneb, at give Søren Krumholt, Flotherren, en Haandsrækning.

Og Søren Krumholt, Flotherren, kom, stor og bred, med sin lange Bjørnerifle over Skulderen – efter ham fulgte Sønnen, ung og smal, med Tolleknivsliren skinnende blank nedenfor Rundtrøien. – Jo nu skulde der bli Rabalder! Og ilde skulde det gaa Hollas og hans! –

Men pludselig bort fra Kirkedøren og Trappen op til Hollas, Kirkefyrsten, baned Karolus Staldkar og hans Følge sig. For Hollas havde vinket.

Gjennem Bønderne slap en Slags Knis, og et Støn af Tilfredshed: Hollas havde git sig. Hollas havde skjønt, de var ikke at spøge med, der de stod samlet imod ham. Og for dette kunde ikke Hollases Hevn ramme dem – dertil var de for mange. Hehei, nu havde Hollas den Onde trukket det korteste Straa! – –

Men der Gudstjenesten var over, og Krumholten og hans Søn paa Trods spaserte ret forbi Hollases Plads, hvisked Hollas lige ind i Gamlens Øre:

«Naa kan I angre, I ikke lød Budet mit, for naa har I vært her for sidste Gang, Krumholtene!»

Søren Krumholt lo trygt:

«Nok hverken første eller sidste Gang, Hollasfar.»

*

^[184]Kort efter – det faldt ind paa en Forsommers Tid, da Veibudstikken gik gaardimellem, fordi Veiene var opblødte af Regn og udglidde i Bakkeheldingerne – sagde Hollas til en af sine betroede Mænd:

«Gaa bort til Korsveien, du, og tag med dig en Stok, som staar der. Og er der flere at vælge imellem, saa tar du den, som har flest Indsnit i Barken.»

Manden saa betænkelig ud:

«Saa faar jeg da mindst at si baade Vorter og Kveiser,» sagde han.

Hollas koldflirte:

«Den, som er raadløs, er livløs – tag en Ildtang med dig da, Tosken, og bær Stokken i den – Vorterne drøsser ikke rigtig ned over dig som Løvet om Høsten heller, ser du!»

Da gjorde Manden saaledes, som hans Herre bød ham, og han kom ved Kveldstid dragende med en rundskaaret Orekjæp i Ildtangen.

Hollas greb ogsaa selv i Tangen, der han tog Kjæppen op til sig paa Stolmagerværkstedet, og lagde den ligesaagodt med engang paa en Klud deroppe. Deretter skar han den af – forsigtvis og uden at komme den nær – til en passelig Længde og kløfted den paalangs. Tog saa Veibudstikken, den han netop havde hos sig, rullede Pergamentet af Træstokken, det sad fæstet til, og stak det istedet – men stadig ved Hjælp af Smaatænger og Redskab – ind i Kløften paa Orekjæppen og rullede Pergamentet ^[185]om den. Virred tilslut Kluden udenom det hele og slog en Hyssing rundt.

«Vel begyndt er halvt fuldendt,» sagde Hollas.

Og ikke paa længe, ialfald slet ikke siden han havde faat Kvartillet over sig, havde nogen set Hollas saa blid som i den Stund, da han bad Netta, Myndlingen, være saa snil at svippe indom sine Venner paa Krumholt med Veibudstikken.

Netta stirred nok stort da. Slog lidt paa, om ikke Hollas kunde faa en anden til at gaa.

«Nei,» smisked Hollas, og han forglemte ingenting, «det falder ikke saa beleiligt for nogen som for dig, der hver Eftermiddag gaar Snarveien over Krumholt til Helligmøde – – Og saa kan du jo ogsaa paa samme Turen faa snakke lidt med ham, du forærte Buksesælerne mine.»

Netta rødmed langt nedover Halsen, napped Budstikken fra Hollas og skyndte sig rent i Blinde afsted af Frygt for, at Hollas ellers kunde faa isinde at spørge efter Stoltrækket. Og Rullen leverte hun ligesom i Forbifarten ind gennem Kjøkkenvinduet paa Krumholt:

«Veibudstikken!» sagde hun. Og Mor Krumholt, som godt kunde like Hollases Myndling med de friske, runde Kind, nikked venlig til hende tiltrods for Uvenskaben mellem Mandfolkene.

– Men forundret blev Netta, da Hollas en Dags Tid senere, meldte:

[186] «Jo, du er en grei En. Jeg mener, du har sat selve Pesten paa Krumholtsfolkene, jeg.»

«Men kjære Hollas,» sagde Netta. «Hvordan – hvordan – i Alverden?» –

«Jo, for de blev Syge igaar lige efter, at du havde git dem Veibudstikken,» fortalte Hollas. «Kan næsten se ud, som om det var en anden Veiorde, du bragte dem med det samme.» Og saa lo Hollas saa inderlig godt.

Ingenting forstod Netta, som jo rimeligt kan være.

Og der hun nu straks gjorde sig et Ærend over Krumholtsgaarden, slog det hende øieblikkelig, hvor alvorlig Mor Krumholt sad med Bundingen ude paa Traakken.

«Goddag, Mor Krumholt!» hilste Netta og stansed op dernedenfor.

«Goddag,» svarte Konen, men uden at se op.

«Naa, hvordan gaar det med Veistykket?» spurgte Netta da for at faa en Samtale igang. «Var der meget Arbeide med det?»

«Ja, det maa du spørge andre om og ikke os,» svarte Konen indi sig. «For herfra har ingen vært ude. – – Manden min blev dødsens klein akkurat samme Dag og Time, han stod og bladde i Ordren,» fortalte hun, der hun var kommet paa Glid. «Og naa ligger Gutten ogsaa derinde af det samme – heldigt han naadde at gaa til Folmo med Budstikken først – ellers var den vel blit liggende her for Godt – tomset som En blir med alting, naar Karfolkene er sjuke.» – –

^[187]Netta, Jaalen, gik sørgmodig tilsinds ned til Elven og blev længe siddende dernede, mens hendes rummelige Hjerte smertelig snørte sig sammen om Even Krumholt. Hun erindred sig ham helt fra første Gang, han kom i Vinduet og tagg Buksesælerne fra hende, og hun søgte at rede ud fra hverandre alle de senere Gange, han var kommet samme Vei, og hun ogsaa havde vært svag for ham, ja, fordi Even nu havde saa sin egen Maade og Maner med Tiggeriet, og fordi han altid havde vært gløgg til at passe paa, naar Hollas var borte. Grangivelig maatte Netta nu tilstaa for sig selv: Even Krumholt var den Eneste, hun igrund nogengang havde holdt af, og den Eneste, hun nogengang kom til at holde af. Og saa havde til og med Hollas sagt, at det var hendes Skyld – at hun havde sat Pesten – – hvordan nu Hollas kunde spøge saa grusomt? – –

Men mens Netta fældte mange Taarer, vel saltere end Elvevandet, men ligesaa klare, lagdes en vår Haand paa hendes Skulder, og en pen, skolert Stemme med Tone af Messe spurgte:

Men kjære – hvad feiler dog Jomfru Netta?»

Netta, Myndlingen, vendte i stum Bedrøvelse Ansigtet op mod den Spørgende, som nu deltagende gjentog Spørgsmaalet saaledes:

«Men kjære, hvad ser jeg – graater Jomfru Netta – hun som ellers ser saa lyst og sundt paa Livet? Kjære – men hvo, som er Skyld ^[188]i Jomfru Nettas Taarer, maa da være slem som den Onde selv!»

Da skjød det ned i Netta: – Han tror, det er for Hollas, jeg graater! – Og den Tro, frygted hun, kunde nedsætte hende i Præstens Øine, derfor blev hun snarraadig og gløgg.

«Nei, deri har nok ikke noget Menneske Skyld,» sukked hun fromt. «Jeg var falden i Tanker jeg, Præst, om al den Sygdom og Skrøbelighed, som i Verden findes» – og atter vendte hun Ansigtet op mod ham, og Øinene var jo fulde af ægte Taarer.

«Visselig,» sagde Præsten og satte sig ned ved Siden af hende, «Skabningen er Forkrænkelighed underlagt. Men vi maa ikke derfor gjøre os Livet surt, Jomfru Netta – ialfald ikke saaledes, at vi synker sammen kun ved Tanken derpaa; ti hvad havde vi vel saa at staa imod med, naar Skrøbeligheden kom over vort eget Hode?» – Hvad for en rørende Pige, – tænkte han ved sig selv, som sidder her i sin fulde Blomst og sørger over Verdens Jammer. Hvad for et dybt og

inderligt Hjertelag. – Og høit fortsatte han, idet han med et ømt Blik tog Pigens Haand i sin:

«Trøstig, Jomfru Netta, faar vi lægge vort Ve og Vel i Herrens Haand – saa kan vi saavist fro og glade se Fremtiden imøde.»

«Men,» indvendte Netta, Myndlingen, med bortvendt Ansigt – dog slig, at han godt kunde øine, hvordan de smaa Næsebor atter skalv ^[189] mod Graat, «om nu alligevel den, vi holder mest af, skulde gaa Døden imøde?»

«Visselig var det tungt,» sagde Præsten. «Dog – med den Høiestes Bistand overvindes saa mangt et haardt Slag.»

«Ja ja, jeg forstaar, det er justop Sandhed, Præsten taler,» sukked Netta, og med Præstens grundende og alvorlige Blik heftet ved sig – greb hun i Øieblikkets heldige Indskydelse Ordene omtrent saaledes: «Men der er jo ogsaa noget, som sier, at Sværdet, Døden, fortærer her og der. Og tænk om nu, da saamegen Sygdom grasserer, Sværdet skulde ramme den, jeg gjerne gav mit Liv» – og Præsten forman et blygt Tryk fra den Haand, han holdt i sin. Derfor tænkte Præsten: – Det yndige og kjære Pigebarn – sidder hun ikke her og sørger og grues af Omsorg for, at Ondt skal vederfares dig! – I Sandhed – jeg har altfor længe ventet med tydelig at udtale det, der den hele Tid har lagt mit Hjerte nær. Tanken alene, og den halve, for ikke at sige den hele, Vished har vært mig nok; men nu faar omsider Tidens Fylde være inde! – Og høit mælte han:

«Gode Netta! I har vandret for ensom deroppe paa Munkejord, og derfor har Jers Tanker skudt for frodig Vækst. Ti saaledes falder Frygt og sygelig Ængstelse over den, som gaar alene uden at ledes gennem Livet af en sikker og kristelig Haand.» – Og han drog Pusten bevæget – og spurgte, idet han omfattede Nettas Haand ^[190] med begge sine. «Vil I ikke lade mig være den, som leder Jer, Jomfru Netta? Vil I lægge Jers Skjæbne i Herrens og i mine Hænder?»

«Ja,» svarte Netta, og nu graat hun af andægtig Rørelse. Et Øieblik streifed der hende vel en Tanke om Even Krumholts Sygdom. Men hvad? Han kunde jo i Sammenligning med Præsten ingenting være for hende! Og hun glemte ham gjerne. Og Præsten slutted hende hjertelig i Armene.

*

Udover Bygden vandred Veibudstikken gaardimellem i Sommervarmen, den

der helt kvælende var sat ind en Tid efter Regnskyllene. Og forholdt det sig forunderligvis med den Veibudstikken, som om en busket og urenslig Dyrehale skulde sope efter den, og Sporet, den efterlod, var Sygdom og Sorg.

Men paa Munkejord gik Hollas og gned sig i Hænderne. Ti med Korsveistokken var selve Koleraen ført ind i Bygden.

Og daglig ringte Kirkeklokkerne. Først ringte de for Søren Krumholt, saa ringte de for Even, saa ringte de for En efter En af Folk fra de største Gaardene Bygden rundt – først just for dem, som Veibud havde vært hos, de, som havde staat Hollas aabenlyst imod. Og saa var da Ondskaben brudt ud, den Menneskemagt ^[191] ikke længer kunde stanse. Og Per Aamli, som alt for længe siden havde spaadd Pestilens af Synet, han saa i Skyerne, – blev ihukommet af mange.

Men Hollas lo.

Hollas holdt Lag med Drik og med Spil.

Hei – hos Hollas var Moro!

Og ikke mindst mored Hollas sig selv.

Og Hollas den Onde var blit god med ett:

«Jeg skiller ikke mellem rig og fattig og ikke mellem fornem og simpel,» sagde Hollas, naar han stod i Salen paa Munkejord med sit Krus i Haanden. «Kom til mig, gaa ud og ind i mit Hus, som var det Jer Fars, og jeg skal gi Jer at drikke, saa I blir baade karske og glade. For saare elsker jeg Jer, Venner, Brødre og Søstre!» Og Hollas drak, indtil Kruset stod med Bunden mod Taget. Og Gjæsterne samledes i Ring om ham og gjorde ligedan.

Men Gjæsterne var de mest Forvorpne i Bygden, med stygge Sko og lurende Øine, med Usans for alt skjønt og godt i Verden.

— — —

Hollas, Kirkefyrsten, satte sig ved den lange Bordplade med Træbukkene under og tog et Kortspil i Næven; for Hollas havde mange Spilopper fore.

«Holloi!» skrek han og kasted en Næve Dalere paa Bordet. «Hvem vil med? Den, som faar sort, faar Pesten – den, som faar rødt, faar en Daler!» Og der Hollas holdt Kortstokken ^[192] op, saa det ud, som indeholdt den bare Hjerter og Ruder.

Da stimled Gjæsterne om Bordet. Men Hollas bladde op, og alle Kortene var sorte.

«Nu maa I kjøbe Jer fri,» sagde Hollas og smeldte med Kortene i Bordet. «Hvormeget regner du Livet for, du der?» og han pegte paa Manden ret foran sig.

«Daleren, jeg inte fik.»

«Saa kan du faa prøve igjen,» meldte Hollas. «Holloi – en Daler for Livet dit, Jommen – sort eller rødt?»

«Rødt,» sagde Jommen.

«Der fik du det sorte,» viste Hollas. «Hvor meget regner du Livet dit for nu da?» spurgte han igjen.

«Skindet af en Lus,» svarte Manden

«Er det ikke mer værddt, kan du ligesaagodt med engang gaa ad Helvede til,» sagde Hollas.

«Træffer jeg Kjendtfolk som Hollas der, blir det vel inte saa værddt,» gren Manden.

«Men jeg sidder paa Tronen, mens du ligger i Pølen – det er Forskjellen, ser du.»

«Desbedre,» mente Manden, «jeg har altid hørt, det er bra at holde sig tilvens med Storfolk.»

«Det har du nok Ret i, og du er Mand for mig,» lo Hollas, «derfor skal du ogsaa slippe Pesten. – Og du,» spurgte han den Næste, «hvor høit takserer du Livet dit, du da?

«Det veier jeg i Guld,» haante Manden sig selv.

[193] «Saa giv mig Guld,» raabte Hollas, «saa gir jeg dig Livet. Men skulde du alligevel krepere, saa skal du faa Guld, dit igjen!»

«Tak som byr,» sagde Manden, «du faar det inte førend som Efterkrav da!»

«Tror du, jeg gider krangle med slig En som dig,» sagde Hollas. «Nei, da blir ingen Handel af, og hjemme sidder Pesten og venter paa dig.»

«Da gaar jeg inte himat – men tar heller Tjeneste hos Hollas, om han vil.»

«Svært dig i Panden,» befalte Hollas, «saa ved Pesten, du er min Tjener, og tør ikke røre dig.»

Og Manden sværted sig to Horn i Panden.

«Det er bra!» gren Hollas. «Og den som nu faar rødt Kort, skal bli bra af Pesten – og den som faar sort, skal gi en Daler.» Og nu fik de alle røde Kort. – Og Gangen derefter fik de Dalere. Og saa laged han det slig, at de maatte give Dalerne fra sig for Livet. – – – For sligt syntes Hollas var artig Tidsfordriv – en Spasmaker var Hollas. Og Gjæsterne – forvist trodde de alle, at Hollas raadde over Liv og Død. Men Guds Hjælp, hvad for et Skrik der stod af Hollases Drikkelag i Salen paa Munkejord!

*

Det syntes ogsaa Netta, Myndlingen, nu, at Hollas gik forvidt – slig Tummel der var i Huset hver evige Kveld, slig hun knapt turde ^[194] gaa tvers over Gangen af Frygt for at blive antastet af stygge og drukne Mandfolk – og det nu i Nødens Tid, nu da – som Præsten, hendes Fæstemand, ogsaa havde sagt – ethvert Menneske burde vende sit Sind til Andagt og Bøn. Ja, saa rent forfærdet havde Præsten vært over det, han benævnte Hollases Frafald, Hollas, der dog, saavidt Præstens Forstand, engang havde havt saa redebon en Vilje, havde nu skuffet ham saart. Derfor og fordi hun i det senere var blit gudelig vakt, havde Netta enkelte Gange gaat op til Hollas med Forsæt om at snakke ham tilrette; men altid havde da Hollas overdøvet hende med alskens andet Snak, saa hun ikke engang var kommet tilorde. Og saa tilslut fandt da Netta ud en anden og, som hun trodde, bedre Fremgangsmaade.

— — —

En Morgen efter et af Drikkelagene vaagned derfor Hollas af en Sang nedenfor Vinduerne. Sagtens kjendte han Stemmen. Og saaledes lød Ordene:

«Se, hvor behagelig – fremskinner Naadens Straale. Men det at bedre dig – kan ei Forhaling taale. Maaske din Klokke slaar – idag sit sidste Slag. Nu læges Sjælesaar, nu heder det idag.» – Hør paa Jenten, – tænkte Hollas. – Præsten har lært hende Salmer borti Skogholtet! –

«Idag begynd og spar det ikke til imorgen,» sang Netta videre. «Hvad Morgendagen har ^[195] Advente er forborgen. Forhaling bør ei ske – i saadan vigtig Sag. Nu faar du op at se – nu heder det idag.» Hollas stod op af Sengen, og kom i en ustanselig Skoggerlatter, der han uden at gide kikke ud i Aanden saa Netta,

Myndlingen, andægtigen staa og synge sin Formynder Omvendelsesbeslutningen til.

«Et lidet Øieblik – er al vor Levnets Dage,» fortsatte Pigen ufortrødent med høi Stemme for at overdøve Hollases Latter derinde, «den kaade Ungdoms Skik – lad derfor rent tilbage.» –

«Den kaade Ungdoms Skik – lad derfor rent tilbage,» gneldred det da pludselig i derovenfra.

«Betænk dit evig Gavn – og Himlens søde Smag.» –

«Betænk dit evig Gavn – og Himlens søde Smag,» kom det nu fra Hollas med dyb og værdig Bas.

«Mod lidt jordisk Savn» –

«Mod lidt jordisk Savn,» pep det høit oppe i Fistelen.

«Nu heder det idag.»

«Nu heder det idag» – og Slutningsordene lød saa resolut bestemte, at Netta vendte Øinene opad i Haab, at nu havde Gnisten fænget.

Da saa hun grangivelig, at han vinked med noget, som ligned en Hestehov, ud af Vinduet til hende.

*

[196] Uhyggelige og underlige Pestens Tid! – Fordi alle følte sin Dødsdag nær, fandt alle Livet dobbelt kjært. Saaledes at selv de, der under rolige Forhold ikke kunde øine et Lysglimt i sit Levnet, nu klynged sig til fjerne og usandsynlige Udsyn, – at de, der før havde fornummet Tilværelsen som noget ensfarvet graat i graat, nu saa Fortiden at hvile der bagenfor i helt skinnende Farver – for – hvad i Alverden havde vel deres forrige Bekymringer at betyde mod dette, Dødsrædselen for sig og sine? – Ikke da at tale om dem, der før havde glædet sig ved Livet, de, der var velsignet med en kjær Ægtefælle, friske Børn og saadant mere – ja, ikke at forglemme de, der havde nogen, de paa sin Vis holdt af, nogen, der ofredes Tanker i ledige Timer og Længsler i vaagne Nætter, nogen, der tilbad en Figur paa en Piedestal – sandelig dersom deres Guds frygt ikke var saa stærk, at den grænsed til Fatalisme, da skalv de for sit Liv, det fage. Tænkte, de fik iagttage alle de Forsigtighedsregler, som tænkelige var. – –

Og Menneskene slog ihjel sine Katter og skjød sine Hunde, rev ned Kraake- og

Skjærerederne i Haven og førte en stille og intens Udryddelseskrig mod alt, der kunde tænkes Smittebærere at være. Og nogen sad den udslagne Dag under Fossefaldene og lod Vandet uafsladelig spyle over sig. Nogen stængte sin Port og snakked med Fremmede kun med Vinduet paa Gløtt, og fór sammen som stukket af ^[197]Hveps, naar en Madflue satte sig paa Haanden. – Og iblandt disse, for hvem Livet var blit det skjøreste Porcellæn, gaves der ogsaa nogen, som trodde at skulle forebygge Pestens Angreb paa sin Person ved at følge en bydende og fordringsfuld Stemme indi sig. Som laa selve Pesten legemliggjort og vælted sig paa Dørtærskelen, løfted de ofte Benene høit op, naar de gik i Dørene. Og nogen voved ikke spise Sul, og nogen voved ikke spise Tyndbrød. Nogen gik stadig med Blikket løftet mod Himlen som for at give baade Gud og Næsten en Forestilling om deres evindelige Tillid til den himmelske Naade. Og Nogen gik med Blikket stivt fæstet mod Jorden i Indadvendthed og stille Betragtninger. Nogen gjorde sig Ærender udaf den strakte Vei opover Bakkekneiker eller Fjeldknauser for at hente et Straa, en liden Sten, en tør Kvist eller lignende. Og for deres alles Vedkommende kunde sikkert nok gaaes ud fra, at det var «Stemmen», som havde drevet dem med sit Magtbud mod Pesten.

Mest fik dog de at varetage, de Ulykkelige, som hirte mod den Store Sygdom. Ti mængdevis af ufeilbarlige Husraad var dukket op, de der anvendt i Tide kunde jage Sygdommen paa Dør. Naar saaledes Pesten ikke vilde forlade en Person, fordi han ikke var istand til med en Haarrendesnare at fiske en Loppe udaf et Vandglas, saa kunde det jo nok være, at Pesten tog Flugten bort ifra den Person, som nød et ^[198]Brød bagt af Koens Efterladenskaber og dertil drak et Afkog af Sauebønner og Karve. Og hjalp heller ikke dette, da maatte Pesten være særlig slem, om den ikke veg for Fosfor, skummet med Sølvske af flydende Gjødse og rystet syv hundred Gange paa en Flaske. –

Alle vise Raad tiltrods, og som om Jordbunden ved alt dette Kvaksalveri just blev særlig skikket, greb dog Sygdommen stadig videre om sig.

*

Det drypped svarlig i Herrens hellige Hus.

Et Par Dages Tid havde Himlen staat og sanket Uveirsskyer sammen, og nu brød Regnet løs en Søndag, netop som Bygdefolket var naadd ind under Kirketaget.

Men Taget maatte være utæt. For et Sted drypped det fra Taget. Og efter at have afsunget Salmerne, hvis selvsamme Numre mange husked at have set der paa Tavlen ogsaa forrige Søndag, blev Menigheden siddende og iagttage Tagdryppet, altimens de ventede paa Præsten.

Dryppet slog mod Gulvet i skarpt Smæld, regelmæssig, som udstødt fra en Draapetællermaskine. Oppe ved Alteret havde den kulsorte Altertavle faat hænge – nu hang den der som et Symbol paa Mørket og Frygten, de alle var stedet i. Og i den forgyldte Stol havde Hollas, Kirkeeieren, Kirkefyrsten, taget Sæde, for at kro ^[199] og bryse sig som vanlig. – Mon tro, – var der de, som tænkte, – om det var Straffedom fra Fjoraaret, da Hollas stod malt paa Altertavlen, – at nu Pesten var kommet over Bygden? –

Klokkeren kom frem i Kordøren og bad dem om endrægtigen synge Salmen, der er forordnet at synges i almindelig Nød og Landeplage, endnu engang. Og Salmen blev sunget langsomt tilende. Og atter sad de der og ventede, mens Regnet silte nedover Ruderne og Dryppet uafsladelig smældte mod Kirkegulvet. Og de saa over mod hinanden, tænkte efter, hvem nu mangled, spored og speided efter Blegthed og Uro i sine Sidemænds Ansigter, klemte sig ofte rædde væk.

Og ingen Præst kom der.

Men Draaperne drypped. Drypped og drypped. De Nærmeste kunde se, hvordan Draapen samled sig deroppe til en blank Glasperle, før den brast og faldt ned paa Gulvet. Og dernede danned sig lidt efter lidt en vaad Flek, stille i Kanterne, urolig i Midtpunktet, der Draapen drypped. – Det er mit Timeglas, – tænkte En. – Kan jeg tælle til syv mellem hver Draape, gaar Pesten forbi mig. – Hvoraf det kommer sig, – tænkte mange, – at det drypper slig tvers gjennem Kirkeloftet og altsammen? – Nei, for ingen af dem vidste om Hullet i Blytækningen, – det som vokste saa sikkert fra Maaned til Maaned under Hollases Meisel.

^[200] Klokkeren kom i Døren og opfordred dem til at synge Landeplagesalmen for tredie Gang. Og lydig slæbte Menigheden sig gjennem den for tredie Gang.

Og atter blev de siddende og høre Draapernes Dryp.

Da saa Klokkeren for fjerde Gang viste sig i Døren, tænkte de trætte, at det ogsaa nu var Salmen, det gjaldt; men der tog de fejl – – Klokkeren lyste Messefald. – Om Præsten var blit klein? – Nei, ikke det netop; men han var ræd

for at bli det. –

Kanske skrev det sig fra Sløvheden; men Menigheden blev, trods Messefaldslysningen, alligevel ikke særlig forbauset ved pludselig at se en Mand i Samari og Krave komme paa Prækestolen – ja, nærmest blev de glade, fordi de alligevel skulde beskikkes en Præken, slippe at vende hjem slig – at ligne med en Sulten, der vel har faat Lugten, men ikke Smagen af Mad. Nu skulde de da faa nogenslags aandelig Føde. Og de glemte at høre Dryppet fra Taget.

Præsten deroppe havde gnidd sig med Haanden over Ansigtet, idet han kom, saa bøiet Hodet som i dyb Andagt, sænket det ned mod Prækestolens Bogstøtter, – og slig var han blit staaende, beskrivende en krum Bue, og af Hodet saaes kun Issen, der en bar Flek af en Dalers Størrelse skinned hvid og rund mod Haaret.

Og saalunde prækte Præsten ud mellem sine Fingre, langsomt og monotont som en Lægprædikant:

^[201] «Brødre, Søstre! Længe har jeg tænkt og længtet efter at tale med Jer – især i denne Sorgens og Nødens Tid. Jeg vilde nemlig saa gjerne gi Jer den Husvalse, jeg ved, I alle trænger, den, jeg ogsaa ved, jeg kan gi Jer, – naar I blot sætter Lid til mig og min Gjerning. – Nu! For dog først at ophjælpe denne Jers Tillid, for at gi Jer et Fnug af Forstaaelse af, hvem jeg er, vil jeg fortælle Jer, at jeg i min Ungdom efter at have gennemgaaet en Præsteskole og blit ordinert til Præst, ikke vilde modtage nogen fast Ansættelse, fordi jeg ikke vilde tale uskønsomt til Menneskene fra Prækestolen, der, I ved, Præsterne staa og kan gi Jer ind, hvad de finder for godt, uden at nogen har Lov til at reise sig og modsige dem! Nei, først vilde jeg fare Verden over for at lære den ganske Menneskehed at kjende. Og som Viljen var, saa blev Gjerningen: Rundt i Verden fór jeg, og Menneskene lærte jeg at kjende – saavel som ogsaa, at jeg lærte Menneskene at kjende mig – paa det at Gjensidighed kunde opstaa, og den ene ikke føle sig den anden forpligtet. Ja, fordi jeg saaledes har levet iblandt Jer, Brødre, Søstre, og lært Jer saa nøie at kjende, forstaaer jeg Jer inderlig. Og ynkes i Sandhed over Jer. Kyrie eleison!» – Præsten sukked tungt ud mellem sine Fingre, og gik nu over til at læse Dagens Tekst. Det var en noget underlig Tekst eller blev vist læst paa en noget underlig Maade, forekom det Menigheden; men ^[202] i sin Slappelse efter udstandne Sjælelidelser magted ingen rigtig at samle Ordenes Mening.

«Værer ikke kloge hos Eder selv,» sagde den krumbøiede Præst, og han

tilføied af egen Raad: «Eders Dumhed er der ikke Tale om; for den kan I saa alligevel ikke skjule! – – Betaler ingen ondt med godt, ei heller godt med godt,» fortsatte han. «Betaler da heller ondt med ondt og godt med ondt; ti en saare vanskelig Ting skal det være at strø gloende Kul uden tillige at brænde sig selv! Beflitter Eder paa at gjøre det, som godt er mod mig og dernæst mod Eder selv. Er det muligt, da haver Ufred med alle; og husk: Den som ikke angriber, bliver lettelig selv angreben, og den faar ofte ikke Tid til at dække sin egen Ryg. Hevner Eder gladelig, mine Allerkjæreste. Giv Vreden aldeles Rum, at den kan raade over Eder. Lad Eder ikke overvinde af det gode, men overvind det gode med det onde, – og det onde med det onde, ligervis du, naar din Skog brænder, tænder en Ild, der kjæmper med den første – ligesom I ogsaa nu, da Pesten brænder i Bygden, kun kan fordrive den ved at tænde en Slags Modild.» – – Endnu dybere end før bøied Præsten Hodet, og nogen Øieblikke var der dødsstille i Kirken. Og atter hørtes Draapernes Dryp. Og Præstens Øine glimted mellem Fingrene. – Hvem i Alverden er Præsten? – tænkte nogen; for inderlig godt syntes de igrund at skulle drage Kjendsel paa ham; men ^[203] – saa rart med det, naar en ikke faar Ansigtet at se. Og det holdt han fremdeles over med begge Hænder dannende ligesom en Maske. – Med den ene Finger – med Pegefingeren – pegte han saa pludselig mod Dryppet:

«Se,» sagde han, «Draaperne, som drypper. Jeg ved, I har siddet her og undret Jer over dem – det har vært Jer en Kilde til adskillig Gjætning, hvordan Regnvandet, som I tror, det er, har kunnet dryppe herved i selve Kirken, herved foran selve Alteret. Og enkelte af Jer har endogsaa tænkt at tilfredsstille Nysgjerrigheden ved efter Prækenen at klyve op paa Loftet for at undersøge. Ak! Vantro! Vantro! Kortsynede! Forblændede! Det kan jeg sige, at den, som saa gjør, den blir sørgelig skuffet. For ingenting vil han finde – ingen Aabning ud mod Veiret, ingen Adkomst, der kan tænkes at slippe Regnvand ind paa Loftet, saaledes at det derigjennem kan dryppe ned til Jer i Kirken – – og der vilde blit mørkt i dit Sind, Allerkjæreste, fordi du fandt dig staaende overfor en uforklarlig Gaade, – fordi du saa, at her skede forborgne Ting.» – – Præsten knepped Hænderne endnu tættere om Ansigtet, saa Stemmen kom til at lyde som talt fra en tom Tønde, og indimellem Ordene hørtes en kort Snerr, der vel kunde skrive sig fra en stærk Forkjølelse, men ligegodt fra tilbagetrængt Latter: «Og havde jeg ikke set i Jers Hjerter og forbarmet mig over Jer, da vilde Naaden snarlig

[204]vordet Jer til Unaade – fordi I ikke forstod Jers Naades Tid.» – Atter pegte Præsten mod Draapernes Dryp:

«Se Draaperne, som drypper – drypper og drypper, lig Timerne, som tælles fra en Almægtigs Haand. Se, Draaperne, som drypper og drypper fra Kirkens Tag paa uforklarlig Vis – det er just Naaden, som idag er blit Jer til Del. – Hvordan? – syns jeg høre dig spørge, og Ansigtet dit stivner stirrende ind i Spørgsmaalet. – Hvordan i Alverden er det nogen Naade for mig, at Draaperne drypper fra Tag til Gulv? – Saa spørger du, Allerkjæreste, fordi du – som jeg sagde dig – ikke kjender din Naades Tid. Draapernes Dryp, er virkelig fra en Almægtigs Haand. Dryppet er et helligt Dryp. Vandet er et helligt Vand. Vandet er et beskyttende Vand. – Mod hvad beskytter det hellige Vand? – hører jeg dig spørge. Ven, Ven, hvor korttænkt du er! Lar en Almægtig det her dryppe med et helligt Vand, et Vand til Synderes Beskyttelse, hvad skulde det vel beskytte imod andet end det, som nu ansees for værst og i Sandhed og er det værste – Pesten. – Mod Pesten? – siger du ved dig selv og ved ikke, om du drømmer eller vaager. – Mod Pesten? Kan da noget paa denne Jord beskytte mod Pesten? – Jo! – siger jeg dig. Jo! det hellige Vand. – Da skjælver du af Glæde, gjennembæves af Fryd: – Hvordan, hvordan? spørger du. – At du skal lade dig døbe i dette det hellige Vand, – [205]siger jeg, – og tilbede den Almægtige, som har sendt det, og hans Symboler.» – – Idetsamme gled et Lysstreif ind gennem Kirken. Præsten saa gennem sine sprikende Fingre udaf Vinduet mod Himlen, der en klar Plet rundt Solen bebuded Veirets Bedagning, – og fortsatte pludselig med stor Hast. – «Det, jeg sagde, betyr: Gaa hen under Draapernes helbredende og beskyttende Dryp, lad trende Draaper dryppe paa din Pande, trende paa din Isse og trende paa dit Bryst. Bøi dig saa for mig, Præsten, og sig: – Jeg takker og tilbeder dig, Herre, for din Miskundhed imod mig! Som Tegn paa min Taknemlighed lukker jeg dig fra nu af inderlig ind i mit Hjerte, og tager jeg alle her til Vidne paa mit Løfte om at tjene dig hengiven og tro.»

En Stund var der stilt i Kirken. Oppe paa Prækestolen stod den underlige Præst, og de forman hans Øines Glimt ud mellem hans Fingre. Og saa hørte de med engang atter Draapernes Dryp, et for et, langsomt, sikkert, med hvasse Smæld mod Gulvet.

«Skynd Jer,» sagde Præsten, «mens Naadens Tid er inde. Snart er den

Almægtiges Taalmod brudt, og det hellige Vand tørker ind. – Skynd Jer!» høined han Stemmen skrikende, der han kasted et Blik ud mod den klare, voksende Plet paa Himlen. «Skynd Jer, mens Draaperne venter – de helbredende og beskyttende Draaper.»

Mens Præsten talte, var der fra og til fart et Rykk og en Uro gennem Menigheden. Nu ^[206] ved det sidste begyndte Folk langsomt at reise sig, sneg sig En efter En søvngjængeragtig opad Kirkegulvet mod Draapedryppet.

Alt drypped Draapen paa den Førstes Pande og Isse, da Præsten deroppe hvinte som i hidsende Rædsel:

«Skynd paa – skynd paa – Dryppet ophører! Hver er sig selv nærmest – – og hver en Draape beskytter!» – Da skjøv de Nærmeste den Første væk. Og de længere borte trængte paa for at naa nær. Men mens de Nærmeste stritted imod, samtidig som de indbyrdes puffed hinanden væk for at komme under Dryppet, gav de længst borte sig til at skridte over Bænkeraderne. Da fulgte de længere væk med, idet de greb Tag i de Forangaaende og forsøgte at hale dem tilbage. Men de Forangaaende slog i Iveren efter disse andres Hænder, og de Nærmeste, som endnu ikke havde faat af Dryppet, satte Ryg – og alle vilde frem – og ingen vilde gi sig – og før nogen vidste Ord af, blev de fiendtlige, idet enhver kun havde Tanke for sig selv. Da var der de, som begyndte at skjænde og skjælde, og der var de, som tog til at knubbe iblinde. Og saa vokste Ønsket efter det velsignelsesrige Draapedryp jævnt med Forargelsen. Der blev skreket, hvint, og nogen lo, der blev slaat hid og trykket did. Altimens Draapen den drypped – drypped og drypped langsomt ned, med Mellemlængder for hver. – – Og der blev de, som hylende bad, mens ^[207] de kjæmped vildt som for Livet, – og de, som høilydt anklaged Herren sin Gud. Og oppe fra Prækestolen skrek Præsten, de hørte Ordene uden at fatte dem, sansed langt fra at kaste et Blik didop – havde de saa gjort, vilde de set, at Præsten ikke var dem ukjendt, nu han havde taget Hænderne fra Ansigtet. Med Hodet slængt langt tilbage og Munden vrængende i Bespottelsens Ekstase, hylte han ud over Myldret – og noget af hans Ord blev borte i Skriket, og noget dukked frem at ligne med en Klo fra en Afgrund:

«Leviathan sendte sin Søn paa Jorden, paa det at mange skulle forløses af Godhedens Trældomsaa – – Saa har Leviathan elsket Verden, at han har givet sin – – at de som elske ham, skulle leve et evigt Liv – et Liv uden Pest og

Trængsel – – Ære være» – –

– Men paa bagerste Bænk, Bænken for Bygdens Fattigste, havde siddet en Mand, høipandet, afmagret og ældet. Brynenes sammentrukne Bue over de graa, faste Øine saavel som Kindernes Hulning mod den brede, smallæbede Mund tyded paa et møisomt Liv, et Liv i Savn, men med usvigelig Kraft til at bære og en ligesaa usvigelig Tro og Vished om denne sin dybe Evne.

Fra det Øieblik af, da den frygtelige Præst viste sig paa Prækestolen, og indtil Menigheden afsindig kasted sig i Haug mod Dryppet, havde Manden i Fattigbænken flere Gange reist sig, ^[208] men atter sat sig ned, som tvang han sig dertil, og den hele Tid havde Udtrykket i hans Ansigt tilkjendegivet en eneste stor Modsigelse.

Men mens Folkehoben nu sloges og skjændte dernede paa Gulvet, havde Manden stilfærdig reist sig og gaat Trappen op mod Koret.

Og just som Ordene om Leviathan sprøitedes som Edder udover, stod Manden fra Fattigbænken paa Koret ret overfor Prækestolen, og hans Stemme slog til Lyd som en mægtig Klokke af Malm – det var Herrens Ord fra Bjergprædikenen:

«Vogter Eder for de falske Profeter, som kommer til Eder i Faareklæder, men indvortes er glubende Ulve. Af deres Frugter skulle I kjende dem. Tror I, I kan sanke Vindruer af Torne eller Figen af Tistler. Saaledes bærer hvert godt Træ gode Frugter; men et raaddent Træ bærer onde Frugter. Et godt Træ kan ikke bære onde Frugter, og et raaddent Træ kan ikke bære gode Frugter. Hvert Træ, som ikke bærer god Frugt, afhugges og kastes i Ilden. Derfor skulle I kjende dem af deres Frugter.»

«Men intet er skjult, som jo skal aabenbares, og intet hemmeligt, som man jo skal faa at vide.»

«Og jeg siger Eder, mine Venner: Frygter ikke dem, som slaa Legemet ihjel og derefter ikke kunne gjøre mere.»

«Men frygter dem, som haver Magt til, efter at have slaat Legemet ihjel, at kaste Sjælen i Helvede. Ja, jeg siger Eder: Frygter for dem.» ^[209]– Og den mægtige Røsts Ord lagde sig dæmpende over den oprørte Folkehob som Olje over Bølger. Og Manden i Koret fortsatte:

«Frygter ikke for den jordiske Nød, for Pesten slet ikke, Venner; ti den slaar

kun Legemet ihjel, og derefter kan den ikke gjøre mere. Men frygter for den, som slaar Sjælen ihjel – den, som falskelig lokker Jer med Jordlivs Draaper for derigjennem at styrte Jer i Fordærvsens Sjø.» Og den herlige Stemme sænkede sig i sorgfuld Bebreidelse:

«Venner, Venner, selve Livet er jo kun en Draapes Dryp – Draapen, som samler sig, brister, falder – mod Jord, hvor alle Draaper før er faldne. Venner, Venner, og saa vilde I, forblindede af Nøds og Sorgs Dage, give Jers Sjæl for Draapens Dryp.» – Alle stirrede de op mod Koret, stirrede mod ham, som stod der høipandet, afmagret, ældet af Savn og møisomt Liv, med Herrens egne Ord i Munden, med den dybe Forstaaelse af Menneskesorgen i Øiet. De mærkede ikke, bekymrede sig ikke om, at ingen Draape længer faldt. Stirrede. Bare stirrede – mod Manden i Koret. Trak sig saa ydmyge nedad Kirkegulvet mod den jernbeslagne Udgangsdør.

Og Draapernes Dryp var virkelig ophørt. Og der skjød Solen en lang og glinsende Straale ind gjennem Kirkens Buevinduer. Og gjennem Kirken toned Røsten:

«Herre, du min Gud, jeg vil ophøie dig, jeg ^[210] vil bekjende dit Navn. Al Jorden skal tilbede for dig og lovsynge for dig, de skulle synge dit Navn. Sela.»

«Herre, du min Gud, jeg vil takke dig, jeg vil glæde og fryde mig, jeg vil lovsynge dit Navn, du Høieste.»

«Og Herren er den Ringe en Ophøielse, ja, en Ophøielse i Nødens Tider.»

«Og de skulle forlade sig paa dig, de som kjende dit Navn! ti du vender dig ikke bort ifra dem, som søge dig, Herre. Sela.»

– – Da var Præsten forsvundet fra Prækestolen. Men ud af Kirken sammen med Menigheden gik Hollas den Onde, Kirkeeieren, bleg i Ansigtet, som havde Pesten mærket ham, og fra Struben hørtes en Lyd, som gurgled han mod den solklare Luft.

Og inde i Kirken hang den sidste Draape i Taget. Bævred i grønt og blaat i det unge Solskin lig en Opal, den det gir snigende Sorg at bære. – –

Langt ud paa Ettermiddagen løsnede den sig fra Kalktaget og faldt med et Smæld mod Gulvet. Men den vaade Flek, som før havde lagt dernede, og som var blit trampet af saamange dødsenstunge, fortvilede Skridt, var tørket forlængst.

Og derfor blev Draapen liggende ensom paa Gulvet. Og det glimted ikke i den af Sol. Og den ligned ikke længer nogen farlig Opal. Ligned ikke andet end det, den var – en udglidd Vanddraape, der snart vilde tørke bort. ^[211]Laa dog en liden Stund endnu som et flygtigt Vidnesbyrd om, hvad Mennesker kan forledes til at gjøre, og hvad Menneskers Indbildning kan faa udaf lidt usselt Regnvand, strømmet fra en sort Sky og rundet ned gjennem et Hul i Tagtækningen.

*

Men den, som graver en Grav for andre, skal selv falde i den.

Hollas den Onde, Kirkefyrsten, sad sturen paa Stolmagerværkstedet. Kort forud havde han brækket sig drabelig, – og da han nu godt nok vidste, hvad det i Forening med visse andre Symptomer betydde, maatte vel Hollas, Kirkeeeieren, sture. Desuden: Sygdom er Sygdom, og den gjør ingen glad tilmode.

Hollas sad paa en Kasse, sammenkroket, med Hodet ned mod Knærne. Omkring ham stod tomme Vandbøtter, og nedi Vandet, som danned en eneste Pyt af hele Kammersgulvet, laa sønderslagne Stoler, Stoler uden Karm, Stoler uden Ben og Stoler med itubrudte Udskjæringer. Og indimellem Stolerne flød Karmene, Benene og de kunstfærdige Kruseringer. Ti raset havde Hollas i Begyndelsen, baaret sig deroppe i et stort Styr og Slagsmaal. Tjenestefolkene, som han skrek op til sig med Vandspandene, havde ikke turdet komme ind, men satte Spandene udenfor Døren og fór nedover ^[212]Trapperne igjen, som trodde de Pesten lige i Hælene paa sig. Og saa havde Hollas begyndt at tumle deroppe. – – Nei, ingen havde set Folk gaa didop, saa Mennesker kunde det ikke være, heller ikke Dyr, saa – Vorherre og En til alene vidste, hvad det var for et Kompani Hollas sloges med deroppe. Ja, for Slagsmaal var det sagtens, slig det trampet, dængte og ramled hele Stolmagerværkstedet rundt. Tydelig kunde mærkes, som delte de sig i Partier, marscherte frem som Soldater i Geled – tørned saa sammen, saa Gulvplankerne gnissed og gren – – det havde de hørt alle som En af Folkene paa Lytt. Og saa var der blit søkkende stilt med engang, et Øieblik, og derefter en vældig rapende Lyd som af En, der brækked sig. – Jommen! – havde det rigtignok lidt senere raabt ned. – Karolus! – Men selv ikke de to Uvorninger, som ellers havde Ord for hverken at sky Ild eller Vand, havde vært slige, at de turde lyde. –

«Au, au, au,» jamred Hollases Stemme. Da kunde Folkene udenfor, sin

Rædsel tiltrods, ikke dy sig for Latteren, at Hollas var slig stelt nu, at han naued sig – han, som aldrig havde haft Medlidenhed med andre. Og Karolus, Staldkaren, voved sig op paa Hoselæsten og kikked i Dørsprækken. Da hørte han, det hosted derinde som en Hest med Kværsill. Men han fik ikke se noget. Nei, ikke det hiterste; for gjennem Dørsprækken saa han bare lukt mod Væggen.

^[21.3]Men Jammeren hørte han gladelig og uden at behøve holde Haanden bag Øret, og der faldt Ord indiblandt:

«Det er for tidligt, jeg har for meget ugjort endnu – gid Fan havde Korsveistokken.»

– Naa saan – tænkte Karolus og kom til at knirke lidt, – ja jeg har nok ogsaa tænkt no sligt! – I det samme sagde det ganske høit derinde:

«Ja, kom nu En ind til mig da, skulde han faa mine Efterladenskaber som Tak.»

Straks klemte da Karolus Døren op.

«Var det kanske no, I vilde?» spurgte han.

Hollas ikke saameget som løfted paa Øienlaagene ved Staldkarens punktliges Tilsynekomst, saa synderlig overrasket var han nok ikke blit.

«Ja,» sagde han, der han sad sammenhuket og rokked sig paa Kassen, «om du vil kleie mig paa Ryggen.»

– Gode Raad dyre, – tænkte Karolus. – For ikke vil jeg ha Pesten! – Og derfor efter et Øieblik's Betænkning greb han en Fjelstub, som laa der, og klødde sin Herres Ryg med.

«Du var da en farlig haardhændt En,» mumled Hollas og skjæved lidt med Hodet.

«Ja,» svarte Gutten – «jeg er vant med at strigle Hestene.»

«Siden du er saa stærk da,» sagde Hollas saa, «kan du vel med det samme bære mig bort i Sengen ogsaa.»

«Det skulde jeg mer end gjerne,» mente ^[21.4]Gutten. «Men sandt at sige, har jeg ligesom Mjølke i Armene.»

Da reiste Hollas sig med et Sætt:

«Du er en Tosk,» hvæste han, «der glap Arven ifra dig!» Og dermed sjaged han alene ind af Døren til Sideværelset og trev sig ned i Sengen. Men saa

begyndte Jammeren paany:

«Au, au, au!» Og han havde ikke hverken Maade eller Blygsel med slig, han bar sig.

«Jeg skjøjnte, I var klein,» sagde Gutten, «for Hoppen Ers var spika galen nede i Stalden.»

«Ti still!» skrek Hollas ilsint. «Se efter, at den ikke sliter sig!» Og saa jamred og ynked han sig videre. – –

– Jammeren naadde ogsaa Nettas, Myndlingens, Øre, der hun sad i Kammerset og sydde Buksesæler af Farve og Mønster som de forrige. Denegang skulde de være til Præsten – Bryllupsbuksesæler skulde det bli.

Netta, Jaalen, følte ikke megen Medynk med den lidende Hollas. Men syntes hun jo, det var ilde, at Pesten nu ogsaa havde slaat sig til der i Gaarden, i hendes, Nettas, Nærhed. Hun maatte jo foreløbig være, der hun var; thi hendes Fæstemand, Præsten, turde ingenlunde bryde med det han kaldte «Velanstændighedens Love» og tage hende til sig, før endnu en anden Præst havde sagt et Ord, selv om han derved fridde hende for Pesten. Der dæmred nok noget i Nettas Hjerne, slig hun sad med Buksesælerne i Fanget og hørte Hollases Pestklage, om at de ^[215]der Velanstændighedslovene var nogen underlige nogen i mange Tilfælde – vel bygget i Fællesskab af Oldinge og Mennesker uden Hjerte eller med raat Hjerte; – men hun slog sig tilro med Dæmringen, bredte billedlig talt et mørkt Klæde over den lig et Menneske, der staar søvndrukken op af sin Seng en Sommermorgen og hænger et Tæppe for Lyset, paa det at han rolig kan sove videre, uforstyrret og i Mørke. – Ti naar Nettas Præst ønsked, at alle Slags ydre Hensyn skulde iagttages, saa var det vel ogsaa det eneste Rette, – tænkte hun, – og naar han ligeoverfor hende i Enrum ikke var til den Grad paa Formerne, saa var vel det ogsaa det eneste Rette. – Og Netta, Myndlingen, der nu havde skiftet Formynder, lod nu som før sin Formynder lede sig og sin Formynder tænke for sig, og lod uden at gjøre sig det klart langt mindre forme det i Ord, nu som før, den bibelske Opfatning af Kvinden som Mandens Ribben skabt til Kvinde for Mandens Kjedsommeligheds og Bekvemmeligheds Skyld, gjælde for Ret. – –

Men der Netta, Myndlingen, længe nok havde hørt sin forhenværende Formynders og hemmelige Husbonds Ynk, grodde der frem en Tanke i hende om

noget, der vilde tjene hende til Bedste i Menneskers Øine og ikke mindst i Præstens. Derfor gik hun i sig selv og sagde:

«Netta, Netta, her ligger en Synder paa sit sidste, og du lar ham ligegyldig dø i disse sine Synder, Netta, Netta, er dette en vordende ^[216]Præstekones Vis? Nei, nei, det er ingen sand og værdig Præstekones Vis; for hun bør ligesom sin Fæstemand ikke sky hverken Ild eller Vand eller den pestbesmittede Hule, naar det gjælder en arm Synders Omvendelse.»

Og dermed tog Netta sin Bønnebog i Haanden og kom, efter at have skikket Ilbud til Præsten, ind i Hollases Kammers for at fortsætte det Omvendelsesværk, hun hin Morgen havde begyndt.

Derinde stod Karolus, Staldkaren, med Kirkebøssen, hvis Indhold han havde heldt ud paa Bordet. Idet han blev Netta vår, vendte han sig om mod hende og tog en Daler i Haanden:

«Hollases Gave til de Fattige,» giepte han, og med en Fnis bretted han Daleren dobbelt.

«Det var jo det, jeg sagde,» kom det mat fra Hollas borti Sengen, «at du er for haardhændt.»

Netta, Myndlingen, satte sig ned paa en Stol i ærbødig Afstand fra Hollas og blev der siddende uden Maal og Mæle, forgjæves tænkende efter, hvordan hun vel skulde fange an. Da vilde Lykken, at Hollas selv kom hende til Undsætning, han vendte Ansigtet, der nu var væmmeligere og styggere end nogengang før, om imod hende og hvæste blinkende:

«Du kan bare sidde stille, Nettageita, til du hører Præstefar i Trapperne. Og da kan du stemme op den Visen, du sang udenfor Vinduet mit forleden, den var rigtig baade pen og morsom.»

«Ja,» loved Netta.

^[217] «Ja er et pent Ord,» sagde Hollas indimellem Jammeren, «Vil du gjøre Hollas en sidste Tjeneste, Hollas, som har holdt saa inderlig af dig trods din Utroskab, at si ja til alt, hvad Præsten nu spør dig om! – Og saa ved du vel forresten, at du skal faa Andel i Arven.»

Da fik Netta, Jaalen, glade Taarer i Øinene og loved, hvad Hollas bad hende.

--

Om en Stund kom da, som Hollas havde forudsagt, Præsten i Trapperne, og Netta stemte op den gudelige Sang. Da laa Hollas ganske stille med Næsen i Veiret og stirred op mod Taget.

Præsten blev staaende ved Døren, til sidste Vers var afsunget. Traadte saa frem i Værelset:

«Goddag, Hollas,» sagde han faderlig, «det er nok daarligt nu!»

Men Hollas var ikke den, som svarte.

Præsten gik da over til at udspørge Netta, hvis Haand han i Stilhed trykked bag sin Ryg:

«Har han talt med dig, siden du kom hidind, min Ven – jeg mener, talt med dig om sine Synder?» – Netta saa rapt hen til Hollas, han havde vendt Blikket fra Taget og fæstet det ved hende nu.

«Ja,» svarte Netta.

«Angred han sine Synder? Nei?»

«Ja,» svarte Netta.

«Bekjendte han da kanske ogsaa Guds sande Navn? Nei?»

[218] «Ja,» svarte Netta.

«Bad han selv om Præsten?»

«Ja.»

«Sandelig,» udbrød Præsten med stor Forbauselse og Andagt, «da vil jeg trøstigt lyse Velsignelsen over ham.»

Da fór de alle sammen ved at Hollas lo. Det var en fæl og gemen Latter. Den endte i en Hoste som af en Hest med Kværsill. Og saa laa han atter bumstille, stirrende stivt op i Taget.

«Kjære, hvad var dette?» hvisked Præsten og lagde Armen beskyttende om Nettas Skuldre. Ti Netta, Myndlingen skalv, saa knapt Benene orked bære hende. Og saadan ryggede de to langsomt hen mod Døren, og Karolus, Staldkaren, fulgte med, baglængs han ogsaa og hvid i Fjæset som Kalk. Men Hollases Øienlaag havde sænket sig, og indunder dem lurte Blikket rødt og sint frem mod Vinduet. Da saa de mod Vinduet de tre ogsaa. Skimted da tydelig allesammen et langt Hestehode paa Ruden.

«Reisehesten,» gurgled det fra Sengen, «uden Bidsel og Sa'l.» Saa letted han

sig op med en sidste Anstrengelse:

«Men tror I derfor, at Hollas er død?» hvæste han. «Nei, Hollas lever evindeligt!»

I Danmarks Land bodde en gang en Grevinde, som eiede et Skrin fuldt af de deiligste Smykker. Der var Øredobber, Armbaand, Halskjæder, et Diadem og lynende Ringe. Denne sin Skat holdt Grevinden nedlaast i et Jernskab i Væggen, og hvad hun brugte om Dagen af de skønne Gjenstande, det gjemte hun om Kvelden egenhændig i Jernskabet med de tolv Hængelaaser. For saare elskede Grevinden sine Smykker.

Men der er sagt, at Grevinden ogsaa havde en Tjener, en gløgg og fingernem Fyr, der baade kunde male og skjære Folks Lignelser i Træ.

Og det hændte en Kveld, hun just havde vridt Nøglen om og taget den tolvte Hængelaas fra – for at aabne Jernskabet og lægge sine Smykker ned, at et aller forfærdeligst Utsyke kom ind af Døren til hende. Det havde Horn paa Hodet og Bukkeskind over Skuldrene – og strakt mod Gulvet faldt Grevinden i Afmagt.

Og da hun vaagned, var Skrinet med de herlige Smykker forsvundet. Og Tjeneren, den Fingernemme, med. – – –

[220] – – Langt over Jorden og mangesteds i Verden kan den fare, som har et Skrin med de herligste Smykker at omsætte i klingende Mynt. Og den som ikke anser Midlet, den naar jo saa mangt et Maal. – –

Men hvem hjælper slige? Se, der forenes Udsagnene – hvem anden end han, Balgdrageren!

*

Saa hændte det henved ti Aar efter Hollas den Ondes, Kirkeeierens, legemlige Endeligt, der Præsten kjørte forbi Kirkegaarden en Kveldstund, at han i Maaneskinnet blev vår to, som sloges deroppe, saa de lange, hvide Klær flagred i Blæsten. Og letvindte var de, disse to, som om de bare skulde have Luft i Knoklerne, slig de hopped om hverandre i de underligste Hop og Sprætt, uden at en Lyd hørtes. –

Men ved det Syn tænkte Præsten, det han tænkte. Og vel kommen hjem sagde

han til Netta, Medarvingen til Hollases jordiske Gods med de falske Værdier, Netta, Myndlingen, som nu forlængst havde vandret til Alteret med ham, Præsten, ren i Menneskers nærsynte Øine:

«De kjæmper nok en evig Adelsfeide, de to, Hollas og Krumholten.»

Og det havde vel Præstefar Ret i:

Der udkjæmpes sagtens en evig Feide mellem de to Magter, Bondetræskheden og Djævelskaben ^[221] – Argelist slaas med Bondelist – Ondskab slaas med Fulskab.

Og saa er sagt – om det kanske ogsaa kan tjene som et Bilde paa det ovenstaaende, – at den Dag idag slaas de to adelige Naboer paa Moskog Kirkegaard. Folk, som gaar paa Veien i klare Maanenætter, kan se, hvordan de hopper om hverandre derinde i lange Sætt og Sprang, mens de hvide Klær flagrer i Blæsten. – «Det er Flotherren og Kirkefyrsten,» siger Folk – «som ikke under hinanden Fred i Graven.»

Noter:

[n1.](#) I] *rettet fra*: J

[n2.](#) Gangen] *rettet fra*: Cangen

[n3.](#) ikke.] *rettet fra*: ikke (manglende tegnsetting)

[n4.](#) dermed] *rettet fra*: derdermed

[n5.](#) fremdeles.] *rettet fra*: fremdeles (manglende tegnsetting)

[n6.](#) «Nei,] *rettet fra*: Nei, (manglende startanførselstegn)

[n7.](#) Forfængelighed.] *rettet fra*: Forfængelighed (manglende tegn)

Ragnhild Jølsens *Hollases krønike* er lastet ned gratis fra bokselskap.no